

# Ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete käitlemine

*Kas riik on saanud hakkama ohtlike ja radioaktiivsete  
jäätmete käitlemise korraldamisega?*



## Head lugejad

Eestis tekkis 2013. aastal 264 000 tonni ohtlike jäätmeid (kui põlevkivijäätmeid mitte arvestada) ja 82 tonni looduslike radioaktiivseid jäätmeid. Alates 1990ndatest on riigi omandis olevatesse ohtlike jäätmete kogumiskeskustesse investeeritud ligikaudu 10 miljonit ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise vahehoidlasse 30 miljonit eurot. Seetõttu on oluline, et keskused täidaksid oma eesmärged jäätmete käitlemisel ja ohutuma keskkonna tagamisel.

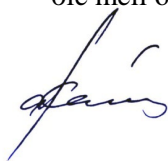
Käesolev auditiaruanne näitab, et Keskkonnaministeerium peaks senisest enam pöörama tähelepanu ohtlike jäätmete käitlemisele, sest riik pole suutnud saavutada riigi jäätmekavaga aastateks 2008–2013 seatud eesmärged vähendada ohtlike jäätmete teket, suurendada nende taaskasutust ja likvideerida jääkreostus. Ohtlike jäätmete käitlemise trend oli vastupidine sellele, mis kavas seatud: kogused kasvasid, kuid taaskasutamine jäi 2008. aasta tasemele.

Ladestamine on küll vähenenud, kuid sel põhjusel, et riigi ainsas ohtlike jäätmete ladestuspaigas Vaivaras ei ole jäätmeid vastu võetud alates 2012. aasta sügisest ning jäätmeid, mis oleks tulnud ladestada, on kajastatud taaskasutatuna. Poolikult on saavutatud eesmärk likvideerida jääkreostuskolletest ohtlikud vedeljäätmed: 10 000 m<sup>3</sup>-st on veel likvideerimata 4700 m<sup>3</sup>.

Murelikuks teeb ka see, et riigi jäätmearuandlus ei kajasta õigesti ohtlike jäätmete tekke ega käitlemise andmeid. Taaskasutatud ja kõrvaldatud kogused ei ole vaadeldud perioodil olnud nii suured, kui aruanded näitavad. Näiteks on riigi 2013. aasta aruandes kajastatud taaskasutamine viiendiku võrra suuremana, käitlemata ohtlike jäätmete kogus aasta lõpul aga koguni kaks korda suuremana tegelikust.

Ohtlike jäätmete aruannetes on taaskasutatuks arvestatud jäätmeid, mis on läbinud taaskasutamiseks ettevalmistavad toimingud (nt sortimine), kuid mida lõppkaideldud ei ole. Auditis tuvastati, et riigi jäätmearuande aastalõpu ja -alguse laoseis ei klapi (erinevus oli tuhandeid tonne), mis viitab jäätmete vastuvõtmise, üleandmise ja käitlemise andmete ebatäpsusele. Kolmandik vanaõlist, asbestist ja laevaromudest ei jõuagi käitlusse, seega on ka jäätmete riigi aruandluses selle võrra väiksem.

Et ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete käitlemine nõuetele mittevastavalt ja nende keskkonda sattumine reostab põhja- ja pinnavett ning pinnast, ohustab elusorganisme ning inimese tervist, ei ole meil õigust sellesse teemasse ükskõikselt suhtuda.



Alar Karis  
riigikontrolör

8. juunil 2015



# Ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete käitlemine

*Kas riik on saanud hakkama ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise korraldamisega?*

## Kokkuvõte auditeerimise tulemustest

### Mida me auditeerisime?

Riigikontroll auditeeris, kas riik on korraldanud ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete nõuetele vastava käitlemise ning vältinud seeläbi ohtu keskkonnale ja inimese tervisele. Vaadati ka, kas riigil on terviklik ja õige ülevaade ohtlike ning radioaktiivsete jäätmete tekkest ning käitlemisest. Eristat tähelepanu pöörati riigi rajatud ohtlike jäätmete kogumiskeskustele, mida riik omanikuna peab heaperemehelikult majandama.

### Miks on see maksumaksjatele oluline?

Eestis tekkis 2013. aastal 264 000 tonni ohtlike jäätmeid<sup>1</sup> ja 82 tonni looduslike radioaktiivsete jäätmeid. Lõplikku ohutustamist vajavad ka tehislükud radioaktiivsed jäätmed, mis on vaheladustatud Paldiski radioaktiivsete jäätmete käitluskeskuses. Ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete käitlemine nõuetele mittevastavalt ja nende keskkonda sattumine reostab põhja- ja pinnavett ning pinnast, ohustab elusorganisme ning inimese tervist. Eriti hoolega tuleb käidelda radioaktiivsete jäätmeid, mille keskkonna- ja tervisemõju võib olla ettearvamatult ning avalduda pika aja jooksul.

Riik peab tagama, et ohtlikud ja radioaktiivsed jäätmed saaksid ohutult käideldud ning sellega seotud kulud katab jäätmetekitaja, mitte riik ega tulevased põlvkonnad. Alates 1990ndatest on riigi omandis olevatesse ohtlike jäätmete kogumiskeskustesse investeeritud ligikaudu 10 miljonit ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise vahelhoidlasse 30 miljonit eurot. Seetõttu on oluline, et keskused täidaksid oma eesmärgid jäätmete käitlemisel ja ohutuma keskkonna tagamisel.

### Mida me auditi tulemusel leidsime ja järeldasime?

**Riigikontrolli hinnangul peab Keskkonnaministeerium senisest enam pöörama tähelepanu ohtlike jäätmete käitlemisele, kuna eesmärk vähendada ohtlike jäätmete teket ja suurendada taaskasutust on jäänud saavutamata, ministeeriumi allasutuste tegevus ohtlike jäätmete käitlejate ohjamisel pole olnud tulemuslik ning riigi ohtlike jäätmete aruandlus sisaldab palju ebaõigeid andmeid. Samuti ei ole riik taganud ohtlike jäätmete lõppladestamise võimalust, kuna riigi omandis olevat Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskust ei ole tulemuslikult hallatud ja selle töö on peatunud alates 2012. aasta sügisest.**

#### Riigikontrolli olulisemad tähelepanekud:

- **Riik pole suutnud saavutada riigi jäätmekavaga aastateks 2008–2013 seatud eesmärgi vähendada ohtlike jäätmete teket,**

<sup>1</sup> Välja arvatud põlevkivitööstuses tekkivad ohtlikud jäätmed.

**suurendada nende taaskasutust ja likvideerida jääkreostus.**

Ohtlike jäätmete käitlemise trend oli vastupidine sellele, mis kavas seati: tekkekogused kasvasid, kuid taaskasutamine jäi 2008. aasta tasemele. Ladestamine on küll vähenenud, kuid sel põhjusel, et riigi ainsas ohtlike jäätmete ladestuspaigas Vaivaras ei ole jäätmeid vastu võetud alates 2012. aasta sügisest ning jäätmeid, mis oleks tulnud ladestada, on kajastatud taaskasutatuna. Poolikult on saavutatud eesmärk likvideerida jääkreostuskolletest ohtlikud vedeljäätmed: 10 000 m<sup>3</sup>-st on veel likvideerimata 4700 m<sup>3</sup>.

- **Riigi jäätmearuandlus ei kajasta õigesti ohtlike jäätmete tekkega käitlemise andmeid.** Taaskasutatud ja kõrvaldatud kogused ei ole vaadeldud perioodil olnud nii suured, kui aruanded näitavad. Näiteks on riigi 2013. aasta aruandes kajastatud taaskasutamine viiendiku võrra suuremana, käitlemata ohtlike jäätmete kogus aasta lõpul aga koguni kaks korda suuremana tegelikust. Ohtlike jäätmete aruannetes on taaskasutatuks arvestatud jäätmeid, mis on läbinud taaskasutamiseks ettevalmistavad toimingud (nt sortimine), kuid mida lõppkäideldud ei ole. Auditis tuvastati, et riigi jäätmearuande aastalõpu ja -alguse laoseis ei klapi (erinevus oli tuhandeid tonne), mis viitab andmete ebatäpsusele jäätmete vastuvõtmisel, üleandmisel ja käitlemisel. Kolmandik vanaõlist, asbestist ja laevaromudest ei jõuagi käitlusse, seega on ka jäätmete riigi aruandluses selle võrra väiksem.
- **Keskkonnaministeerium pole taganud ohtlike jäätmeid puudutavate infosüsteemide arendamist.** Jäätmearuandluse infosüsteem, keskkonnalubade infosüsteem ja ohtlike jäätmete saatekirjade register pole üles ehitatud selliselt, mis võimaldaks Keskkonnaametil ja Keskkonnainspeksioonil teha tõhusat kontrolli esitatud andmete ning jäätmetekitajate ja -käitlejate tegevuse üle. Seetõttu on raskendatud vigade ja ebakõlade leidmine aruannetest ning see mõjutab kogu riigi ohtlike jäätmete andmete usaldusväärsust.
- **Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiooni tegevuses ohtlike jäätmete käitlejate ohjamisel esineb olulisi puudusi.** Keskkonnaamet on ohtlike jäätmete käitlemiseks lubade andmisel teinud mitmeid otsuseid, mida pole piisavalt põhjendatud või mille tagajärjel puudub kindlus, kas tagatud on keskkonna- ja terviseohutus. Näiteks pole ettevõtteid kohustatud seirama nende tegevusele iseloomulikke aineid, mis võimaldaks hinnata ettevõtte mõju ümbritsevale keskkonnale. Ohtlike jäätmeid on lubatud kasutada kõrvalsaadusena (müüa tootena), veendumata selle vastavuses keskkonnanõuetele. Keskkonnainspeksioon pole õigesti juhitud menetlusi lõpuni viinud või on määranud liiga leebed trahvid.
- **Riik pole mitte kõigis talle kuuluvates ohtlike jäätmete kogumiskeskustes suutnud tagada jäätmete äraandmise võimalust ja nõuetekohast käitlemist.** Ehkki riik on kulutanud kolme ohtlike jäätmete kogumiskeskuse rajamiseks ja tööhoidmiseks ligikaudu kümme miljonit eurot, on vaid Tartu keskuses suudetud aastate jooksul tagada eesmärgipärane käitlemine. Vaivara ja Tallinna keskusi kasutati vaid 25–35% mahus nende tegelikust võimsusest.

Vaivara keskust pole suudetud järjepidevalt töös hoida ja see on seisnud juba alates 2012. aasta sügisest kasutuseta. Keskuse tegevuse tõttu on reostunud territooriumi ümbritsev ringkraav. Tallinna ja Tartu keskused on riik praeguseks võõrandanud.

- **Riigil on tegemata otsused, kas ja kuidas lõplikult käidelda Eestis tekkivaid ning juba tekkinud radioaktiivseid jäätmeid.** Keskkonnaministeeriumil puudub selgus, kas rajada uus tehilike radioaktiivsete jäätmete vahe- või lõppladustuspaik; välja pole töötatud looduslike radioaktiivsete jäätmete käitlemise poliitikat ja venima on jäänud radioaktiivsete jäätmete käitlemise tegevuskava kinnitamine.
- **Keskkonnaamet pole kaalunud, kas nõuda radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks rahalist tagatist, ega põhjendanud, miks pole tagatist nõutud.** Eestis puudub praegu võimalus käidelda looduslike radioaktiivseid jäätmeid, mida 2013. aastaks oli tekkinud 255 t ja mida võib igal aastal tekkida juurde ligikaudu 70 tonni. Tagatise küsimine annaks riigile lisagarantii, et radioaktiivsed jäätmed saavad lõppkäideldud ning riik ei pea jäätmete ohutustamiseks ise raha leidma, kui jäätmete tekitajad oma kohustusi täita ei suuda.

#### **Riigikontrolli olulisemad soovitusid:**

- Keskkonnaministril sätestada riigi jäätmekavaga aastateks 2014–2020 ohtlikele jäätmetele selged ja mõõdetavad eesmärgid ning sihttasemed, et taaskasutamist suurendada ja ladestamist vähendada.
- Keskkonnaministril otsustada, milliseid ohtlike jäätmete käitlemise teenuseid peab pakkuma Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskus ning kuidas see tagatakse.
- Keskkonnaministeeriumil arendada ohtlike jäätmetega seotud infosüsteemid (jäätmearuandluse infosüsteem, keskkonnalubade infosüsteem, ohtlike jäätmete saatekirjade register) välja selliselt, et need võimaldaksid tõhustada kontrolli andmete õigsuse üle ning annaksid sisendi tulemuslikuma järelevalve tegemiseks.
- Keskkonnaministeeriumil teha kohe pärast radioaktiivsete jäätmete lõppkäitlemise eeluuringu valmimist 2016. aastal otsus, kas rajada radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaik Eestisse või kaaluda koostööd teiste riikidega, kel on olemas nende jäätmete lõppladustamise võimalus. Samuti näha ette NORM-jäätmete käitlemise lahendused, konkreetsete vastutajate ja ressurssidega. Muuta selleks vajaduse korral õigusakte.

#### **Keskkonnaministri ja Keskkonnaameti peadirektori vastused:**

Keskkonnaminister on enamiku Riigikontrolli soovitustega nõus ja nendib, et mitme soovituse elluviimisega on juba alustatud.

Keskkonnaminister selgitab, et ohtlike jäätmete ringlussevõtu ja taaskasutamise võimalused on piiratud ning sageli on ainus võimalik lahendus jäätmete kõrvaldamine. Seetõttu ei pea minister võimalikuks

seada jäätmekavas ohtlike jäätmete kätluseks selgeid mõõdetavaid eesmärke või sihttasemeid.

Vaivara ohtlike jäämete kätluskeskuse kohta lubab minister tellida analüüsi, et selgitada välja, milline omandivorm on keskuse haldamiseks kõige mõistlikum.

Ohtlike jäätmetega seotud infosüsteemide arendamiseks on ministeeriumis käimas arendusprojekt, mille rakendamise tulemusena peaksid auditis kajastatud probleemid lahenduse saama.

Keskkonnaminister leiab, et riiklikult on vaja vastu võtta otsus milline radioaktiivsete jäätmete ladustuspaik Eestisse rajada, kuid ei täpsusta, millal otsus tehakse.

Keskkonnaameti peadirektor nõustub valdavalt Riigikontrolli soovitustega ning lubab tulevikus kaaluda tagatise nõudmist radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks.



## Sisukord

<b>Valdkonna ülevaade</b>	<b>8</b>
<b>Riigi jäätmekava elluviimine ja jäätmearuandluse õigsus</b>	<b>12</b>
Riigi jäätmekava eesmärgid jäid saavutamata	12
Ohtlike jäätmete andmed ei ole usaldusväärsed	17
Kontroll jäätmearuannete õigsuse üle on nõrk	20
<b>Ametkondade tegevus ohtlike jäätmete käitlejate ohjamisel</b>	<b>25</b>
Nõuete seadmine keskkonnalubades on pealiskaudne	25
Keskkonnaamet on lubanud tegevusi, mis pole kooskõlas õigusaktidega	27
Järelevalvet küll tehakse, kuid see pole tulemuslik	29
Riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskusi on majandatud saamatult	35
<b>Radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja ladustamine</b>	<b>42</b>
Radioaktiivsete jäätmete lõpliku käitlemise suhtes puudub selgus	42
Kiirgustegevuse ohjamisel on tehtud mitmeid mööndusi	44
<b>Riigikontrolli soovitusel ja auditeeritute vastused</b>	<b>50</b>
<b>Auditi iseloomustus</b>	<b>56</b>
<b>Auditi eesmärk</b>	<b>56</b>
<b>Riigikontrolli varasemaid auditeid ohtlike jäätmete valdkonnas</b>	<b>60</b>

## Valdkonna ülevaade

### Ohtlike jäätmete teke

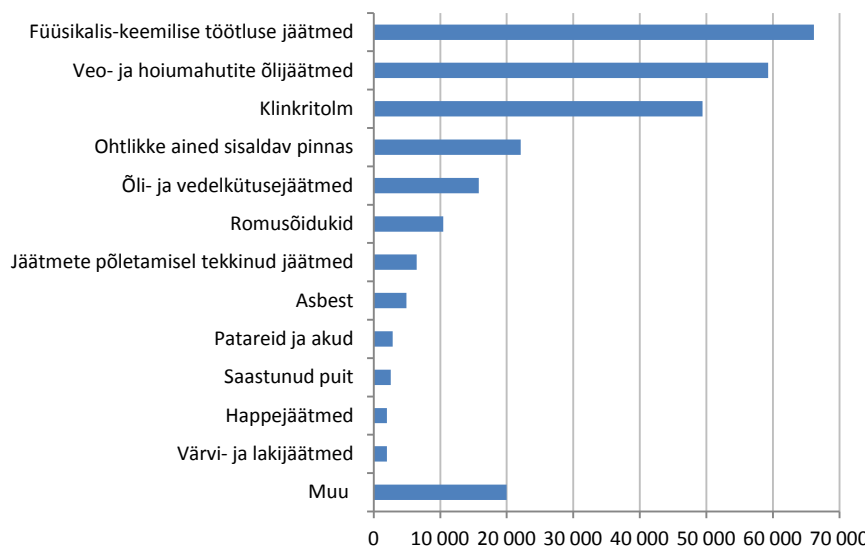
**Ohtlikud on jäätmed**, mis oma kahjuliku toime tõttu võivad olla ohtlikud tervisele, varale või keskkonnale.

Jäätmed liigitatakse ohtlike jäätmete hulka, lähtudes nende päritolust, koostisest, ohtlike ainete sisaldusest ja kahjulikust toimest (mürgisusest, sööbivusest, plahvatusohtlikkusest jms).

1. 2013. aastal tekkis Eestis kokku 10,7 miljonit tonni **ohtlikke jäätmeid**, millest 97% moodustus põlevkivisektoris (põlevkivituhk, õlitootmisel tekkiv poolkoks). Muid ohtlikke jäätmeid tekkis 264 000 tonni ehk iga Eesti inimese kohta u 200 kg. Käesolevas aruandes on käsitletud ainult neid ohtlikke jäätmeid, mis ei ole põlevkivijäätmed.

2. 2013. aastal tekkis enim ohtlike jäätmete füüsikalise-keemilisel töötlusel tekkivaid jäätmeid, õli- ja hoiumahutite õli- ja hoiumahutite jäätmeid, tsemendi tootmisel tekkivat klinkritolmu ja ohtlikke aineid sisaldavat pinnast (vt joonis 1). Ohtlikud jäätmed on ka vanad värvi-, laki- ja lahustijäägid, pliiakud ja patareid, aegunud ravimid, elektroonikaromud jms. Ohtlike jäätmete teke on seotud majanduses toimuvaga – mida suurem on majanduskasv, seda enam tekib koos suureneva tootmise ja tarbimisega ka jäätmeid.

Joonis 1. Ohtlike jäätmete (v.a põlevkivijäätmed) teke 2013. aastal, tonnides



Allikas: Riigikontroll Keskkonnaagentuuri andmetel

### Ohtlike jäätmete käitluse korraldus

**Jäätmekäitlushierarhia** – jäätmetekke vältimise ja jäätmehooldusmeetmete väljatöötamisel ning rakendamisel tuleb juhinduda prioriteetide järjestusest:

- jäätmetekke vältimine;
- korduskasutuseks ettevalmistamine;
- ringlussevõtt;
- muu taaskasutamine (nt energia tootmiseks);
- kõrvaldamine (ladestamine ja muu kõrvaldamine).

**Jäätmete käitlemine** on jäätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine.

3. Jäätmekäitluse eesmärk on vähendada ressursside kasutamist ja soodustada **jäätmekäitlushierarhia** rakendamist. Eelkõige tuleb jäätmeteket vältida, sh vähendada jäätmete ohtlikkust. Kui jäätmeteket ei saa vältida, tuleks jäätmeid nii palju kui võimalik taaskasutada, s.t korduskasutuseks ette valmistada ja materjalina ringlusse võtta ning energia saamise eesmärgil põletada. Kui eelnev ei ole võimalik, ja see kehtib eriti ohtlike jäätmete kohta, peab jäätmed kõrvaldama moel, mis ei kahjusta keskkonda ega inimese tervist (nt ladestama prügilasse).

4. Ohtlike **jäätmete käitlemine** on rangelt reguleeritud, kuna nendega kokkupuutumine ja nende käitlemine nõuetele mittevastavalt võib põhjustada tugevaid tervisekahjustusi (mürgistused, põletused jms) ning saastada õhku, vett ja pinnast. Ohtlikes jäätmetes olevad ohtlikud ained

võivad akumulereuda elusorganismides ning põhjustada püsivaid kahjustusi ja mutatsioone.

**Jäätmevaldaja** – jäätmetekitaja või muu isik, kelle valduses on jäätmed.

## Ohtlike jäätmete käitlemine

5. Ohtlikud jäätmed tuleb eraldada muudest jäätmetest ja koguda liigiti. Nende segamine ja lahjendamine muud liiki ohtlike jäätmete, tavajäätmete või mis tahes aine või materjaliga ei ole lubatud.<sup>2</sup> Jäätmete kogumise ja käitlemise eest vastutab **jäätmevaldaja**, kes katab kõik nende tegevustega seotud kulud. Ohtlike jäätmete teke ja käitlus peab olema jälgitav jäätmetekitajast kuni lõppkäitlejani.

6. Ohtlike jäätmeid töödeldakse põhiliselt termiliselt, füüsikalis-keemiliselt või bioloogiliselt ning sellele järgneb kas nende taaskasutamine või kõrvaldamine, sh ladestamine. Füüsikalis-keemilist töötlust kasutatakse valdavalt pilsiveest ja õli sisaldavatest jäätmetest õli eraldamiseks. Bioloogilist töötlemist rakendatakse naftasaaduste jm orgaaniliste ainetega reostunud pinnase puhastamisel. Ligi 70% Eesti ohtlikest vedeljäätmetest põletatakse energia saamise eesmärgil tsemenditehases.

7. Kui jäätmeid pole võimalik taaskasutada, peab need nõuetekohaselt kõrvaldama (mh ladestama prügilasse). Eestis on ohtlike jäätmete ladestamiseks rajatud eriladestuspaik Vaivaras. Erinõuded kehtivad ohtlikele põlevkivijäätmetele, mida on lubatud ladestada vastava jäätmeliigi prügilatesse, tsemendi tootmisel tekkivale klinkritolmule, mida ettevõtte ladestab oma prügilas, ja asbesti sisaldavatele ehitusjäätmetele, mida võib ladestada tavaprügilatesse.

**Ohtlike jäätmete käitlemiskeskus** – koht, kus toimub ohtlike jäätmete kogumine, töötlemine, taaskasutamiseks kõlbmatute jäätmete ladestamine või kõrvaldamine.

8. Riik on rajanud ohtlik jäätmete kogumiskeskused Tallinnasse ja Tartusse ning **käitlemiskeskuse** Ida-Virumaale (Vaivarasse). Käesolevas aruandes on neid kokku nimetatud kogumiskeskusteks. Riigi kogumiskeskuste rajamine 2000ndate alguses oli vajalik selleks, et tagada ohtlike jäätmete äraandmise võimalus ja nõuetekohane käitlemine, kuna tol ajal oli erasektori võimekus käidelda ohtlike jäätmeid veel väike. Riigi kogumiskeskusi on hallanud Keskkonnaagentuur<sup>3</sup>. Tallinna ja Tartu kogumiskeskused on tegelenud peamiselt jäätmete kogumise ja taaskasutamiseks ettevalmistamisega, Vaivara keskus lisaks ka ladestamisega. Pärast kogumiskeskuste rajamist andis riik need tähtajaliselt rendile erafirmadele.

## Riigi roll ohtlike jäätmete käitlemise korraldamisel

9. Keskkonnaministerium koordineerib ja korraldab ohtlike jäätmete käitlemist ning on koostanud selleks riigi jäätmekavasid ning valdkonda reguleerivaid õigusakte. Koostatud on kolm jäätmekava aastateks 2003–2007, 2008–2013 ja 2014–2020.

<sup>2</sup> V.a jäätmeseaduse § 61 lõikes 1 toodud ohtlike jäätmete segamise erijuhud.

<sup>3</sup> Endised nimed: Keskkonnaministeriumi Info- ja Tehnokeskus, Keskkonnateabe Keskus.

**Ohtlike jäätmete käitlulitsents** – isiku pädevust ja tehnoloogia sobivust tõendav tegevusluba, mis annab õiguse teiste isikute tekitatud ja üleantud ohtlike jäätmeid käidelda majandus- või kutsetegevuses.

**Keskonnakompleksloaga ehk kompleksloaga** sätestatakse nõuded, mis peavad tagama vee, õhu ja pinnase kaitse ning käitises tekkinud jäätmete käitlemise viisil, mis hoiab ära saaste kandumise ühest keskkonnaelemendist (vesi, õhk ja pinnas) teise.

**Jäätmeluba** väljastatakse jäätmete tekitamiseks ja/või käitlemiseks.

## Ohtlike jäätmete käitluse rahastamine

**Jääkreostus** – minevikus inimese tegevuse tagajärjel tekkinud maa- või veekeskonna reostus või keskkonda jäetud kasutuseta ohtlike ainete kogum, mis ohustab ümbruskonna inimeste tervist ja loodust.

10. Keskkonnaamet annab ohtlike jäätmete tekitamiseks<sup>4</sup> ja käitlemiseks keskkonnaloa<sup>5</sup>, s.t **jäätmeloa** või **keskkonnakompleksloa**, ja **ohtlike jäätmete käitlulitsentsi** teiste isikute tekitatud ja neilt vastuvõetavate ohtlike jäätmete käitlemiseks. Lubades seatakse tingimused ohtlike jäätmete tekitamise ja käitlemise kohta.

11. Ettevõtjad, kellel on jäätme- või kompleksluba, peavad vähemalt üks kord aastas esitama Keskkonnaametile aruande tekkinud, kogutud, vaheladustatud, töödeldud, taaskasutatud või kõrvaldatud jäätmete liigi, hulga, päritolu ja omaduste kohta. Ettevõtte edastab aruande jäätmearuandluse infosüsteemi (edaspidi ka JATS). Jäätmete ladestamise korral arvutab ettevõtte keskkonnatasu summa ja esitab maksudeklaratsiooni keskkonnalubade süsteemi (KLIS). Ohtlike jäätmete veoks koostatakse digitaalne saatekiri ohtlike jäätmete keskkonnalubade infosüsteemis. Andmete õigsuse eest vastutab aruandja.

12. Aruannete esmast kontrolli (jäätmete üleandjate, vastuvõtjate olemasolu, koguste ja ühikute vead jms) teeb Keskkonnaamet. Keskkonnaameti kontrollitud jäätmearuandeid töötleb Keskkonnaagentuur, kes täidab koos Keskkonnaministeeriumi ja Statistikaametiga riigisisest ning rahvusvahelist aruandluskohustust.

13. Keskkonnainspeksioon teeb järelevalvet keskkonnalubades seatud nõuete täitmise üle. Inspeksioon kontrollib jäätmearuannete esitamist ja neis toodud andmete vastavust loale; ohtlike jäätmete saatekirjade ja käitlulitsentside olemasolu ning nende nõuete täitmist. Samuti kontrollitakse ettevõtteid, kellel loa- ja aruandluskohustus puudub, kuid ohtlike jäätmeid siiski tekib.

14. Riik on ohtlike jäätmete valdkonda rahastanud nii ELi toel (Ühtekuuluvusfondist, Euroopa Regionaalarengu Fondist) kui ka riigieelarvest. Riigi kogumiskeskuste loomiseks on kulunud kokku 9,4 miljonit eurot, sh rajamiseks 6 miljonit ja seadmetele 3,4 miljonit eurot. Keskkonnainvesteeringute Keskuse jäätmekäitluse alamprogrammist on rahastatud aastatel 2007–2014 ohtlike jäätmete käitlust kokku 2,5 miljoni euroga: riigi kogumiskeskustele on antud 1,2 miljonit, ametkondadele avariiolukordade lahendamiseks 1,3 miljonit eurot. Lisaks on antud toetust ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamiseks ja kogumiseks omavalitsuste jäätmejaamades jms.

15. Ohtlike jäätmeid tuleb likvideerida ka **jääkreostus**objektidelt. 2015. aasta alguse seisuga on Eestis teadaolevalt kokku 306 jääkreostusobjekti, mis jagunevad reostuse ulatuse ja ohtlikkuse järgi järgmiselt: 75 riikliku tähtsusega ja 231 kohaliku tähtsusega objekti. Riikliku tähtsusega jääkreostusobjektide inventariseerimise, puhastamise ja korrastamise kohustuse on võtnud endale Keskkonnaministeerium. Neil jääkreostusobjektidel on peamiselt tuhandeid tonne ohtlike jäätmeid, sh ohtlike õlijäätmeid sisaldavaid mahuteid, mille purunemise korral võivad jäätmed ohustada ümbruskonna põhjavett või pinnaveekogusid.

<sup>4</sup> Jäätmeseaduse §-s 75 nimetatud tegevused. Lõikes 2 osutatud Vabariigi Valitsuse 26.4.2004. a määruses nr 122 on kirjas tegevused, mille puhul ei ole jäätmete tekitamise luba vaja.

<sup>5</sup> Käesolevas aruandes käsitletakse keskkonnalubadena jäätme- ja keskkonnakompleksluba.

16. Jääkreostusobjektide inventariseerimist ja reostuse likvideerimist on rahastatud ELi fondidest, KIKi keskkonnaprogrammist, omavalitsuste ja ka riigieelarvest. Aastatel 2009–2013 toetati kokku 14-lt riikliku tähtsusega jääkreostusobjektilt reostuse likvideerimist 19,2 miljoni euroga. Täpne ülevaade varasemate aastate rahastamisest puudub. ELi rahastamisperioodil 2014–2020 on jääkreostuse likvideerimiseks kavas kasutada kuni 35 miljonit eurot, millest suur osa kulub Purtse jõest ja selle lisajõgedest põlevkivi jääkreostuse likvideerimiseks ning jõgede tervendamiseks.

## Radioaktiivsed jäätmed

**Radioaktiivsed jäätmed** – radionukliide sisaldavad või nendega saastunud ained, materjalid või esemed, mille aktiivsus või eriaktiivsus on kehtestatud vabastamistasemest suurem ning mida tulevikus ei kavatseta kasutada.

Radioaktiivsed jäätmed on ohtlikud inimese tervisele, keskkonnale ja varale. Käesolevas aruandes on ohtlike ja radioaktiivsete jäätmeid eraldi käsitletud põhjusel, et need erinevad nii olemasolult kui ka regulatsioonilt. Ohtlike jäätmetega seonduvat reguleerib jäätmeseadus, radioaktiivsete jäätmetega seonduvat aga kiirgusseadus.

**Kiirgushaigus** ehk kiirgustõbi on haigusseisund, kus kiirgus on põhjustanud vereloome-, seedeelundite, aju jms kahjustusi. Võib põhjustada surma mõne nädalaga.

## Radioaktiivsete jäätmete käitlemise korraldus

17. Tekkelt eristatakse tehislukke (nt kasutatud tuumkütlus, mõõteseadmed) ja looduslikke **radioaktiivseid jäätmeid** (tekivad nt mineraalide kaevandamisel ja töötlemisel). Radioaktiivsuse alusel jagatakse jäätmed väga väikse, väikse, keskmise ja suure aktiivsusega jäätmeteks. Eestis on 2013. aasta lõpu seisuga ligikaudu 1950 m<sup>3</sup> tehislukke ja 255 tonni looduslikke radioaktiivseid jäätmeid.

18. Radioaktiivsusest ehk kiirguse eraldumisest tuleneb radioaktiivsete jäätmete ohtlikkus keskkonnale ja inimestele. Kiirguse tõttu kahjustuvad rakud ja koed, tekivad kromosoomide varjatud muutused, mis võivad põhjustada järglaste väärarengut. Kiirguse ohtlikkuse mõju või suurus oleneb sellest, kui suure doosi kiirgust inimene või keskkond saab. Näiteks võib väga suur doos inimorganismile põhjustada **kiirgushaigust**.

19. Enamik Eesti radioaktiivseid jäätmeid asub Paldiski radioaktiivsete jäätmete vahelhoidlas. Paldiskisse rajati 1997. aastal nõuetekohane vaheladustuspaik, sest pärast iseseisvuse taastamist oli Eesti saanud Nõukogude ajast päranduseks Paldiski endise tuumaobjekti (ehk allveelaevnike õppekeskuse). Paldiskisse on ladustatud ka Nõukogude ajast pärit Saku valla Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla jäätmed ning võetakse vastu omanikuta radioaktiivseid jäätmeid.

20. Paldiski tuumaobjekti (sh Tammiku objekti) haldab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas olev AS A.L.A.R.A, kellel on Eestis ainukesena radioaktiivsete jäätmete käitlemise kompetentsus.

21. Eestis on ka Sillamäel asuv radioaktiivsete jäätmete prügila, mis suleti 2008. aastal ja kuhu on ladestatud ca 12 miljonit tonni ohtlike jäätmeid, muu hulgas ka radioaktiivseid jäätmeid. Prügila järeleiret teeb riigi tellimusel AS Ökosil.

22. Radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja transport on rangelt reguleeritud ning Eesti peab rakendama kõiki ELi kiirgusalaseid õigusakte ning juhinduma Euroopa Aatomienergiaühenduse (EURATOM) asutamislepingu nõuetest. Radioaktiivsete jäätmetega seonduvat ja kogu kiirgustegevust reguleerib Eestis kiirgusseadus.

23. Keskkonnaministeerium koordineerib ja korraldab kiirgusohutusalase poliitika, valdkonna õigusaktide ja kavade väljatöötamist. Kiirgusohutuse valdkonna eesmärkide elluviimiseks on 2008. aastal koostatud kiirgusohutuse riiklik arengukava aastateks 2008–2017 ning selle rakendusplaanid.

## Teadmiseks, et

kiirgustegevuslube on välja antud rohkem kui 500, enamik neist (ligi 450) on antud meditsiiniasutustele, ca 50 tööstusettevõtetele ning 10 teadusasutustele.

## Riigikontrolli auditi ulatus

24. Keskkonnaamet väljastab kiirgustegevuslube, peab kiirgusallikate ja tuumamaterjali registreid, tagab elanike ja elanikkonna vaatlusrühmade kiirgusdoosi hindamise, peab riiklikku kiirgustöötajate doosiregistrit jne. Keskkonnainspeksioon teeb kiirgusohutuse riiklikku järelevalvet. Radioaktiivsete jäätmete tekitamise ja nõuetekohase käitlemise eest vastutab, sh katab käitlemiskulud, jäätmete tekitaja.

25. Riigikontroll auditeeris, kas riigil on terviklik ja õige ülevaade ohtlike jäätmete liikumisest ja kas on tagatud nende nõuetekohane käitlemine – taaskasutamine ja lõplik kõrvaldamine – ning seeläbi vähendatud ohtu keskkonnale ja inimeste tervisele. Sealhulgas vaadati, kas riigi rajatud ohtlike jäätmete kogumiskeskused on rajatud ja neid majandatakse heaperemehelikult. Lisaks uuriti, kuidas riik on taganud radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemise.

26. Audit ei hõlma põlevkivi kaevandamisel ja kasutamisel tekkivaid ohtlike jäätmeid<sup>6</sup> (põlevkivituhk, poolkoks), neid on Riigikontroll käsitlenud 2015. aasta auditiaruandes „Riigi tegevus põlevkivi kaevandamis- ja töötlemisjäätmete käitlemise korraldamisel“. Samuti ei vaadatud kohalike omavalitsuste tegevust ohtlike jäätmete kogumisel kodumajapidamistest.

## Riigi jäätmekava elluviimine ja jäätmearuandluse õigsus

### Riigi jäätmekava eesmärgid jäid saavutamata

27. Riik peab tagama, et kõik ohtlikud jäätmed kogutakse kokku ja käideldakse moel, mis avaldaks võimalikult väikest mõju keskkonnale ja inimese tervisele. Riigi jäätmekavas sätestatud meetmed ja tegevused peavad aitama saavutada jäätmekäitluse eesmäärke ning riiklik jäätmearuandlus peab andma korrektse ja usaldusväärse ülevaate jäätmete tekkest ja käitlemisest.

28. Riigi jäätmekavas 2008–2013 seati eesmärk vähendada jäätmete ladestamist ja ohtlikkust ning suurendada nende taaskasutamist. Oluliseks peeti, et keskkonnakoormus, st jäätmete teke, ei suureneks korrelatsioonis majanduskasvuga. Jäätmearuandlus pidi muutuma täpsemaks ning ülevaatlikumaks andmekogude täiustamise ning registrite arendamise kaudu. Illegaalne jäätmekäitus pidi vähenema sel teel, et jäätmevoogude üle saavutatakse kontroll. Eesmärgiks seati ka jääkreostuse ehk nn hüljatud jäätmete ja saastunud pinnase vähendamine, sh vanades mahutites olevate ohtlike vedeljäätmete (10 000 m<sup>3</sup>) likvideerimine.

29. Riigikontroll analüüsis, kas ohtlike jäätmete kohta aastateks 2008–2013 seatud eesmärgid on saavutatud. Samuti uuris Riigikontroll, kas on ohtlike jäätmeid, mida võidakse käidelda väljaspool legaalseid skeeme, vaadates läbi olemasolevad uuringud jäätmete tekke kohta ning küsitledes ettevõtteid, kellel tekib ohtlike jäätmeid. Jääkreostusobjektide puhul vaadati, kas reostunud pinnas on puhastatud ja ohtlikud vedeljäätmed likvideeritud.

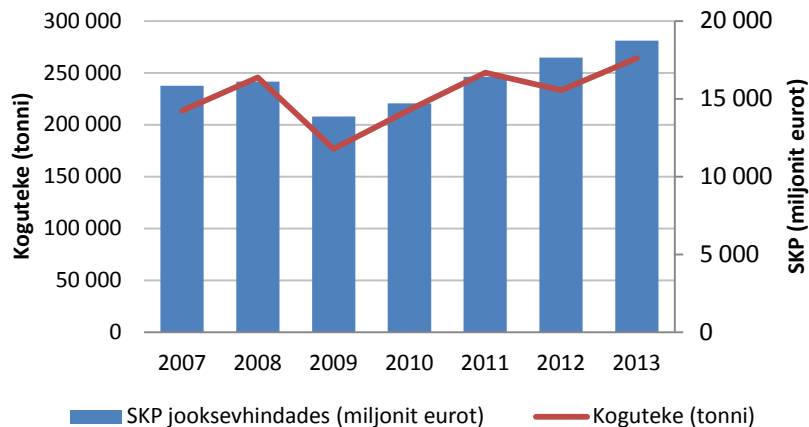
<sup>6</sup> V.a Sillamäe tuhaladestu põlevkivituhha jäätmed, kuna neid segatakse teiste ohtlike jäätmetega (vt p-d 89–94).

30. Auditi käigus selgus, et jäätmekavaga seatud eesmärgid ei ole saavutatud. Ohtlike jäätmete käitlemise trend oli vastupidine sellele, mis kavas oli seatud. Kogused kasvasid, kuid taaskasutamine jäi 2008. aasta tasemele. Jäätmete kõrvaldamine, sh ladestamine vähenes, kuid osaliselt sel põhjusel, et osa jäätmeid, mida oleks tulnud ladestada, taaskasutati, ja ka põhjusel, et Vaivara prügila töö peatus. Ka jääkreostust ei ole suudetud kavandatud ulatuses likvideerida.

### Seos ohtlike jäätmete tekke ning majanduskasvu vahel ei ole katkenud

31. Riigi jäätmekavaga aastateks 2008–2013 oli seatud eesmärk katkestada seos ohtlike jäätmete tekke ja majanduskasvu vahel.<sup>7</sup> Kuna majanduskasvu iseloomustab kõige paremini sisemajanduse koguprodukti muutus, võttis Riigikontroll selle näitaja võrdlemisel aluseks. Selgus, et seos ohtlike jäätmete tekke ja majanduskasvu vahel on endiselt tugev (vt joonis 2). Keskkonnaministeeriumi sõnul on tegemist ideaaleesmärgiga, mille poole tuleks püüda, kuid selle mõjutamiseks on vähe võimalusi, kuna ohtlike jäätmete teke sõltub ettevõtete tegevusest ja uute toodete turule tulekust. Ministeeriumi hinnangul suurendas jäätmete tekkekoguseid osaliselt kokkukogumise paranemine.

Joonis 2. SKP (jooksevhindades) ja ohtlike jäätmete teke aastatel 2007–2013



Allikas: Riigikontroll Statistikaameti ja Keskkonnaagentuuri andmetel

### Ohtlike jäätmete koguste suurenemisega ei suuda sammu pidada käitlemine

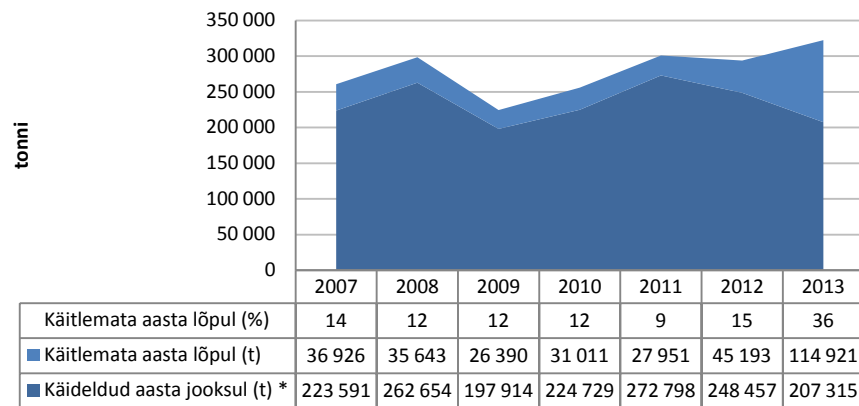
#### Käitlemist vajav kogus

jäätmearuannetes = laoseis aasta algul + teke + import.

32. Jäätmete üldkoguse kasvu juures on tähtis, et ei väheneks nende käitlemine, kuna see võib viia jäätmete kuhjumiseni ettevõtete territooriumil. Käitlemine on pidev tegevus ning on aktsepteeritav, et ettevõtetel jääb aasta lõpus ladudesse jäätmeid, mida käideldakse järgmistel aastatel. Riigikontroll juhib tähelepanu aga asjaolule, et 2013. aasta jäätmearuannete järgi jäi ohtlike jäätmeid aasta lõpus käitlemata ligi 115 000 t, mis moodustab **käitlemist vajanud** 322 000 tonnist jäätmetest rohkem kui kolmandiku (vt joonis 3). Tavapärase käitlemata jäänud jäätmete kogus ehk laoseis aasta lõpul on varasematel aastatel olnud oluliselt väiksem (10–15%). Selline olukord viitab jäätmete kuhjumisele ettevõtete territooriumil või vigadele jäätmearuannetes (vt p-d 49–59).

<sup>7</sup> Riigi jäätmekava 2008–2013, lk 4.

Joonis 3. Ohtlike jäätmete (v.a põlevkivijäätmed) käitlemine aastatel 2007–2013



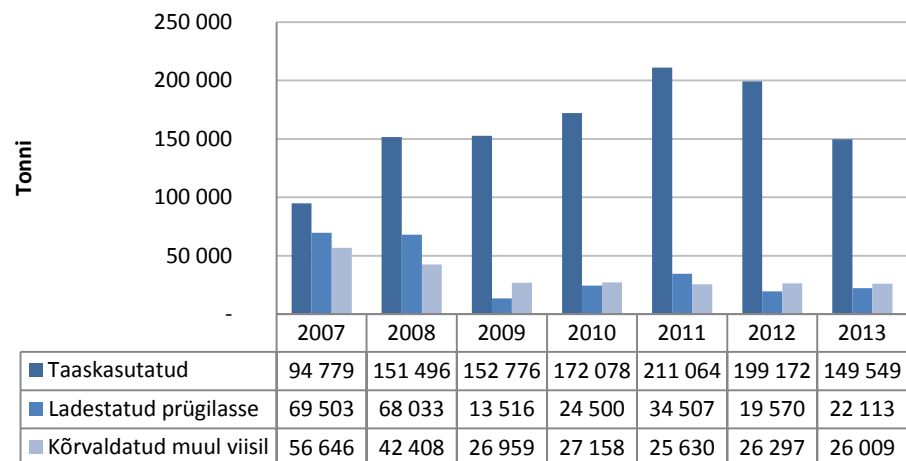
\* Käideldud = taaskasutatud + ladestatud + kõrvaldatud + määratlemata käitlus + eksport.

Allikas: Riigikontroll Keskonnaagenteuri andmetel

**Taaskasutamine** – jäätmete kasutamine materjalide asemel, mida muidu oleks kasutatud konkreetseks otstarbeks. Taaskasutamine on korduskasutamiseks ettevalmistamine, ringlussevõtt ning põletamine energia saamise eesmärgil. Taaskasutatud on peamiselt romusõidukeid, õlijäätmeid, pinnast jms.

33. Ohtlikud jäätmed on käideldud, kui need on nõuetekohaselt taaskasutatud või kõrvaldatud, sh ladestatud. Ohtlikest jäätmetest taaskasutati aastatel 2008–2013 keskmiselt 75%<sup>8</sup>. Joonisel 4 nähtub, et kuigi taaskasutamine on vahepealsel perioodil kasvanud, jäi see 2013. aastal 2008. aasta tasemele. Siinkohal tuleb märkida, et joonisel esitatud andmed pole aastate kaupa ühtemoodi tõlgendatavad. Nimelt enne 2013. aastat arvestati taaskasutamiseks ka nende jäätmete sortimine, mida oli plaanis edaspidi taaskasutada. 2013. aastal muudetud taaskasutamise toimingute loetelu<sup>9</sup> järgi seda enam taaskasutamiseks ei arvestata. Selline arvestus suurendas 2012. aastal taaskasutatud jäätmete kogust JATSis 18% võrra. Lisaks tuleb märkida, et ohtlike jäätmete taaskasutamises oli palju ebaselgust, millest tuleb juttu edaspidi (vt p-d 55–59).

Joonis 4. Ohtlike jäätmete (v.a põlevkivijäätmed) taaskasutamine ja kõrvaldamine aastatel 2007–2013



Allikas: Riigikontroll Keskonnaagenteuri andmetel

<sup>8</sup> Osatähtsus on leitud käitlemist vajavast kogusest, mis võrdub laoseis aasta alguses + koguteke + import – eksport – laoseis aasta lõpus.

<sup>9</sup> Vabariigi Valitsuse 8.12.2011. a määrus nr 148 „Jäätmete taaskasutamise- ja kõrvaldamistoimingute nimistud“.



**Kõrvaldamine** – jäätmete ladestamine või muu kõrvaldamine, st põletamine ilma energiat saamata või muu samaväärne toiming, mis ei ole taaskasutamine.

Jäätmearuannetes kajastatakse ladestamist ja muud kõrvaldamist eraldi.

**Ohtlike jäätmete eksport, mis peaks olema erand, on suurenenud ladestamisvõimaluse puudumise tõttu**

34. Jäätmete kõrvaldamine on alates 2009. aastast küll vähenenud, kuid püsinud alates sellest aastast samal tasemel, moodustades kogu käitlemisest 20–25%. Muu kõrvaldamine on jäätmearuannete põhjal peamiselt õli sisaldavate jäätmete kõrvaldamine (vt p 58).

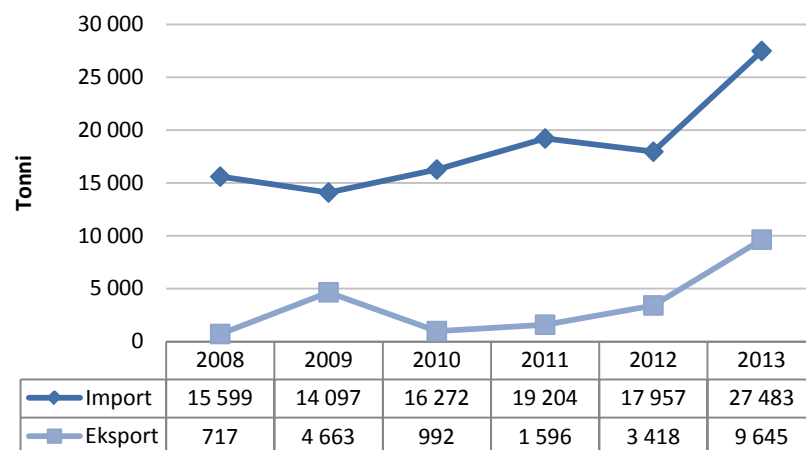
35. Ohtlike jäätmete ladestamine on vähenenud peamiselt selle tõttu, et tsemendi tootmisel tekkinud klinkritolm, mis müüdi põllumeestele, kajastati jäätmearuannetes taaskasutamiseks (vt p 57). Kui 2007. aastal ladestati 59 946 t klinkritolmu ja see moodustas kogu riigis ladestatud ohtlikest jäätmetest 86%, siis 2013. aastal olid vastavad arvud 16 684 t ja 75%. Selle kõrval ei ole muude ohtlike jäätmete ladestamine vähenenud: nt asbesti ladestati 2007. aastal 3372 t, 2013. aastal aga 5428 t. Teisalt on asbesti ladestamise kasv hea näitaja, sest see näitab, et seda on rohkem kokku kogutud.

36. Ladestamiskoguste vähenemist on mõningal määral mõjutanud ka Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse töö peatamine 2012. aastal. Vaivara prügilasse on aastatel 2004–2012 ladestatud keskmiselt ligikaudu 3000 t ohtlikke jäätmeid aastas. Seetõttu ei saa ladestamise vähenemist käsitleda positiivsena, kuna mitmeid jäätmeliike, nagu peitsimishapped, primaar- ja sekundaarsulatusräbu, raskmetalle sisaldavat pinnast, ei saa muul moel käidelda kui ladestada, mis aga pole praegu Eestis võimalik.

37. Jäätmeseaduse kohaselt peab jäätmevaldaja tekkinud jäätmed käitlema või andma üle selleks luba omavale jäätmekäitlejale. Riigisiseste käitlemisvõimaluste puudumise korral pole muud võimalust kui jäätmed eksportida, kus käitlemiskuludele lisanduvad muud kulud (vedu, riigilõiv) ja täita tuleb mitmeid üle riigipiiri transportimise erinõudeid. Ekspordi maht on viimastel aastatel kasvanud (vt joonis 5). Kuni 2014. aastani eksporditi peamiselt vanaõli, jäätmepõletuse lendtuhk ja saastunud puit (Soome, Rootsi jt). Riigikontroll eeldab, et eksporditud ohtlikud jäätmed taaskasutatakse ja kõrvaldatakse vastavalt nõuetele.

38. Ohtlike jäätmete eksport on lubatud juhul, kui on saavutatud nõusolek eksportiva ja vastuvõtva riigi vahel. Need kokkulepped ja load riikide vahel on olemas. Riigikontroll märgib, et eksport ladestamise eesmärgil peaks siiski olema erand, kuna Eestis on olemas ohtlike jäätmete ladestamisala (mis praegu küll ei tööta).

Joonis 5. Ohtlike jäätmete (v.a põlevkivijäätmed) eksport ja import aastatel 2007–2013



Allikas: Riigikontrolli Keskkonnaagentuuri andmetel

## Ohtlike jäätmete import on kasvanud

39. Aastatel 2008–2013 on suurenenud 1,8 korda ka ohtlike jäätmete import. 2013. aastal moodustas import ligikaudu 9% Eestis aasta jooksul käitlemist vajanud ohtlikest jäätmetest. Peamiselt on riiki sisse toodud vanasid pliiakusid (moodustavad ligi poole imporditavatest jäätmetest; Soomest, Lätist) ning õlijäätmeid (Leedust). Pliiakude käitlemine on ühe ettevõtte peamine tegevusala, kuid ettevõtte 2013. aasta jäätmearuanne näitab, et nende töötlemisel saadud jäätmed (primaar- ja sekundaarsulatusräbu) on seisnud laos, kuna on puudunud võimalus neid ladestada. 2014. aastal need jäätmed eksporditi (vt p 132).

## Mõned ohtlikud jäätmed ei jõudnud käitlemissse ega aruannetesse

40. Jäätmekava eesmärkide kohaselt pidi vähenema illegaalne käitus. Ohtlike jäätmete uuringust selgus, et illegaalselt käideldakse kuni 30% tekkinud vanaõlist. Järelikult eksisteerib vanaõli must turg, kus jäätmed liikusid vahetult jäätmetekitajalt illegaalse koguja kaudu vanaõli põletajani. Põletamine tavalistes küttekolletes (kus on madal temperatuur) pole aga lubatud, sest see saastab õhku.<sup>10</sup> Need vanaõli kogused jäätmearuannetesse ei jõua (vt ka p 99). Keskkonnaameti selgituse järgi hakkab amet 2015. aastal jäätmearuannete kontrollimisel enam tähelepanu pöörama õlijäätmete käitlemisele, et tuvastada ebaseaduslikku käitlust.

41. Riigikontrolli küsitletud jäätmekäitlejate hinnangu järgi jääb ca 30% asbesti sisaldavaid materjale muu ehitusprahi hulka ehk neid ei sorteerita ega ladestata eraldi ning seega ei jõua nende andmed samuti aruannetesse. Asbesti on lubatud ladestada tavajäätmete prügilas, kuid sorteeritult ja teistest jäätmetest eraldi.

42. Riigikontrolli korraldatud laevaomanike küsitlusest<sup>11</sup> ilmnes, et ligikaudu 30% laevaromusid käitlemissse ei jõua (tegemist oli pms lammutamisele kuuluvate kalalaevadega, mis on jäänud kai äärde seisma). Kuna laevaromude tarbeks eraldi jäätmekoodi pole, on käitlejad seni kajastanud laevade lammutusjäätmeid aruannetes tavajäätmetena. Keskkonnaameti selgituse järgi tuleks need liigitada romusõidukiteks, mis on ohtlikud jäätmed.

## Jäätmekavaga seatud vedeljäätmete likvideerimise eesmärk jäi saavutamata

43. Jääkreostuse ehk nn hüljatud jäätmete ja pinnasereostuse likvideerimise tempo on olnud aeglane. Kuigi jäätmekava 2007–2013 kohaselt pidid jääkreostusobjektidelt kõik teadaolevad<sup>12</sup> vedeljäätmed olema aastaks 2010 likvideeritud, seda teha ei jõutud. 2015. aasta alguse seisuga oli 10 000 m<sup>3</sup> vedeljäätmetest likvideeritud 5300 m<sup>3</sup>, mis tähendab, et ülejäänud 4700 m<sup>3</sup> ohtlikke vedeljäätmeid vajab veel likvideerimist.

44. Riik on kohustuseks võtnud puhastada ja korrastada suurema ning laiaulatuslikuma reostusega jääkreostusobjektid, mida on kokku 75. Konkreetset tähtaega selleks aga pole seatud. Ministeeriumi andmetel saab 2015. aasta lõpuks ohutustatud 51 jääkreostusobjekti ehk 68% objektidest. Ülejäänud 24 objekti inventariseeritakse 2015. aasta lõpuks ehk saadakse ülevaade, millises seisus objektid on. Nende 24 seas on

<sup>10</sup> Vanaõli ja PCB sisaldus kütteõlis. Eesti Keskkonnauuringute Keskuse OÜ, 2012.

<sup>11</sup> Riigikontrolli küsitlus hõlmas 10 äriühingut, kes olid saanud PRIA toetust kalalaevade lammutamiseks.

<sup>12</sup> Sweco International AB (alltöövõtjad AS Maves, GemGeo OÜ) 2005.–2007. a uuringu kohaselt tuvastati ohtlikke vedeljäätmeid 19 objektil (10 000 m<sup>3</sup>) ja pinnasereostust 8 objektil (233 000 m<sup>3</sup>).

objekte, kus on küll varasematel aastatel puhastustööd tehtud, kuid tööde tulemuslikkuse kohta info puudub. Seega, kas ja kui palju on neil objektidel reostust, selgub 2015. aasta lõpuks. Järelikult võib lisanduda seni likvideerimata ohtlikele vedeljäätmetele (4700 m<sup>3</sup>) veel ohtlike ainetega reostunud pinnast ja vedeljäätmeid, mis võivad pinna- ja põhjavett reostada ning mille puhastamist ja kõrvaldamist tuleks planeerida.

45. Kokkuvõtteks ei ole riik olulises osas saavutanud jäätmekava 2008–2013 ohtlike jäätmetega seotud eesmärke: siduda lahti jäätmeteke majanduskasvust, suurendada jäätmete taaskasutamist ning likvideerida ohtlikud vedeljäätmed jääkreostusobjektidelt. Keskkonnaministeerium pole uues jäätmekavas 2014–2020 ohtlike jäätmete teemat laiemalt käsitletud ega näinud ette konkreetseid ülesandeid, kuidas olukorda parandada. Uus kava käsitleb ohtlike jäätmete käitlemist üksnes üldises plaanis: nähakse ette vältida ja vähendada jäätmeteket, sh jäätmete ohtlikkust, ning võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil maksimaalselt taaskasutada. Mõõdetavaid eesmärke ohtlike jäätmete käitlemisele seatud ei ole.

### Ohtlike jäätmete andmed ei ole usaldusväärsed

46. Ohtlike jäätmete aruanded peavad olema asjakohased ja usaldusväärsed. See tähendab, et andmed ohtlike jäätmete tekkekoguste, liikumise, taaskasutamise ja kõrvaldamise, sh ladestamise kohta peavad olema õiged, kuna sellest sõltub makstava ladestustasu suurus. Ohtlike jäätmete ladestamise eest peab maksma saastetasu, kuid taaskasutamise ja muu kõrvaldamise eest mitte.

47. Riigikontroll vaatas, kas jäätmearuannetes sisalduv info on usaldusväärne, kas andmed on arusaadavad ja võrreldavad eelmiste perioodide aruannetega. Aruannete, eelkõige kõrvaldatud ja taaskasutatud ohtlike jäätmete andmete õigsuse hindamiseks võrdles Riigikontroll ettevõtete esitatud iga-aastastes jäätmearuannetes käideldud koguseid ja laojääke ning ohtlike jäätmete saatekirjade registri andmeid (jäätmete üleandmise ja vastuvõtmise kohta). Samuti analüüsis Riigikontroll, kas aruannetes näidatud käitlustoimingud on need, mida käitlejad on tohtinud teha<sup>13</sup>.

48. Auditi käigus selgus, et riik küll koondab vajalikku infot, kuid objektiivset ega usaldusväärset ülevaadet ohtlike jäätmete käitlemise kohta tal ei ole. Andmete kontrollimisel ilmnas, et mitmetes käitlejate esitatud aruannetes ei vasta jäätmeliikide kogused tegelikkusele (lao seisule ja jäätmete liikumisele). Erinevused aruannetes kajastatud koguste ja andmete kontrollimisel selgunud käitlemiskoguste vahel olid sedavõrd suured, et muudavad riigi jäätmearuandluse mitteusaldusväärseks.

49. Riigi ohtlike jäätmete aruanne tugineb jäätmekäitlejate esitatud aruannetele. Jäätmeid, mida aasta lõpus ei ole jõutud käidelda, näidatakse aasta lõpu laojäägina ja ühtlasi järgmise aasta algjäägina. Seega peab aasta lõpu laojääk klappima järgmise aasta lao algjäägiga. Riigi jäätmearuandest aga ilmneb, et ohtlike jäätmete aastaalguse ja -lõpu laoiseisus on mõnel aastal suured erinevused (vt tabel 1).

<sup>13</sup> Vabariigi Valitsuse 8.12.2011. a määrus nr 148 „Jäätmete taaskasutamise- ja kõrvaldamistoimingute nimistud“.

**Riigi jäätmearuande  
aastalõpu ja järgmise aasta  
alguse laojäägid ei ühtinud**

Tabel 1. Ohtlike jäätmete laoseis riigi jäätmearuandes aastatel 2007–2012 (tonnides)

Aasta	Laoseis aasta lõpul	Laoseis järgmise aasta algul	Vahe
2007	36 925	37 010	84
2008	35 642	33 506	-2136
2009	26 390	25 077	-1313
2010	31 010	31 284	274
2011	27 951	42 473	14 521
2012	45 192	30 744	-14 447

Allikas: Riigikontroll Keskonnaagentuuri andmetel

50. Keskkonnaagentuuri selgituste järgi on paljudel juhtudel andmete ebakorrektsuse põhjuseks see, et ettevõtted muudavad varem esitatud aruandeid, muudetud on jäätmete staatust (nt nimetatud need kõrvalsaaduseks) või siis näidatud jäätmearuande esmakordsel esitamisel jäätmeliigi aastaalguse laoseisu, kuigi peaks näitama teket aasta jooksul. Riigikontroll tuvastas ka jäätmete esitamist teise jäätmekoodi all. Keskkonnaamet peab andmete ebakorrektsuse põhjuseks ka seda, et ettevõtted on eelmisel aastal aruande esitamata jätnud või esitanud vildaka aruande ja pole seda kontrollija nõudmisel parandanud.

51. Erilise näitena võib välja tuua juhtumi, kus üks käitleja kajastas 2012. aasta lao lõppseisuna jäätmearuandes karbiidlupja (14 754 t). 2013. aastal karbiidlupja aruandes enam ei kajastatud. 2014. aasta alguses ilmus karbiidlubi lao alg- ja lõppjäägina (14 784 t) jälle käitleja jäätmearuandes. Seejuures puudus käitlejal üldse luba neid jäätmeid tekitada (vt ka p 105). Kokkuvõttes suurendas see riigi 2012. aasta jäätmearuandes ohtlike jäätmete käitlemata jääki aasta lõpus kolmandiku võrra.

52. Jäätmearuannetes tuleb esitada ja ka esitatakse andmeid jäätmeliikide kaupa 1 kg täpsusega. Samal ajal on mitmeid näiteid, kus jäätmegruppe ja -liike muudetakse mahus, mis ületab kümneid ja koguni sadu tonne. Näiteks oli 2012. aastal nimistus „mujal nimetamata“ ohtlike jäätmete aastalõpu jääk 7337 t, järgmise aasta alguses aga 8183 t (vahe 846 t), oli sisaldavate jäätmete laovahe oli aga 409 t. Ka varasematel aastatel on erinevused olnud suured. Nii oli ohtlikult saastunud puidu 2009. aasta lõpu jääk 3365 t, 2010. aasta alguses aga 1682 t (vahe 1683 t) jne. Viimase juhtumi uurimisel selgus, et immutatud puidujäätmed (1683 t) läksid jäätmeid omava ettevõtte likvideerimisega n-ö kaotsi. Keskkonnaamet jättis selle aruannete vastuvõtmisel tähelepanuta.

53. Selleks, et hinnata jäätmearuannetes olevate andmete õigsust, analüüsis Riigikontroll käitlejate 2008.–2013. aasta jäätmearuandeid. Selgus, et 2013. aasta aruandes oli üks käitleja kajastanud väga suurt laojääki (70 400 t). Ettevõtte esindaja sõnul on laojäägid kogu aeg olemas olnud, kuid varasemates jäätmearuannetes neid ei kajastatud. 2013. aastal suurenes suure laojäägi tõttu riigi jäätmearuandes ohtlike jäätmete käitlemata kogus aasta lõpus hinnanguliselt rohkem kui poole võrra (jäägiks kujunes 114 921 t, millest ettevõtte jääk moodustas 60%).

54. Õigeks ei saa pidada ka jäätmete kõrvaldamise andmeid: 2009.–2011. aasta aruannetes on väävelhappe segamist põlevkivi kolde- ja lendtuhaga näidatud kõrvaldamistoiminguna, kuigi väävelhapet segatakse tuhaga taaskasutamise eesmärgil. Pealegi polnud pärast tuhaladestu sulgemise otsust 2009. aastal jäätmete ladestamine ega kõrvaldamine seal enam lubatud (vt p-d 89–94).

### Ohtlike jäätmete taaskasutamine oli aruannetes näidatust väiksem

55. Ohtlike jäätmete taaskasutamist on aruannetes kajastatud osaliselt suuremana. Näiteks kajastati ühe suure ettevõtte ohtlike jäätmete taaskasutamise andmed riigi jäätmearuannetes aastatel 2008–2012 topelt. Riigikontrolli arvutuse järgi oli taaskasutatud kogus 2012. aastal 58 024 t, kuid aruandes näidati 120 109 t. Kõnealusel juhul summeeriti riigi jäätmearuandes taaskasutamiseks sissetulnud jäätmekogused (väävelhappe, põlevkivi kolde- ja lendtuhk) ja nende segunemise tagajärjel tekkinud jäätmekogused (füüsikalised-keemilised setted). Keskkonnaagentuuri sõnul ei võimalda riigi jäätmearuandluse metoodika andmeid teistmoodi kajastada.

56. Esines ka juhtumeid, kus jäätmed olid arvestatud taaskasutatuks üksnes eel- ehk vahetoimingute põhjal, kuigi kehtiva korra<sup>14</sup> kohaselt peab neile toimingutele tingimata järgnema lõpptoiming ehk lõppkäitlus. Näiteks vabanesid käitlejad 2013. aastal üksnes sorteerimise abil ohtlike aineid sisaldavast pinnasest, värvidest, ravimijääkidest, mootoriõlist jms. Ei selgunud, kuhu sorteerimise tulemusena saadud jäätmed jäid või kus neid lõplikult taaskasutati.

### Teadmiseks, et

2011. aastal arvas Põllumajandusamet klinkritolmu väetiseregistrist välja ja pärast seda ei oleks tohtinud klinkritolmu kui väetist enam turustada.

57. Taaskasutamiseandmed sisaldavad andmeid selliste ohtlike jäätmete kohta, mis oleks tulnud ladestada. Näiteks on Keskkonnaameti andmetel aastatel 2007–2013 müüdnud põllumeestele 157 897 t klinkritolmu, mis aga sisaldas lubatust enam raskmetalle (nt pliidi) (vt ka p-d 107–109). Seega ei vastanud klinkritolm neil aastail väetiseseaduse nõuetele ning taaskasutamise asemel oleks pidanud selle ladestama. Riigi jäätmearuannetes ei ole seetõttu ohtlike jäätmete taaskasutamise ega ladestamise andmed õiged. Näiteks suurendas 32 000 tonni klinkritolmu ebakorrektna taaskasutamine 2013. aastal ohtlike jäätmete taaskasutamist 20% võrra. Selle koguse ladestamine suurendanuks riigi 2013. aasta ohtlike jäätmete ladestamise kogust 2,5 korda (vt joonis 4).

58. Ohtlike jäätmete kõrvaldamistoiminguid ei kajastatud aruannetes samuti õigesti. Nagu taaskasutamistoimingute puhul, näidati ka kõrvaldamisel sageli vaid ettevalmistavaid tegevusi ning ei kajastatud lõpptoiminguid. Näiteks kajastas üks Harjumaa käitleja jäätmearuandes aastatel 2011–2013 kokku 58 000 tonni õli sisaldavaid jäätmeid ladestamiseelse kõrvaldamistoiminguna, millele pidanuks järgnema kõrvaldamise lõpptoiming. Paraku jäätmed n-õ kadusid jäätmearuandest ja käitlemata jääki aasta lõpul ei tekkinud. Keskkonnaagentuuri sõnul juhiti kõnealusel juhul õli eraldamise käigus järele jäänud vesi ilmselt linna kanalisatsiooni ja jäätmearuandlusmetoodika ei võimalda seda kajastada.

59. Kokkuvõttes pole riigi jäätmearuanne usaldusväärne, kuna ohtlike jäätmete taaskasutamise ja kõrvaldamisena on kajastatud selleks ettevalmistavaid tegevusi, lisaks on osa taaskasutatud koguseid näidatud

<sup>14</sup> Vabariigi Valitsuse 8.12.2011. a määrus nr 148 „Jäätmete taaskasutamise- ja kõrvaldamistoimingute nimistud“.

topelt, muudetud aasta lõpu ja alguse laojääke ning samuti esineb juhte, kus osa jäätmeid kaob aruannetest sootuks.

### **Kontroll jäätmearuannete õigsuse üle on nõrk**

60. Riik peab kontrollima, et talle esitatavate ohtlike jäätmete tekke ja käitlemise andmed on õiged. Keskkonnaameti ülesanne on tagada jäätmearuannete vastuvõtmine jäätmearuannete infosüsteemis ja kontrollida esitatud andmete õigsust. Keskkonnainspeksioon peab kontrollima, kas lubade omanike tegevus vastab kõikidele loas seatud tingimustele. Muu hulgas peab inspeksioon veenduma, et aruanded on esitatud.

61. Riigikontroll uuris, kas Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiooni kontrollitegevus on piisav, et jäätmearuandlus oleks õige, ja kui mitte, siis mis on selle põhjuseks.

62. Riigikontroll leidis, et riigiasutuste kontroll jäätmearuannete üle ei ole olnud tulemuslik. Keskkonnaamet ei veendu enne jäätmearuannete „kontrollituks“ märkimist, kas jäätmete teke ja käitlus vastab keskkonnalubades kehtestatud ning kas käitlejal on üldse lubatud neid jäätmeliike ja koguseid tekitada, mida aruandes kajastatakse. Keskkonnainspeksiooni järelevalve jäätmekäitlejate üle toimub üldjuhul 1,5–2 aastat pärast ettevõtete jäätmearuannete esitamist, kuid siis pole enam võimalik riigi jäätmearuande muudatusi teha. Mõlema asutuse kontrollitegevust ei toeta poolikult arendatud keskkonnaandmebaasid (JATS, KLIS, OJS) ning seetõttu tuleb suur osa kontrollitegevusest teha käsitsi.

63. Keskkonnaamet peab aruannet kontrollima kahekümne tööpäeva jooksul aruande esitamisest arvates ja sellega nõustumist kinnitama infosüsteemis märkega „kontrollitud“. Kui amet ei nõustu aruandes esitatud andmetega, määrab ta aruande esitamiseks uue tähtaja. Riigikontroll leidis, et Keskkonnaamet pole suutnud seda korda järgida. Kõiki aruandeid ei jõutud ettenähtud ajal läbi vaadata, mõned aruanded on olnud kontrollimisel juba pikka aega (üksikud isegi paar aastat).

64. Keskkonnaameti selgitusel on jäätmete aruandmise ja kontrollimise süsteem väga töömahukas. Ligikaudu kolmandiku käitlejate aruannetest (kokku oli 2013. aastal 1406 aruannet<sup>15</sup>) sisestasid JATSi Keskkonnaameti spetsialistid ise. Aruannete sisuliseks kontrollimiseks jäi Keskkonnaameti spetsialistidel seetõttu vähem aega. Kontrolliaega vähendas seegi, et suurematele käitlejatele oli antud võimalus taotleda aruande esitamise tähtaja pikendust. Seetõttu laekusid nende aruanded hiljem ning kuna väiksemate ettevõtete tegevus on seotud suurte jäätmekäitlejate tegevusega, polnud Keskkonnaametil mõtet kontrollida eraldi väiksemate ettevõtete aruandeid. Keskkonnaameti sõnul 2014. aasta aruannete esitamiseks enam pikendust ei antud.

### **Keskkonnaameti kontroll jäätmearuannete üle pole mõjus**

<sup>15</sup> Kõik aruanded ei ole seotud ohtlike jäätmetega.

## Infosüsteemid ei toeta andmete tõhusat kontrolli

**Keskonnalubade infosüsteem (KLIS)** – internetipõhine dokumendi-haldussüsteem, mille eesmärk on tagada keskkonnalubade ühtne menetlemine. Süsteemis saab tutvuda lubade sisuga, nende taotlemise ning väljastamisega.

**Ohtlike jäätmete saatekirjade register (OJS)** – jäätmetekitaja, vedaja ja vastuvõtja koostatud saatelehed üleantavate ohtlike jäätmete liigi ning koguse kohta.

**Jäätmearuandluse infosüsteem (JATS)** – Eestis tekkivate ja käideldavate ning sisse- ja väljaveetavate jäätmekoguste arvestamise süsteem.

## Keskonnainspeksiooni järelevalve jäätmearuannete õigsuse üle toimub ajalise nihkega

65. Ohtlike jäätmete aruannete kontrollimisel peaks infosüsteemides olema automaatselt võimalik võrrelda esitatud andmeid keskkonnalubades nõutuga. Need load asuvad **keskkonnalubade infosüsteemis (KLIS)**. Samuti peaks esitatud jäätmearuannete ja **ohtlike jäätmete saatekirjade registri (OJS)** andmete võrdlemisel selguma, kas üle antud ning vastu võetud ohtlike jäätmete andmed on kooskõlas. Auditi käigus selgus, et KLIS ega OJS ei ole seotud jäätmearuandluse süsteemiga moel, mis võimaldaks selliseid andmeanalüüsi automaatselt teha. Ka ei ole KLISis lubade tingimused lihtsasti leitavad, paljud load on muutmisel ja nende andmeid tuleb otsida eraldi elektroonilisest dokumendihaldusest. Kuna infosüsteemide võrdlemine on aeganõudev, ei jõua Keskkonnaamet andmeid põhjalikult kontrollida ega anda kiirelt sisendit ettevõtete üle järelevalve tegemiseks.

66. Riigi jäätmekavaga 2008–2013 oli seatud eesmärk arendada jäätmealaseid andmekogusid. **JATSi** arendamine on üle antud Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnoloogiakeskusele (KEMIT), kuid arendustööd on toimunud väga aeglaselt. Otsustatud pole sedagi, kas täiendada olemasolevat JATSi või luua täiesti uus infosüsteem, mis oleks seotud ohtlike jäätmete saatekirjade registri, lubade registri ja äriregistriga.

67. Infosüsteemide puuduste ja ka tööjõu vähesuse tõttu kontrollis Keskkonnaamet jäätmearuannetes eelkõige seda, kas jäätmeid üle andnud ettevõtte ja jäätmeid vastuvõtnud ettevõtte on esitanud ühesugused andmed. Levinumad avastatud vead olid jäätmete ühepoolne liikumine (puudub üleandja või vastuvõtja), erinevused kogustes, mahuühikute vead, jäätmekoodide muutmine jms. Seesuguseid vigu oli ameti hinnangul u 60% aruannetes. Osa neist vigadest tuvastab JATSi andmete volitatud töötaja Keskkonnaagentuur, kes teavitab Keskkonnaametit aruannete ebakõladest. On ka aruandeid, kus on olnud mingi probleem ja Keskkonnaamet ei ole aruandega nõustunud, kuid aruandja ei ole probleemi ära lahendanud. Niisuguseid aruandeid oli ca 5%. Nende hulgas oli ka selliseid aruandeid, mille andmed on Keskkonnaamet täielikult kustutanud (nn tühi aruanne), kuna andmed olid sedavõrd valed.

68. Keskonnainspeksioon teeb ohtlike jäätmete andmete ja käitluse üle järelevalvet enda kinnitatud kontrolliplaani järgi. See aga toimub paratamatult ajalise nihkega ehk 1,5–2 aastat pärast seda, kui ettevõtted on jäätmearuanded esitanud, Keskkonnaamet on need kinnitanud ja ka riigi jäätmearuanne on juba koostatud. Seetõttu lasub jäätmearuannetes toodud andmete õigsuse kontrolli eest esmane vastutus siiski Keskkonnaametil. Ka inspeksiooni kontrollitööd raskendab JATSi, OJSi ja KLISi andmebaaside ühildamatus, mille tõttu tuleb enne järelevalve tegemist teha palju lisatööd.

69. Lisaks selgus, et pole välja arendatud ka automaatset teavitamissüsteemi jäätmearuandeid tähtaegselt mitteesitanud ettevõtetele meeldetuletuste saatmiseks. Keskkonnaameti sõnul jättis 2014. aasta jäätmearuande tähtajaks esitamata ca 300 jäätmearuande kohustuslast 1406st. Kuna automaatne teavitamissüsteem puudub, saadetakse meeldetuletusi ettevõtetele meili teel juhtumite kaupa. Jäätmearuannete esitamata jätmisest teavitab Keskkonnaamet Keskonnainspeksiooni, kelle sõnul tuleneb aruannete puudumine peamiselt ettevõtete tegevuse

lõppemisest/pankrotist vms, millest inspeksioon ei ole teadlik. See viitab omakorda vajadusele siduda jäätmearuandlus ka äriregistriga.

70. Nii Keskkonnainspeksioon kui ka Keskkonnaamet leiavad, et on olemasolevate ressursside ja võimaluste piires piisavalt kontrollinud jäätmeluba omavate jäätmekäitlejate tegevust, jäätmearuannete esitamist ning neis toodud info vastavust jäätmeloale, samuti ohtlike jäätmete saatekirjade vormistamist. Jäätmearuannetes olevad olulised vead ja ebakõlad viitavad siiski riikliku kontrolli puudujääkidele. Kontrolli tugevdamata ei ole mõeldav saavutada ohtlike jäätmete käitlemise ega aruannete head kvaliteeti.

71. **Riigikontrolli hinnangul** ei saavutatud riigi jäätmekavas 2008–2013 ohtlikele jäätmetele seatud eesmärgid. Ohtlike jäätmete teke on suurenenud, kuid ministeeriumi hinnangul on selle põhjuseks osaliselt jäätmete kokkukogumise paranemine. Osa ohtlike jäätmeid – kuni 30% vanaõlist, laevaromudest ja asbestist – käitlemisse ega jäätmearuannetes ei jõua, millest saab järeldada, et tegelik ohtlike jäätmete teke võib olla veelgi suurem. Suurenenud on aasta lõpus käitlemata jäänud ohtlike jäätmete kogused, mis 2013. aastal moodustas ligi kolmandiku käitlemist vajavatest ohtlikest jäätmetest. Ladestamine küll vähenes, kuid seda peamiselt ühe jäätmeliigi (klinkritolmu) mitteõiguspärase taaskasutamise arvelt. Saavutamata jäi jäätmekavaga seatud eesmärk likvideerida jääkreostusobjektidelt 10 000 m<sup>3</sup> ohtlike vedeljäätmeid. Pool sellest kogusest on likvideerimata ning võib ohustada endiselt põhja- ja pinnavett.

72. Riigi jäätmearuandlus ei kajastanud tõeselt ohtlike jäätmete käitlemise olukorda ega seisut. Mitmeid lõppkäitlustoiminguid ei tehtud üldse või neid ei kajastatud õigesti, mistõttu polnud mitte alati võimalik aru saada, kas jäätmete lõplik taaskasutamine või kõrvaldamine toimus või mitte. Taaskasutamise mahtusid oli ohtlike jäätmete 2008.–2013. aasta aruannetes esitatud tegelikkusest suuremana (nt 2013. aastal 20% võrra). Aruannetes märgitud käitlemata jäänud ohtlike jäätmete kogused ei olnud vastavuses tegelike laojääkidega aasta lõpus, kusjuures 2013. aastal oli erinevus ligi kahekordne.

73. **Riigikontrolli hinnangul** pole Keskkonnaamet ega Keskkonnainspeksioon suutnud tagada, et jäätmearuannetes esitatud andmete õigsust põhjalikult kontrollitakse. Selle üks põhjus on ohtlike jäätmete andmetega seotud infosüsteemide (JATS, OJS, KLIS) ebatõhus ülesehitus, mis ei võimalda andmeid automaatselt võrrelda ega tõhusalt järelevalvet teha. Tagajärjena puudub riigil õige ülevaade ohtlike jäätmete tekkest, taaskasutamisest ja kõrvaldamisest.

#### 74. **Riigikontrolli soovitused keskkonnaministrile:**

- Sätestada riigi jäätmekavas 2014–2020 ohtlike jäätmete käitlemise selged ja mõõdetavad eesmärgid ning sihttasemed, et taaskasutamist suurendada ja ladestamist vähendada.

**Keskkonnaministri vastus:** ei arvesta. Ohtlike jäätmete ringlussevõtu ja taaskasutamise võimalused on piiratud ning sageli on ainsaks võimalikuks lahenduseks just jäätmete kõrvaldamine (näiteks asbest). Ohtlike jäätmete taaskasutamise võimalused sõltuvad eelkõige jäätmete omadustest ning tihti ei leidugi neile sobivat taaskasutusmoodust.



Seetõttu ei leia, et oleks võimalik seada jäätmekavas ohtlike jäätmete käitlusele selgeid mõõdetavaid eesmärke või sihttasemeid.

- Arendada ohtlike jäätmetega seotud infosüsteeme (JATS, KLIS, OJS) selliselt, et neis olevaid andmeid saaks omavahel automaatselt võrrelda, võimaldades sellega jäätmearuannete tõhusamat kontrollimist. Selleks, et jäätmearuandluse infosüsteemist selguks, kui ettevõtte on likvideeritud, luua JATSile liides äriregistriga.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame. Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on käimas uue infosüsteemi arendamise projekt, millega luuakse terviklik keskkonnalubade ja aruannete infosüsteem, mis võimaldab lubade menetlemist, väljaandmist, haldamist, avalikustamist ja järelevalve teostamist ning aruannete esitamist, haldamist, avalikustamist ja järelevalve tegemist. Praeguseks on lõpetatud esimese etapi ärianalüüs, korraldatud hange ja sõlmitud arendajaga leping ning alustatud infosüsteemi arendustöödega.

- Likvideerida kiiremas korras ohtlikud vedeljäätmed (4700 m<sup>3</sup>), mis riigi jäätmekava järgi oli plaanis 2010. aastaks kõrvaldada, kuid mis on seniajani likvideerimata. Kuni seda pole tehtud, püsib põhja- ja pinnaveereostuse oht. Samuti likvideerida 2015. aasta inventariseerimise käigus tuvastatav jääkreostus hiljemalt aastaks 2020.

**Keskkonnaministri vastus:** vahendite raames likvideeritakse 14 TOP-75 jääkreostusobjekti. Tööd on lõpetatud 2015. aasta alguse seisuga 12 objektil. Ülejäänud objektidel lõpetatakse tööd 2015. aasta lõpuks. Tööde tulemusena on likvideeritud üle 5000 m<sup>3</sup> vedeljäätmeid. Täiendavalt on 2015. aasta alguses laiendatud keskkonnaministri käskkirjaga nr 239 programmi „Jääkreostusobjektide inventariseerimine“ eesmärgiga likvideerida kuuel TOP-75 nimekirjas oleval jääkreostusobjektidel (Paldiski keskkatlamaja, Riisipere ABT, Lasila ABT, Pahnimäe ABT, Ahtme 88 ABT ja Kärkna ABT) olevad purunemisohtlikud rajatised, mis võivad täiendavalt keskkonda reostada. Lisaks likvideeritakse programmi raames kaks riigimaal asuvat jääkreostusobjekti (Laekvere ABT, Härma ABT). Puhastustööde raames likvideeritakse objektidelt kokku ca 1700 m<sup>3</sup> vedeljäätmeid ning 5500 m<sup>3</sup> reostunud pinnast. Tööd teostatakse 2015. aasta lõpuks.

Seni lahendamata objektide puhastustöödega jätkame Euroopa Liidu 2014–2020 vahenditest. Saastunud alade puhastamiseks on planeeritud kasutada Ühtekuuluvusfondi vahendeid suurusjärgus 30 miljonit eurot. Suur osa vahenditest on kavandatud Purtse jõe ja selle valgalaga seotud jääkreostuse ning Kroodi oja jääkreostuse likvideerimiseks. Rahaliste vahendite olemasolul kavandame ka avatud taotlusvoore.

Lisaks jätkub toetuse taotlemise võimalus SA KIK keskkonnaprogrammi vahenditest (jääkreostuse alamprogramm).

Keskkonnaministri programmi „Jääkreostusobjektide inventariseerimine“ tulemuste põhjal on võimalik kaardistada täiendavaid investeeinguvajadusi. Programmi tulemused selguvad 2015. aasta lõpus. Seega enne investeeinguvajaduste selgumist ei ole võimalik anda lubadust, et kõik jääkreostusobjektid likvideeritakse 2020. aasta lõpuks. Inventariseerimise

tulemusena selgub jääkreostusobjektide ohtlikkus ning investeringuvajadused, peale mida on võimalik seada edasisi täpseid eesmärke jääkreostuse valdkonnaga tegelemiseks.

**75. Riigikontrolli soovitus Keskkonnaameti peadirektorile:** selleks, et riigi jäätmearuande kvaliteet paraneks, tuleb tõhustada kontrolli jäätmearuannetes esitatud andmete õigsuse üle. Nõuda, et ettevõtted esitaksid jäätmearuanded elektroonselt ning põhjendaksid aruannetes vigade parandamist. Avastatud ebakõladest ohtlike jäätmete tekke, liikumise ja käitlemise andmetes informeerida kohe Keskkonnainspeksiooni.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** arvestame osaliselt. Esmalt lasub õigete andmete esitamise kohustus aruandjatel, kes esitavad tihti vigaseid aruandeid. See põhjustab lisakoormust ametnikele, kellel on keskmiselt vajalik kontrollida ning suuremate aruannete puhul ka sisestada ligi 150 aruannet ja seda tavapärase töökoormuse kõrvalt. Olemasoleva ressursiga ning infosüsteemiga on võimalik teostada esmast kontrolli (puuduvad partnerid, liikumiste kontroll, ühikute vead, vastavus loaga), mille eesmärgiks on viia andmed sellisele tasemele, et nendest oleks võimalik koostada Keskkonnaagentuuril riigi koondaruanne. Põhjalikumalt on võimalik kontrollida prioriteetseid ettevõtteid ning jäätmeliike. Näiteks 2015. aastal on prioriteetseteks teemadeks jäätmete vaheladustamine ning vanaõli lõppkäitlemine. Leiame, et jäätmearuandluse kontrollimise efektiivsust ja kvaliteeti parandab oluliselt siiski infosüsteemi arendamine.

Samas tuleb märkida, et täna kehtiva keskkonnaministri 15.01.2010 määruse nr 1 kohaselt on ettevõtetele antud õigus esitada aruanne kas paberil, digitaalselt allkirjastatuna elektrooniliselt või autoriseeritud kasutajana jäätmearuandluse infosüsteemi JATS. Keskkonnaamet toetab ettepanekut muuta määrust nr 1 viisil, mis nõuaks aruannete esitamist vaid elektroonsel kujul ning eelistatult otse infosüsteemi JATS, kuna ka Exceli vormis esitatud aruannete sisestamisele infosüsteemi JATS kulub lubamatult palju inimressurssi.

Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiooni vahel toimub koostöö ka aruandluse teemal. Täpsustamisel on teavitussüsteem, mis sisaldab muuhulgas ka tegevuskava probleemsete andmeandjate korral.

**76. Riigikontrolli soovitus Keskkonnainspeksiooni peadirektorile:** tõhustada kontrolli ohtlike jäätmete käitlejate üle, et tagada jäätmearuannetes esitatud taaskasutamise, vaheladustamise ja kõrvaldamise andmete õigsus ning tegeliku käitlemise keskkonnanõuetele vastavus. Teha kiireloomulisi kontrole Keskkonnaametilt saadud info põhjal isikute üle, kes ei esita aruandeid või ei paranda vigaseid jäätmearuandeid.

**Keskkonnainspeksiooni peadirektori vastus:** KKI arvestab esitatud soovitusega ja teeb jätkuvalt endast oleneva tagamaks, et aruannetes esitatakse õigeid andmeid ja tegelik ohtlike jäätmete käitlus toimuks vastavuses kehtivate keskkonnanõuetega.

Seni oleme õigete andmete tagamiseks analüüsinud jäätmearuannetes esitatud ohtlike jäätmete tekke, taaskasutamise ja kõrvaldamise andmeid ning probleemide või ebaõigete andmete tuvastamisel juhtinud ettevõtete

tähelepanu puudustele. Selliselt toimimine on üldjuhul ennast õigustanud ja aidanud kaasa sarnaste vigade kordumist edaspidi vältida. Siiski kaalume, kuidas olemasoleva ressursi raames kontrolli tõhustada ja saavutada paremaid tulemusi.

Märgime, et vigade tagantjärele parandamine jäätmearuannetes on probleemne, kuna jäätmearuandlus on parandatav vaid I poolaasta jooksul. II poolaasta kontrollide käigus avastatud vigu ei ole aruandluses tagantjärele võimalik parandada. Lisame, et 2015. a on KKI kõrgendatud tähelepanu all aruannete mitteesitajad ning alustatud on mitmeid asjakohaseid menetlusi. Eesmärgiks on tagada jäätmekäitlusandmete olemasolu. Seejuures on käesoleval aastal astunud samme vastava kontrollipraktika ühtlustamiseks.

Ettevõtte jäätmearuande vigade kontroll on tihti mahu poolest samaväärne tavapärase ettevõtte kontrolliga, kuna eeldab tutvumist kogu ettevõtte tegevusega. Nõustades kiireloomuliste kontrollide läbiviimise vajadusega, näeme siinkohal suurima probleemina vajadust lisaresursi järele (eelkõige rohkem jäätmevaldkonnaga tegelevaid inspektoreid). Samuti märgime, et paljudel juhtudel ei esitata jäätmearuandeid põhjusel, et aruandeaastal puudus ettevõtetel jäätmekäitlusalane tegevus, kuid ettevõtte ei ole sealjuures lõpetanud tegevust, vaid tegutseb muul alal. Sellisel juhul nõuab kontroll samaväärset ressursi, kuid jäätmealast statistikat see tegelikkuses ei mõjuta.

Koostöös Keskkonnaametiga arutame, kuidas parandada ja muuta efektiivsemaks asutuste vahelist koostööd ja infovahetust, selleks et tõhustada ja parandada vastavaid protseduure.

## Ametkondade tegevus ohtlike jäätmete käitlejate ohjamisel

### Keskkonnamoeluse ehk

**kompleksloa** väljastatakse ettevõttele, kelle tegevus on kompleksne ehk kelle tegevusest juhtuv saaste võib levida ühest keskkonnamoelusest teise (vesi, õhk, pinnas). **Jäätmeluba** väljastatakse jäätmete tekitamiseks ja/või käitlemiseks.

### Parim võimalik tehnika – tehnilise

arendustegevuse ning selles rakendatavate töömeetodite kõige tõhusam ja kõige paremini välja arendatud tase. Parim võimalik tehnika on sobivaim heite piirväärtuste ja muude loa nõuete määramiseks, et vältida, või kui see pole teostatav, siis vähendada heidet ja selle keskkonnamoelu tervikuna.

PVTde kohta on Euroopa Liit ja liikmesriigid koostanud juhised.

77. Riik peab tagama selle, et ohtlikud jäätmed saaks käideldud keskkonnamoeluse kohaselt. Selleks reguleerib riik ohtlike jäätmete käitlust keskkonnamoeluse – **keskkonnamoeluse** või **jäätmeloa** – ja ohtlike jäätmete käitlusaluse andmise ja nende vastava tegevuse kontrolli kaudu. Samuti peab riik tagama riigi omandis olevate ohtlike jäätmete kogumiskeskuste heaperemeheliku haldamise.

### Nõuete seadmine keskkonnamoeluses on pealiskaudne

78. Kompleksloa väljaandmisel peab Keskkonnaamet olema veendunud, et ettevõtte kasutab oma tegevuses asjakohast **parimat võimalikku tehnikat** (PVT) ning loas kajastub viide PVT-le. Keskkonnaamet seab keskkonnamoeluse ettevõttele seire tegemise kohustuse. Seirepunktide määratakse loas koordinaatide täpsusega ja seire tegemine vajaliku sagedusega. Seiratavad näitajad peavad iseloomustama ettevõtte tegevusest juhtuvat keskkonnamoeluse ja neid peab olema võimalik analüüsida. Enne keskkonnamoeluse või ohtlike jäätmete käitlusaluse andmist või selle muutmisel tuleb Keskkonnaametil algatada keskkonnamoeluse hindamine või anda eelhinnang mõju olulisuse kohta, kui ohtlike jäätmete käitlemine on olulise keskkonnamoelusega.

79. Riigikontroll analüüsis valimiga hõlmatud ettevõtete<sup>16</sup> ulatuses Keskkonnaameti tegevust keskkonnalubade väljaandmisel ajavahemikus 2007–2013. Esiteks selgitati, kas loas on kirjeldatud ettevõtte tegevusele vastav parim võimalik tehnika ja korrektne viide PVT-dokumendile. Teiseks kontrolliti, kas seireandmed on seatud ja asjakohased. Kolmandaks selgitati, kas põhjendatud juhtudel on nõutud keskkonnamõju hindamist või kas mõju olulisuse kohta on antud eelhindang.

80. Riigikontroll leidis Keskkonnaameti tegevuses keskkonnalubade väljastamisel mitmeid olulisi vajakajäämisi. Näiteks esines puudusi parima võimaliku tehnika kajastamisel lubades. Samuti selgus, et mitmed lubades seatud seireandmed ei näita tegelikult ettevõtte tegevusest johtuvat keskkonnamõju, kuna ei nõuta ettevõttele iseloomulike ainete seiramist. Puudulikuks osutus ka seire metoodika, mistõttu on osa seireandmeid kasutatud. Lisaks on ühel juhul andmata jäetud keskkonnamõju olulisuse kohta eelhindang ja pole kaalutud keskkonnamõju hindamise algatamist, kuigi see oluks põhjendatud.

81. Komplekslubade<sup>17</sup> analüüsil selgus, et kümnest loast seitsmel esines parima võimaliku tehnikaga seatud puudusi. Keskkonnaamet pole veendunud, et loa taotluses näidatud PVT on õige. Seetõttu on lubades viidatud mitmel juhul PVT-dokumendi olematutele paragrahvidele ja punktidele. Näiteks on ühe ettevõtte kompleksloas ühe ja sama tegevuse kohta loa muutmise korral iga kord viidatud erinevale PVT-dokumendile. Suurima ohtlike jäätmete (pliiakude) importija ja käitleja kompleksloas on märgitud, et ettevõtte kõik tootmisetapid vastavad PVT-le, kuid märkimata on jäetud, millisele PVT-le need vastavad.

82. Ka riigi omanduses oleva kahe ohtlike jäätmete kogumiskeskuse keskkonnalubades märgitud parim võimalik tehnika pole see, mida keskused tegelikult kasutavad. Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskusele 2005. aastal väljastatud kompleksloas toodi välja, et nõrgvee puhastus ei vasta PVT-le. 2010. aastal muudetud ja ka praegu kehtivas kompleksloas on märgitud, et kõik keskuse tegevused, sh reo- ja sademeveepuhastus, vastavad PVT-le. Samas on teada, et seniajani ei ole keskusel tegelikult puhastit ning seetõttu on tekkinud ka keskkonnareostus (vt p-d 133–136). Samuti oli Tallinna ohtlike jäätmete kogumiskeskuse loas PVT-le vastavaks märgitud sademevee kogumine, kuid tegelikult jooksis sademevesi kraavi, mitte ettenähtud kogumiskaevu (vt p 125).

83. Keskkonnalubade analüüsil selgus, et ka ettevõttele seatud seireandmed ei iseloomusta mitmel juhul ettevõtte tegevusest johtuvat ohtu keskkonnale. Seetõttu ei saa seiretulemusi kasutada ega saada teada ettevõtte tegevuse keskkonnamõju.

84. Näiteks pole Keskkonnaamet kompleksloas pannud ettevõttele kohustust seirata raskmetalle ja tinaorgaanilisi ühendeid pinnavees, kuigi ettevõtte kasutab aastas tuhandeid tonne mitmesuguseid kemikaale (500 tonni värve, 140 tonni lahusteid) ning laevade vanast värvist

<sup>16</sup> Auditi valimisse kuulusid 15 ettevõtet (sh riigile kuulunud ohtlike jäätmete kogumiskeskusi käitavad ettevõtted), kel tekkis ja kes jäätmearuannete järgi käitlesid kõige enam ohtlikke jäätmeid (v.a põlevkivi jäätmed).

<sup>17</sup> Kõik (15) Riigikontrolli auditi valimisse kuulunud ettevõtted ei ole keskkonnakompleksloa kohustuslased.

**Keskkonnalubades viidatud parim võimalik tehnika ei kajasta mitmel juhul tegelikust**

**Teadmiseks, et**

2010. aastal Keskkonnaameti tellimusel valminud töös „Keskkonnakomplekslubade kvaliteedi hindamine“ hinnatud 100 kompleksloast 54-l oli PVT-andmed lubadesse üldse märkimata jäetud.

Autor: Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon, Säätva Eesti Instituut ja ELLE OÜ, 2010

**Seire ei võimalda hinnata ettevõtete tegevuse keskkonnamõju**

puhastamisel tekivad ohtlikud ühendid (nt tinaorgaanilised ühendid). 2010. aastal tuvastati ettevõtte dokkide lähedusest võetud pinnaveeproovides tributüülina (TBT) üle 6000 korra kehtestatud piirväärtusest enam ning ka teiste tinaorgaaniliste ühendite sisaldus oli suur.<sup>18</sup>

### Teadmiseks, et

enamikule auditi valimiga hõlmatud ettevõtteist on pandud loaga kohustuseks seirata nn klassikalisi reostusnäitajaid: bioloogilise hapniku tarvet, heljumi, üldlammastiku ja -fosfori sisaldust. Mõnel juhul on lisatud kohustus seirata ka fenoolide ja naftasaaduste sisaldust.

### Teadmiseks, et

ka väike kogus pliid on inimesele väga ohtlik, kahjustades pea igat organisüsteemi. Organismi sattudes võib plii põhjustada püsiva ajukahjustuse, IQ vähenemise, kuulmisvõime kadumise, nurisünnituse, enneaegse sünni, vererõhu tõusu, neerude ja närvisüsteemi kahjustuse. Kuna plii ei lagune looduses, võib see kokkupuutel maapinnaga jääda sinna pikaks ajaks.

85. Kuigi Keskkonnaamet on koguni kahel korral pärast 2010. aastat muutnud kõnealuse ettevõtte kompleksluba, pole ohtlike ainete seiramist siiski tingimuseks seatud. Ometi oleks see loogiline, kuna eelnimetatud pinnaveeproovi tulemused on mõeldud sisendiks riigiametitele, sh Keskkonnaametile, lubades tingimuste seadmiseks.

86. Keskkonnaamet pole kaalunud ka vajadust anda selle ettevõtte tegevuse keskkonnamõju kohta eelhinnang, kuigi 2012. aastal jõustunud Vabariigi Valitsuse määruse<sup>19</sup> muudatuse kohaselt tuleb seda teha. Keskkonnaamet selgitas, et eelhinnang pole vajalik, sest ettevõtte kompleksluba on muudetud ja selle järgi peab ta merereostuse vältimiseks kasutama lisameetmeid (nt kaitsevõrkude paigaldamine enne värviprintimistöga alustamist).

87. Seire nõuete seadmise puudusi näitab seegi, et Eesti suurima ohtlike jäätmeid importiva ja töötleva ettevõtte loas määratud ohtlike ainete seire on ebamäärane. Riigikontroll analüüsis loa alusel tehtava pinnase plii seire tingimusi ja tulemusi, kuid paraku pole seireandmed aastate kaupa võrreldavad. Põhjuseks on, et proovivõtu kohad pole loas koordinaatide täpsusega kindlaks määratud ja proovivõtu meetodikas on puudusi (proov tuleks võtta keskmistatud proovidena kindlaks määratud sügavuselt). Seetõttu pole ettevõttele määratud pinnase plii seire asjakohane ega võimalda tuvastada keskkonnaseisundit ehk teisisõnu seda, kui palju satub ettevõtte tegevuse tõttu keskkonda ohtlikku ainet.

88. **Riigikontrolli hinnangul** esines auditeeritud perioodil 2007–2013 ohtlike jäätmetega tegelevate ettevõtete tegevuse reguleerimisel mitmeid olulisi puudusi. Näiteks esines juhtumeid, kus keskkonnalubades on viidatud valedele PVT-dokumentidele või kinnitatud, et ettevõtte tegevus vastab PVT-le, kuigi ei vasta. Samuti ei nõuta osas lubades ettevõtte tegevust iseloomustavate ohtlike ainete seiramist, kuigi on teada, et ettevõtte tegevuse tagajärjel võib sattuda ja satub keskkonda ohtlike ained. Ka pole osa seireandmeid kasutatavad (ehk need ei näita ettevõtte ümbruse keskkonnaseisundit) seiremeetodika puuduste tõttu. Lisaks jäeti keskkonnamõju olulisuse kohta eelhinnang andmata, kuigi see oluks põhjendatud.

### Keskkonnaamet on lubanud tegevusi, mis pole kooskõlas õigusaktidega

89. Jäätmeseaduse kohaselt tuli nõuetele mittevastavad prügilad, sh ohtlike jäätmete prügilad, sulgeda 2009. aasta 16. juuliks ning nõuetekohaselt korrastada 2015. aasta 31. detsembriks. Prügila peetakse suletuks, kui sinna ei ladestata enam jäätmeid ning Keskkonnaamet teeb sulgemise otsuse. Enne sulgemisotsuse tegemist peab prügila omanik hindama sulgemise keskkonnamõju ning koostama sulgemiskava, mis

<sup>18</sup> Aruanne veekeskonnale ohtlike ainete sõleuuringu tulemustest Eestis. Eesti Keskkonnauuringute Keskuse OÜ, MTÜ Balti Keskkonnafoorum Eesti, 2011.

<sup>19</sup> Vabariigi Valitsuse 5.8.2012. a määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu.

peab sisaldama ka prügila sulgemise kinnitatud projekti. Prügila korrastamine peab hõlmama sulgemistöid nagu jäätmete koondamine, tihendamine, ladestuskoha eripära arvestava nõlvuse andmine, jäätmelademe katmine haljastust või muud kasutust võimaldaval viisil. Keskkonnaameti tehtud otsused ja tegevused ettevõtte ohjamisel peavad lähtuma õigusaktide nõuetest.

**90.** Riigikontroll analüüsis Keskkonnaameti tegevust Sillamäe ohtlike jäätmete prügila ehk tuhaladestusala sulgemisel ja korrastamisel. Selles prügilas töödeldakse vedelaid ohtlikke jäätmeid – põlevkivituhka ja happeid –, mille tagajärjel tekivad omakorda uued ohtlikud jäätmed.

## Prügila muudeti tuhakäitlusseadmeks



Sillamäe tuhakäitlusseade 2014. a sügisel

Tuhakäitlusseade on sisuliselt kaks kaevandit, mis on rajatud tsementeerunud põlevkivituha sisse ning millesse juhitakse fotol olevate torude kaudu vedelat põlevkivi tuhka ja happeid. Samal ajal kui ühte kaevandisse juhitakse jäätmed, on teine kaevand ladu, kus hoitakse jäätmeid nende tahkestumiseni (kuni kuus kuud), misjärel need taaskasutatakse Sillamäe sadamaala täiteks.

Foto autor: Riigikontroll

**91.** Riigikontrolli hinnangul pole Keskkonnaameti 17.6.2009. aasta otsus Sillamäe prügila sulgemise ja korrastamise kohta õigusaktidega kooskõlas. Keskkonnaamet on sulgemisotsusega sulgemiskava kinnitades ette näinud, et tegelik prügila korrastamine toimub jäätmeseaduses sätestatud 2015. aasta asemel alles aastatel 2024–2027. Otsusega muudeti prügila sisuliselt tuhakäitlusseadmeks ning jätkati samas asukohas ohtlike jäätmete käitlemisega. Ohtlike jäätmete ladestamise asemel taaskasutatakse need Sillamäe sadamaala pinnasetäiteks.

**92.** Enne prügila sulgemise otsustamist tuli seaduse järgi esitada prügila sulgemise keskkonnamõju hindamise aruanne Keskkonnaametile. Seda aga ei esitatud. Keskkonnaamet viitas prügila sulgemise otsuses küll ettevõtte tehnoloogiliste protsesside keskkonnamõju hindamise aruandele, kuid see ei kajasta prügila sulgemist.<sup>20</sup> Samuti puudub 2015. aasta märtsi seisuga prügila sulgemise ja korrastamise kinnitatud ehitusprojekt.

**93.** Seega otsustas Keskkonnaamet oma korraldusega prügila sulgeda, ilma et selle sulgemise keskkonnamõju oleks hinnatud ja teadmiseega, et tegelik sulgemine ning korrastamine toimub alles alates 2024. aastast, s.t 9 aastat nõutust hiljem. Lisaks on selgunud, et prügilat ja tuhakäitlusseadet pole võimalik eristada. Keskkonnaamet on seda ka oma kirjavahetuses ettevõttega pidanud probleemiks:

Käesoleval hetkel ei saa Keskkonnaamet Sillamäe tuhaladestut faktiliselt suletuks lugeda. Tuhaladestule on rajatud tuhakäitlusseade, milles toimub ettevõtte X tootmise käigus tekkivate vedelate jäätmete ja ettevõtte Y poolt tekkiva tuhapulbi segamine neutraliseerimise eesmärgil. Eelnevalt mainitud „seade“ on sisuliselt kaevand, mis rajati ladestatud tsementeerunud põlevkivituha sisse ning antud materjal ei võimalda käideldud settinud materjali väljakaevamisel eristada suletud tuhaladestut ja „tuhakäitlusseadet“.

Keskkonnaameti 1.10.2014. a kiri nr V 6-4/14/13604-4

**94. Riigikontrolli hinnangul** ei täideta jäätmeseaduse nõuet korrastada prügila 2015. aasta lõpuks, kuna see eeldab prügila sulgemiseks vajalike tegevuste elluviimist, nt prügila katmist vettpidava mineraal- ja drenikihiga. Keskkonnaamet on aga andnud sulgemisotsusega loa korrastada prügila alles pärast 2024. aastat.

<sup>20</sup> „Tuhaladestu muutmise ja sulgemisega seonduvate projektide keskkonnamõjude hindamine ei ole KMH eesmärk ega ülesanne“. Väljavõte „ASi X tehnoloogiliste protsesside keskkonnamõju hindamise aruandest“. OÜ E-Konsult, 2009, lk 17.

## Järelevalvet küll tehakse, kuid see pole tulemuslik

95. Keskkonnanõuete täitmise üle peab tegema kontrolli ettenähtud regulaarsusega. Keskkonnainspeksioon peab kontrollima ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätme- või kompleksloa tingimuste täitmist, samuti neid ettevõtteid, kes pole loa kohustuslased, kuid kellel tekib märkimisväärselt ohtlikke jäätmeid. Nõuete rikkumise korral peab Keskkonnainspeksioon algatama menetluse ja rikkumise tuvastamisel määrama trahvi. Avastatud rikkumistest tuleb inspeksioonil teavitada Keskkonnaametit ja vajaduse korral ka Keskkonnaministeeriumi. Keskkonnalubade muutmisel või tühistamiseks tunnistamisel peab Keskkonnaamet arvesse võtma Keskkonnainspeksiooni järelevalveaktide tulemusi.

**Järelevalvet on tehtud ettenähtud regulaarsusega**

96. Riigikontroll analüüsis Keskkonnainspeksiooni järelevalvetegevuse regulaarsust, teavitamist<sup>21</sup>, lubades seatud nõuete täitmise ja ettevõtete tegevuse õigusaktidele vastavuse kontrolli ning rakendatud sanktsioone. Vaadati ka, kas Keskkonnaamet arvestab järelevalve tulemusi keskkonnalubade muutmisel. Selleks analüüsiti keskkonnalube, kontrolliprotokolle ja ettevõtete jäätmearuandeid. Samuti vaadati, kas inspeksioon on teinud kontrolle, et tuvastada võimalikud illegaalselt käideldavad jäätmekogused.

**Teadmiseks, et**

2014. a lõpu seisuga oli kehtivaid jäätmelube 906, ohtlike jäätmete käitluslitsentse 156 ja keskkonnakomplekslube 252.

97. Keskkonnainspeksiooni järelevalvetegevust analüüsid ilmses, et inspeksioon teeb ohtlike jäätmete käitlejate üle järelevalvet seadustega ettenähtud regulaarsusega. Näiteks kontrolliti perioodil 2010–2014 tööplaani võetud ohtlike jäätmete käitlejaist üle 90%. Seejuures olid tööplaani lisatud kõik ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omanikud (seaduse järgi kohustus kontrollida kord aastas) ja kompleksloa kohustuslased (kohustus kontrollida vähemasti 1 kord 3 aasta jooksul)<sup>22</sup>. Jäätmeloa omanikest oli inspeksiooni andmetel kontrolliplaani võetud ca 20% (puudub seadusega ettenähtud regulaarsus).

98. Ka Riigikontrolli auditi valimisse kuulunud 15 ettevõtte üle oli inspeksioon teinud järelevalvet valdavalt ettenähtud regulaarsusega. Samuti on inspeksioon enamikul juhtudel teavitanud Keskkonnaametit järelevalve tulemustest.

**Keskkonnainspeksioon on kontrollinud ka neid ettevõtteid, kel tekib ohtlikke jäätmeid, kuid kes pole loakohustuslased**

99. Neis ettevõtteis, kes tekitavad ohtlikke jäätmeid, kuid pole keskkonnaloa kohustuslased, on Keskkonnainspeksioon teinud plaaniväliseid kontrolle. Näiteks kontrolliti 2013. aasta kevadel ühe päevaga 40 autoremondi töökoda. Leiti, et vaid mõne üksiku töökoja tegevus vastas keskkonnanõuetele (sh vanaõli käitlemise nõuetele). Kontrollreidi tulemusena saadeti koostöös Keskkonnaametiga 117 autoremonditöökojale, kes pole kunagi vanaõli ohtlike jäätmete käitlejatele üle andnud, märgukiri, milles juhiti tähelepanu jäätmeseaduse nõuetele.

<sup>21</sup> Teavitamiseks peab Riigikontroll Keskkonnainspeksiooni ametliku kirjaga Keskkonnaametile edastatud kontrollitulemusi.

<sup>22</sup> 1.6.2013 jõustunud tööstusheite seadus kohustab kompleksloa nõuete täitmist kontrollima vähemalt 1 kord 3 aasta jooksul. Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus, mis kehtis enne 1.6.2013. aastat, kohustas kompleksloa nõuete täitmist kontrollima 1 kord aastas.



Ohtlikud jäätmed, mille Keskkonnainspeksioon, Politsei- ja Piirivalveamet avastasid metalli kokkuostu punktide kontrolli käigus.

Foto: Keskkonnainspeksioon

### **Keskkonnaamet pole mitmel juhul järelevalvetulemusi lubade muutmisel arvestanud**

### **Keskkonnainspeksiooni määratud trahvid on tagasihoidlikud**

### **Järelevalve pole olnud piisavalt põhjalik**

100. Plaaniväliseid kontrollreide on korraldatud ka metalli kokkuostu punktides (metallijäätmed sisaldavad tihti ka ohtlikke jäätmeid), et avastada illegaalseid metallikokkuostjaid ja tuvastada metallijäätmete käitlejate tegevuse vastavus jäätmeseadusele. Näiteks kontrollisid Politsei- ja Piirivalveamet ning Keskkonnainspeksioon ühistel kontrollreididel 2012. aasta mais ja novembris kokku 41 kokkuostupunkti. Kontrolli käigus tuvastati jäätmekäitlusnõuete rikkumine 24 juhul.<sup>23</sup>

101. Auditi käigus analüüsitud Keskkonnainspeksiooni kontrolliaktide ja keskkonnalubade võrdlusel ilmnes, et Keskkonnaamet on mitmel juhul jätnud Keskkonnainspeksiooni kontrollitulemused tähelepanuta ega ole võtnud neid loa muutmisel arvesse. Seda vaatamata sellele, et ühte ja sama probleemi on Keskkonnainspeksioon kontrolliaktides tõstatanud mitmel aastal ja Keskkonnaameti on puudustest teavitatud. Näiteks on Keskkonnainspeksioon korduvalt juhtinud Keskkonnaameti tähelepanu sellele, et ohtlike jäätmeid töötleva ettevõtte pinnaseseirenõuded on puudulikud (vt p 87) ning puudusi on ka välisõhu kvaliteedi seires ning parima võimaliku tehnika osas. Seetõttu on inspeksioon ka kontrolliaktis viidanud, et pole võimalik kontrollida, kas ettevõtte kasutab oma tegevuses parimat võimalikku tehnikat.<sup>24</sup>

102. Isegi kui järelevalve tulemusi arvestatakse lubade muutmisel, on muudatuste tegemine viibinud enamikul juhtudel 2–3 aastat. See võib osaliselt olla tingitud lubade menetlemise aeglusest.

103. Auditi käigus selgus ka, et Keskkonnainspeksiooni määratud trahvid jäätmekäitlusnõuete rikkumise eest on oluliselt väiksemad, kui jäätmeseadus seda võimaldaks. Näiteks on auditeeritud perioodil 2007–2013 määratud trahve auditi valimisse kuulunud ettevõtetele jäätmekäitlusnõuete rikkumise eest 10 korral ning trahvid on jäänud vahemikku 192–958 eurot. Samas kui jäätmeseaduse rikkumise korral – nt jäätmete käitlemine ilma ohtlike jäätmete litsentsi ja loata või ka jäätmete rahvusvaheline vedu ilma saatekirjadeta või saatekirjade nõudeid rikkudes – oli trahvi maksimummäär 2007.–2013. aastal 3200 – 32 000 eurot. Määratud trahvid on olnud seega tunduvalt väiksemad kui maksimummäärad.

104. Riigikontroll leidis Keskkonnainspeksiooni järelevalvetegevuses veel mitmeid vajakajäämisi. Analüüsitud kontrolliprotokollide, ohtlike jäätmete käitluslitsentside, keskkonnalubade ja jäätmearuannete võrdlusest ilmnes, et inspeksioon ei tuvastanud, et ettevõttel, kes võttis vastu ja käitles ohtlikke jäätmeid, puudus ajavahemikul 2007–2009 ohtlike jäätmete käitluslitsents<sup>25</sup>. Ettevõtte käitles litsentsita 368 tonni ohtlikke jäätmeid.

<sup>23</sup> Rene Rajasalu. Keskkonnakaitsenõuete kontroll metallikokkuostudes. Keskkonnainspeksioon, 2.4.2013.

<sup>24</sup> 2012. aasta kontrolliprotokoll nr 1029608 „Asi X tegevuse vastavus keskkonnakompleksloa tingimustele“.

<sup>25</sup> Ohtlike jäätmete käitluslitsents on vajalik teiste isikute poolt tekitatud ja üleantud ohtlike jäätmete käitlemiseks.





Atsetüleeni tootmise tehasest on karbiidmuda pumbatud fotol olevasse basseini (8000 m<sup>3</sup>) juba Nõukogude ajast ja kuni käesoleva ajani, selgus inspeksiooni kontrolliaktist.

Foto: Maa-amet, mai 2014

## Teadmiseks, et

Euroopa Kohus on leidnud, et materjali, mida kavatsetakse enne võimalikku, kuid mitte kindlat taaskasutamist määratlemata aja vältel ladustada, tuleb käsitleda ladustamise ajal jäätmetena.

Samuti on kohus leidnud, et isegi juhul, kui on tõestatud, et materjal ei kujuta inimeste tervisele ega keskkonnale tegelikku ohtu, ei ole see piisav kriteerium materjali käsitlemiseks mittejäätmetena.

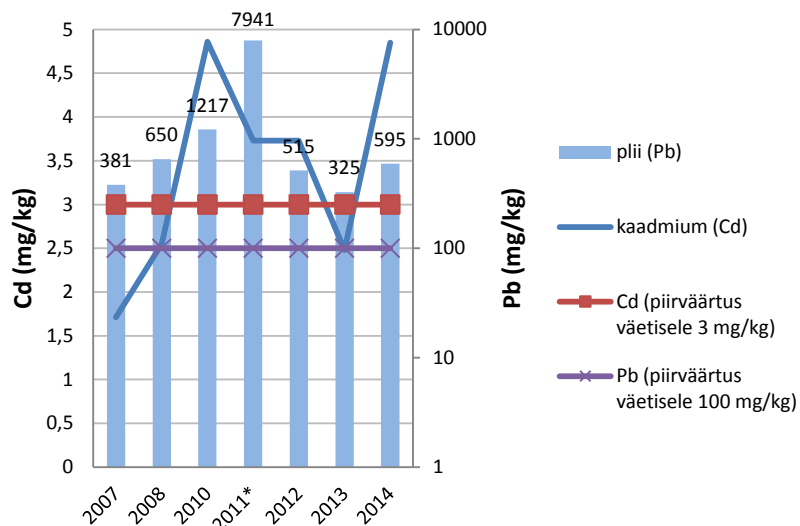
Allikas: Euroopa komisjoni „Tõlgendav teatis jäätmete ja kõrvalsaaduste kohta“, KOM/2007/0059

105. Poolikuks jäi kontrollitegevus 2013. aastal<sup>26</sup>, kui inspeksioon reageeris kaebusele, et ettevõtte territooriumil toimub ebaseaduslik jäätmete ladestamine (karbiidmudabasseini). Keskkonnainspeksioon leppis ettevõtte selgitusega, et tegemist pole jäätmetega, vaid kõrvalsaadusega, ning menetlust ei algatanud. Paraku jättis inspeksioon tähelepanuta ettevõtte esitatud jäätmearuanded. Nimelt on jäätmearuannetes alates 2005. aastast igal aastal raporteeritud tavajäätmeid (karbiidmuda) koguses 13 026 tonni laojäägina. 2012. aastal raporteeriti lisaks ka ohtlike jäätmeid (karbiidlupja) koguses 14 754 tonni laojäägina (vt ka p 51). Samas selgus jäätmearuannetest, et nende jäätmete käitlemist – ei taaskasutamist ega kõrvaldamist – pole toimunud. Samuti poleks tohtinud kompleksloa kohaselt kumbagi jäädet üldse tekkida.

106. Riigikontrolli hinnangul võib kõnealusel juhul olla tegemist ebaseadusliku prügilaga ning riigil võib olla seetõttu saamata jäänud ladestustasu. Nimelt ei tohi jäätmeseaduse järgi jäätmeid, mis on plaanis taaskasutada, seista ettevõtte territooriumil kauem kui kolm aastat. Juhul kui jäätmed on plaanis ladestada, võivad need seista ettevõtte territooriumil ühe aasta. Seega pole inspeksioon kontrollimisel olnud piisavalt põhjalik, sest pole võrrelnud jäätmearuandeid väljastatud loa ega tegeliku olukorraga.

107. Järelevalve on jäänud poolikuks ka ohtliku jäätme – klinkritolmu – käitlemise keskkonnanõuetele vastavuse kontrollimisel. Keskkonnaameti andmetel on põllumeestele müüdüd klinkritolmu põldude lupjamiseks aastatel 2007–2013 kokku 157 897 tonni. Samas pole klinkritolmu vastanud neil aastatel väetiseseaduse nõuetele, kuna valdavas osas analüüsidis oli plii ja osal aastatel kaadmiumi sisaldus suurem, kui väetises oleks tohtinud olla (vt joonis 6).

Joonis 6. Plii ja kaadmiumi suurim sisaldus klinkritolmus (lubiväetises) ja lubatud piirväärtus aastatel 2007–2014



\* Ettevõtte sõnul oli 2011. aastal klinkritolmu suur pliiisaldus tingitud akuplasti põletamisest ning sellise sisaldusega klinkritolmu ei müüdüd, vaid see ladestati ettevõtte prügilasse.

Allikas: Riigikontroll Keskkonnanõueringute Keskuse andmetel

<sup>26</sup> Keskkonnainspeksiooni 27.6.2013. a kontrolliakt nr 1034047.

108. Keskkonnainspeksioon kontrollis 2014. aastal ettevõtte klinkritolmu turustamisnõuetele vastavust, kuid ei algatanud menetlust. Menetluse algatamata jätmist põhjendas Keskkonnainspeksioon asjaoluga, et ettevõtte ei müünud klinkritolmu väetiseseaduse tähenduses, vaid muldade lupjamiseks mõeldud toodet maaparanduseseaduse tähenduses.

Põllumajandusameti selgitusel aga tulnuks igal juhul väetiseseadust ja selle alusel väetisele kehtestatud ohtlike ainete piirväärtusi järgida. Põllumajandusamet kustutas klinkritolmu väetiseregistrist<sup>27</sup> 13.10.2011, pärast seda, kui oli mitmel korral (2010. ja 2011. a) kontrolli käigus tuvastanud, et plii sisaldus ületab lubatud piirväärtust. Seega oleks Keskkonnainspeksioon pidanud klinkritolmu teemat edasi uurima ning rakendama ka asjakohaseid sanktsioone.

109. Riigikontrolli hinnangul tulnuks väetisenõuetele mittevastav klinkritolm, mis oli väetiseregistrist välja arvatud, ladestada prügilasse ning maksta selle eest ladestustasu. Seega on riigil aastatel 2012–2013 jäänud saamata 57 000 t klinkritolmu ladestamise eest tasu ligikaudu 110 000 eurot. Ka tulnuks Keskkonnaametil enne ohtlike jäätmete taaskasutamise lubamist veenduda, et see vastab igati keskkonnanõuetele. Keskkonnaamet on pärast klinkritolmu väetiseregistrist kustutamist muutnud ettevõtte kompleksluba kolmel korral, kuid lubanud jätkuvalt klinkritolmu kasutada põllumajanduses. Paraku on teadmata, milline tervise- ja keskkonnaoht klinkritolmu põldudele laotamisega kaasnes.

110. **Riigikontrolli hinnangul** on Keskkonnainspeksioon keskkonnanõuetele kohustuslaste üle teinud järelevalvet ettenähtud regulaarsusega ja järelevalvet on tehtud ka ettevõtete üle, kes pole loa kohustuslased, kuid kellel võib tekkida märkimisväärselt ohtlikke jäätmeid. Inspeksioon on Keskkonnaametit valdavalt teavitanud nii puudustest loa sisus kui ka rikkumistest, kuid seejuures esines juhtumeid, kus Keskkonnaamet inspeksiooni ettepanekuid loa muutmisel arvesse ei võtnud.

111. Riigikontrolli hinnangul polnud Keskkonnainspeksiooni tehtud järelevalve analüüsitud juhtudel tulemuslik, sest järelevalvetoimingud jäid poolikuks ja õigustatud juhtudel menetlust ei algatatud. Riigil on seetõttu jäänud saamata ligikaudu 110 000 eurot ladestustasu. Samuti on määratud trahvid üsna tagasihoidlikud.

112. Keskkonnaamet pole keskkonnanõuetele andmisel või nende muutmisel põhjalikult analüüsinud, kas ohtlike jäätmete taaskasutamine kõrvalsaadusena vastab keskkonnanõuetele.

113. **Riigikontrolli soovitus** Keskkonnaameti peadirektorile: selleks, et tagada ohtlike jäätmete nõuetekohane käitlemine, tuleb enne keskkonnanõuetele andmist või selle muutmise korral teha järgmist.

- Veenduda, kas ettevõtte tegevus vastab kõigile loa taotluses näidatud keskkonnanõuetele, sh parimale võimalikule tehnikale, ja kajastada lubades parima võimaliku tehnikaga seonduv tööstusheite seaduses nõutud täpsusega.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** arvestame. Keskkonnaamet nõustub, et mõne Riigikontrolli valimis olnud ettevõtte keskkonnanõuetele oli

<sup>27</sup> Klinkritolmu võib turustada ja kasutada muldade lupjamiseks ainult juhul, kui toode on kantud väetiseregistrisse või kannab märgistust „EÜ VÄETIS“.

puudu viited konkreetsetele PVT viitedokumendi punktidele. Samas leiame, et PVT viide ei taga keskkonnakaitseliste eesmärkide saavutamist. Keskkonnakaitselised eesmärgid saavutatakse loas sätestatud nõuete täitmisel. Keskkonnaamet viib puuduvad punktid lubadesse sisse esimesel võimalusel. Lisaks anname teada, et Keskkonnaametis on plaanis laiendada ohtlike jäätmete käitluslitsentsi komisjoni pädevust (vt vastust soovitusel 2). Muuhulgas on laiendatava komisjoni ülesandeks võtta seisukohti ja teha ettepanekuid jäätmekäitluses kasutatava parima võimaliku tehnika osas.

- Veenduda ohtlike jäätmete taaskasutamist lubades, kas taaskasutus vastab kõigile keskkonnanõuetele. Seejuures teha ohtlike jäätmete kõrvalsaaduseks nimetamisel või jäätmete n-ö lakanuks tunnistamise otsused üksnes Keskkonnaministeeriumiga koostöös, kuna jäätmete ümberklassifitseerimine on otseselt seotud saastetasude laekumisega.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** juba arvestatud. Keskkonnaamet teeb igapäevaselt Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonnaga jäätmete, sh ohtlike jäätmete ringlussevõtu, lakkamise ja kõrvalsaaduseks liigitamise osas tihedat koostööd. Lisaks on plaanis laiendada ohtlike jäätmete litsentsikomisjoni pädevust, kuhu kuuluvad Keskkonnaministeeriumi, Keskkonnaagentuuri, Keskkonnaameti ning Sotsiaalministeeriumi ametnikud, ulatuses, mis katab kõik jäätmealased keerulisemad juhtumid, sealhulgas jäätmete tooteks liigitamise teema, et ühtlustada halduspraktikat ning tõsta taotluste lahendamise kvaliteeti, kaasates selleks vajadusel ka eksperte väljastpoolt Keskkonnaministeeriumi haldusala.

- Määrata seirepunktide (või ka -alade) täpsed koordinaadid ja seire tegemise sagedus. Pinnaseproovide puhul tagada, et proove võetakse kindlalt sügavuselt keskmistatud proovidenäidena. Määrata ohtlike ainete seiramise kohustus ettevõtetele, kelle tegevuse tagajärjel võib sattuda ohtlikke aineid keskkonda.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** arvestame. Keskkonnaamet nõustub, et mõne Riigikontrolli valimis olnud ettevõtte osas ei ole seire määramine lubades olnud piisavalt täpne. Keskkonnaamet on astunud samme seire määramise ja korraldamise tõhustamiseks. Seirepunktid täpsustatakse keskkonnalubades esimesel võimalusel. Keskkonnaameti initsiatiivil on ettevõtted juba esitanud täiendavaid analüüse ja uuringuid veendumaks keskkonnakaitselise kõrge tasemes.

- Kaaluda ja põhjendada senisest põhjalikumalt, kas olulise keskkonnamõjuga tegevuste puhul on vaja algselt keskkonnamõju hindamine või anda eelhinnang või mitte.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** aruandes on tehtud üldistus ühe valimis olnud ettevõtte alusel. Keskkonnaamet lähtub keskkonnamõju hindamiste ja eelhinnangu andmisel kehtivast õigusruumist ja ettenähtud parameetritest.

- Arvestada Keskkonnainspektsiooni kontrollide tulemusel tehtud ettepanekutega ja täiendada vajaduse korral keskkonnaluba.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** Riigikontrolli poolt toodud näide on aastast 2012. Selliste juhtumite toimumise võimalikkus on viidud miinimumini, kuna keskkonnakompleksloa keskkonnaalased kontrollid viiakse alates 2013. aastast, mil jõustus tööstusheite seadus, läbi Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiooni koostöös. Selleks on välja töötatud ja juurutatud keskkonnaalase kontrolli põhimõtted.

**114. Riigikontrolli soovitus Keskkonnainspeksiooni peadirektorile:** tõhustada järelevalvet suuremate jäätmekäitlejate üle ja algatada menetlus, kui ohtlike jäätmete käitlus- ja ladestuspaigad ei vasta õigusaktidele. Samuti tõhustada järelevalvet ohtlike jäätmete taaskasutamise seaduslikkuse üle.

**Keskkonnainspeksiooni peadirektori vastus:** oleme tänaseks loonud KKI-s ohtlike jäätmete käitlejate kontrollimise sisejuhised ning vaadanud üle töökorralduse. Tegeleme sellega jätkuvalt. Eesmärk on olla tõhusamad komplekslubade kontrollil jätmealaste nõuete täidetuse hindamisel.

Tõhususe tõstmise aspektist peame probleemiks asjaolu, et KKI ei saa teostada kontrolle riskipõhiselt käitlejate puhul, kellel on luba alates 100 t ohtlike jäätmete käitlemiseks. Kõikide vastavat kogust käitlema õigustatud ettevõtete puhul peab KKI kehtivast jätmeseadusest tulenevalt tagama kontrolli läbiviimise vähemalt kord aastas. Tegelik praktika näitab, et mitte kõiki ohtlike jäätmete käitlejaid ei tuleks allutada sedavõrd tihti toimuvale kontrollile. Paljudel juhtudel jääb tegevuse tegelik ulatus alla taotletud käitluskoguste ning mõju keskkonnale on seetõttu ka eelduslikult arvatust väiksem. Paindlikum töö planeerimine, mis lähtuks riskianalüüsist, võimaldaks olla säästlikum ning olla seejuures sama mõjus.

Kui kontrollisagedust kehtestav regulatsioon jätmeseaduses oleks paindlikum ja võimaldaks ohtlike jäätmete käitlejate kontrolli teostada enamal määral riskipõhiselt, tähendaks see ühtlasi võimalust sama ressursikasutuse raames keskenduda rohkem suurematele jäätmekäitlejatele tegemata mööndusi üldises ohutuses.

**115. Riigikontrolli soovitus keskkonnaministrile:**

- Selgitada välja, kas Keskkonnaameti otsus Sillamäe prügila sulgemise kohta ja sellega kaasnevad järeltegevused on vastavuses õigusaktidega.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame. Keskkonnaministeerium analüüsib olukorda.

- Võtta suurema tähelepanu alla Keskkonnaameti tegevus ohtlike jäätmete tekitamiseks ja käitlemiseks loa andmisel ning selle muutmisel, seejuures pöörata eriti tähelepanu ohtlike jäätmete kõrvalsaaduseks nimetamisele. See aitab ära hoida olukordi, kus jäätmete nõuetekohase käitlemise ja keskkonnatasu maksmise vältimiseks nimetab ettevõtte ohtlikud jätmed kõrvalsaaduseks.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame. Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium teevad jäätmete sh ohtlike jäätmete valdkonnas tihedat koostööd.

## Riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskusi on majandatud saamatult

**Ohtlike jäätmete käitluskoht** – koht, kus toimub ohtlike jäätmete kogumine, töötlemine ja taaskasutamiseks kõlbmatute jäätmete ladestamine või kõrvaldamine.

116. Ohtlike jäätmete nõuetekohase käitlemise eelduseks on lisaks keskkonnalubade väljaandmisele ja nende kontrollimisele ka käitlusvõimaluste olemasolu. **Ohtlike jäätmete käitluskohtade** võrgu väljaarendamise, rahastamise ja säästliku ning keskkonnanõuetele vastava haldamise eest vastutab Keskkonnaministeerium.

Keskkonnaministeerium peab riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskusi majandama heaperemehelikult ja saavutama neile seatud eesmärgid.

117. Riigile on kuulunud kolm ohtlike jäätmete kogumiskeskust (OJKK): Vaivara OJKK Ida-Virumaal; Tallinna OJKK ja Lõuna-Eesti OJKK Tartus (vt tabel 2). Kaks viimast olid peamiselt kogumiskeskused, Vaivara OJKKs toimus lisaks ka ladestamine. Kogumiskeskusi on haldanud Keskkonnaagentuur ja tema eelkäijad<sup>28</sup>. Perioodil 2008–2012 käideldi riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskustes kümnendik kõigist Eestis käideldud ohtlikest jäätmetest.

118. Riigi investeringuid kogumiskeskustesse 10–15 aastat tagasi põhjendati vajadusega tagada ohtlike jäätmete äraandmise võimalus ja nõuetekohane käitlemine, kuna erasektori vastav võimekus ja pädevus oli napp. Ka pidi see vähendama illegaalsete lahenduste otsimist ohtlike jäätmete kõrvaldamiseks. Vaivara on Eesti ainuke prügilala, kuhu peaks saama ladestada Eestis tekkivaid ohtlikke jäätmeid (v.a juhud p-s 7).

119. Riigikontroll analüüsis, kas riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskusi on hallatud heaperemehelikult, et oleks tagatud järjepidev ning keskkonnanõuetele vastav ohtlike jäätmete käitlemine, sh ladestamine.

**Tabel 2. Riigi omandis olnud ohtlike jäätmete kogumiskeskuste koondinfo**

Objekt	Vaivara OJKK	Tallinna OJKK	Tartu OJKK
Ehitusaeg	2000	1999	2006
Ehitusmaksumus (eurodes)	3 652 805	807 920	1 534 200
Investeeringud seadmetesse (eurodes)	2 689 400 <sup>29</sup>	262 047	492 360
Projektijärgne käitlemisvõimsus aastas (tonnides)	50 000	8470	8400
Tegelik käitlemine (keskmine aastas, tonnides) 2008–2012	13 804	3806	8017
Prügilala projektijärgne ladestusmaht aastas (tonnides)	12 000	–	–
Tegelik ladestus (keskmine aastas, tonnides) 2008–2012	3258	–	–
Rentnikud	AS Modulwaste 2000–2002; AS EcoPro 2002–2012; OÜ Ecoservis Teenused 2012	AS EcoPro 1999–2009; AS BAO OÜ 2010–2014	AS Epler & Lorenz 2006–2014
Omandivormi muutus	Riigi omandis	Müüdnud oktoobris 2014 ASile Eesti Keskkonnateenused	Müüdnud jaanuaris 2015 ASile Epler & Lorenz

Allikas: Riigikontrolli andmed

<sup>28</sup> Keskkonnaagentuur alates 1.6.2013. aastast, Keskkonnateabe Keskus aastatel 2010 – 31.5.2013, Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus perioodil 1993–2010.

<sup>29</sup> Sellesse on arvestatud ka puhastusseadmeks eraldatud 2,4 miljonit eurot.

### Tartu OJKK on ainuke riigi loodud kogumiskeskus, kuhu on saanud jäätmeid probleemideta ära anda



Tartu OJKK (fotol paremal) ja ASi Epler & Lorenz tootmishooneid asuvad ühel kinnistul.

Foto: Riigikontroll

### Tallinna OJKKs kasutati olemasolevat võimsust 2–3 korda vähem, sest seadmed polnud töökorras

120. Riigikontroll on ka varem auditeerinud ohtlike jäätmete kogumiskeskuste ehitamist ja haldamist. Auditite käigus<sup>30</sup> on ilmnunud, et Keskkonnaministeerium ja Keskkonnaagentuur on teinud kogumiskeskuste rajamisel palju vigu. Näiteks Vaivara ja Tartu OJKK puhul tehti palju mõttetu kulutusi keskustele asukoha leidmisel, projekteerimisel ja ehitamisel. Kogumiskeskuste rajamisel ei arvestatud vajalikul määral teiste riikide kogemusi, et seesuguste objektide asukoha valikul tuleb teha väga põhjalikku ettevalmistustööd. Keskkonnaministeerium ei nõustunud toona nende etteheidetega.

121. Kõige paremas seisus on 2006. aastal rajatud **Tartu OJKK**, mille tegevuses ja haldamisel pole probleeme olnud ja kus käideldakse ohtlike jäätmeid keskkonnanõuetele vastavalt. Tartu OJKK ehitati Keskkonnaministeeriumi teadmata ASi Epler & Lorenz eraomanduses olevale kinnistule.<sup>31</sup> See tähendab, et riik pidi hakkama omanikule maksma hoonestusõiguse eest tasu. Seega, kuna Tartu OJKK on selle rajamisest saadik olnud integreeritud samal territooriumil asuva jäätmekäitleja (ASi Epler & Lorenz) tootmisprotsessi, on ka keskuse rentniku leidmiseks korraldatud hanked olnud pigem formaalsed.<sup>32</sup> Nii ongi AS Epler & Lorenz olnud keskuse rajamisest saadik selle rentnik.

122. Kui riik otsustas 2014. aastal Tartu OJKK müüa, siis kasutas AS Epler & Lorenz hoonestusõiguse omanikuna ostueesõigust. Seega jätkub tõenäoliselt seal ka edaspidi jäätmete käitlemine.

123. Teise riigi rajatud ohtlike jäätmete keskusega ehk **Tallinna OJKK**ga on selle ehitamisest (1995–1999) alates olnud probleeme. Näiteks puudus ehitamiseks kinnitatud projekt, ehitusluba, eelarve ja ehitusjärelvalve. Tehti praaktõid ega peetud kinni tähtaegadest. Tööd olid killustatud mitme tegija vahel, kuid neid ei koordineeritud. Seadmeid ei ehitatud lõpuni ja tehnoloogia oli pooliku lahendusega.<sup>33</sup> Nii pidi kogumiskeskus õlijäätmeid projekti järgi vastu võtma kuni 3580 t aastas, kuid 2013. aastal koguti õlijäätmeid üle kümne korra vähem (293 t). Riigikontroll täheldas 2014. aasta algul objekti küllastades, et pooled õli vastuvõtumahutid polnud töökorras ja külmaperioodil ei toimunud vastuvõttu hoopiski, sest mahutid olid soojustamata.

<sup>30</sup> Ohtlike jäätmete käitlemise korraldamine. Riigikontrolli kontrolliakt, 1998; Ohtlike jäätmete käitlemine vaheladudes ja prügilates. Riigikontroll, 2006; Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuse rajamine. Riigikontroll, 2007.

<sup>31</sup> 2000. a veebruaris esitas Keskkonnaministeerium Tartu Linnavalitsusele taotluse koostada Ravila 75 krundi detailplaneering, et ehitada sinna ohtlike jäätmete kogumiskeskus. Ministeerium ei teadnud, et AS Epler & Lorenz oli selle maa ostueesõigusega erastamiseks esitanud juba 1998. a taotluse, mille linnavalitsus rahuldus 16.11.2000. (Linnavalitsus ministeeriumi sellest ei teavitanud.)

<sup>32</sup> ASi Epler & Lorenz kuulub samal kinnistul jäätmepõletustehas, ühtlasi tegeletakse jäätmekütuse valmistamisega.

<sup>33</sup> Ohtlike jäätmete käitlemise korraldamine. Riigikontrolli kontrolliakt, 1998.



Tallinna OJKKs käitlemist vajanud ohtlikud jäätmed 2014. a veebruaris

Foto: Riigikontroll

124. Keskuse territooriumil oli Riigikontrolli külastuse ajal ca 1000 t ohtlike jäätmeid, mis ootasid käitlemist. Sealhulgas oli 250 t sellist materjali, mis pidi minema Vaivarasse lõppladestusele, kuid mida ära anda ei saanud, sest Vaivara prügila tegevus oli peatatud.

125. Lisaks tuvastas Keskkonnainspeksioon 2012. aastal, et Tallinna OJKK territooriumi asfaltkate oli projekteeritud vale kaldega, mistõttu ei voolanud sademevesi 400 m<sup>2</sup> alal mitte kogumiskaevu, vaid kinnistut piiravasse kraavi, saastades keskkonda. Kraav oli omavoliliselt kaevatud (ilmselt sademevee ärajuhtimiseks). Kuna tegemist oli suure reostusriskiga, siis nõudis Keskkonnainspeksioon probleemile konkreetset lahendust juba novembris 2012, kuid lahendust ei leitud.<sup>34</sup> Keskkonnainspeksioon selle leiuga seoses menetlust ei alustanud.

126. Tallinna OJKK rentnik pöördus eelnimetatud puuduste tõttu korduvalt Keskkonnaagentuuri eelkäija ja Keskkonnaministeeriumi kui omanike poole, kuid tagajärjetult. Rendileping nägi ette võimaluse, et rentnik teeb vajalikud tööd objektil ise, kuid rentniku sõnul ei nõustunud Keskkonnaagentuuri eelkäija sõlmima kokkulepet, mis oleks võimaldanud rentnikul teha parendustöid ja taotleda kulu hüvitamist näiteks rendisumma tasaarvelduse kaudu. Keskkonnaagentuuri hinnangul pidi rentnik olema puudustest teadlik juba objekti vastuvõtmisel ja arvestama sellega rendihinna pakkumise tegemisel, mitte nõudma hiljem rendihinna alandamist, et parendustöid teha.

127. Tallinna OJKK on riik praeguseks müünud ja üle andnud ASile Eesti Keskkonnateenused. Müügi tingimuseks ei seatud nõuet jätkata ohtlike jäätmete käitlemist, kuid et ostja tegevusala on jäätmekäitlus, võib eeldada, et objektil jätkub jäätmete käitlemine ka edaspidi.

128. Riigi kolmanda ohtlike jäätmete kogumiskeskuse, sh ainsa ladestuspaiga **Vaivara OJKK**ga on selle rajamisest alates samuti olnud probleeme. Keskus oli algselt kavandatud Sillamäe linna. Kahe aasta jooksul toimusid eeltööd ja kulutati projekti koostamiseks raha, seejärel otsustati keskus rajada Vaivarasse.<sup>35</sup> Prügila elueaks kavandati 25 aastat. Ladestusalale projekteeriti ja rajati kokku neli ladestusala ehk kõrge, kuhu võis aastas ladestada kuni 12 000 tonni ohtlike jäätmeid. Kuna kärjed tuleb täita ükshaaval, tulnuks osa kasutamata hoidlaist konserveerida, mida aga pole praeguseni tehtud.

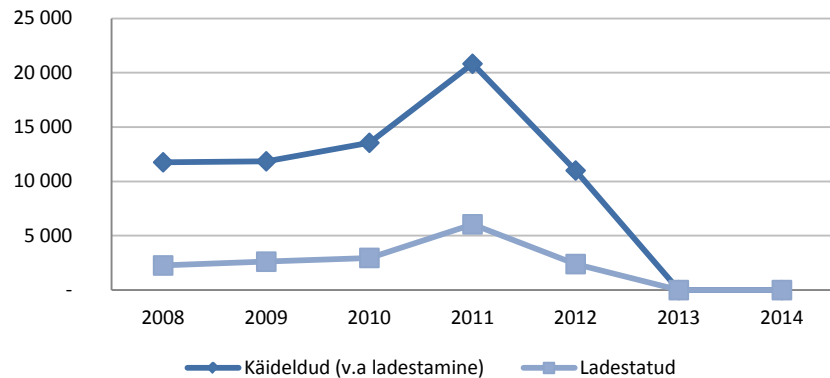
129. Ohtlike jäätmeid ladestati prügilas aastatel 2008–2012 keskmiselt 3258 t aastas ehk üle kolme korra vähem, kui võimsus võimaldaks (vt joonis 7). Ladestatavaid jäätmeid jääb edaspidi aga veelgi vähemaks, kuna neid suunatakse üha rohkem taaskasutamisse. Ka käitlemine on Vaivara keskkonnateenuste olnud tagasihoidlik. Aastatel 2008–2012 käideldi keskmiselt 13 804 t ohtlike jäätmeid aastas, kuigi võimsus lubaks üle kolme korra rohkem.

<sup>34</sup> AS BAO ja Keskkonnateenuste Keskuse kirjavahetus (12.11.2012 ja 23.11.2012).

<sup>35</sup> Ohtlike jäätmete käitlemise korraldamine. Riigikontrolli kontrolliakt, 1998.

## Vaivarasse rajatud käitluskeskus on liiga suur

**Joonis 7. Vaivara ohtlike jäätmete keskus käideldud ja ladestatud jäätmed aastatel 2008–2012, tonnides**



Allikas: Riigikontroll Keskkonnaagentuuri andmetel

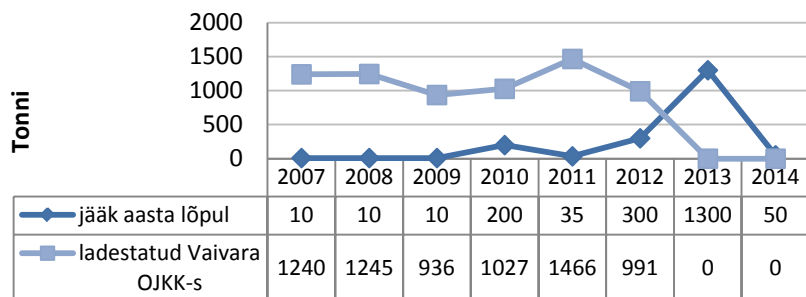
**Vaivara OJKK pole järjepidevalt tegutsenud**

130. Alates 2012. aasta sügisest ei ole Vaivara keskus töötanud, sest pole õnnestunud leida rentnikku ehk käitajat. 2012. aastal toimunud rendikonkursil parima pakkumise teinud isikuga sõlmis Keskkonnaagentuur rendilepingu, paraku ei suutnud operaator endale hankida tegevuseks vajalikku käitlusaltsentsi, mistõttu Keskkonnaagentuur lõpetas temaga lepingu. Sellega peatus ka Vaivara keskuse tegevus. Järgnes kaks aastat kestnud riigi ja rentniku kohtuvaidlus, mille käigus üritas rentnik oma õigusi rentnikuna taastada, kuid tagajärjetult.

131. Järjekordse, 2014. aastal toimunud Vaivara OJKK rendihanke võitjaga lepinguni aga ei jõutudki, sest võitja ei suutnud talle antud lisaaja jooksul esitada Keskkonnaametile kõiki vajalikke dokumente, et saada ohtlike jäätmete käitlusaltsentsi ja kompleksluba. Keskkonnaagentuuri sõnul ei soovitud korrata eelmise rentnikuga tehtud viga, et sõlmitakse leping ilma vajalike lubadeta. Võitja selgituse kohaselt ei pidanud ta aga mõistlikuks maksta renti aja eest, mil lube pole ja jäätmeid vastu võtta ei saa ning puudub teadmine, kas üldse load saadakse.

132. Vaivara OJKK seiskumine ei ole kasulik riigile, kellel vara seisab kasutult ning saamata jääb renditulu, ega ka jäätmevaldajatele, kes ei saa ohtlike jäätmeid käitlemiseks üle anda. Probleemaatiline on olukord jäätmevaldajatele, kelle jäätmed vajavad ladestamist. Näiteks primaar- ja sekundaarsulatusräbu käitlemine on aastate jooksul sõltunud Vaivara prügilate tegutsemisest: pärast prügilate sulgemist aastal 2012 on käitlemata kogused kasvanud ja 2013. aastal oli neid ühe ettevõtte territooriumil 1300 t (vt joonis 8). 2014. aastal anti need jäätmed koguses 2721 t üle teisele käitlejale, kes jäätmed ekspordis.

**Joonis 8. Tekkinud primaar- ja sekundaarsulatusräbu käitlemine aastatel 2007–2014**



Allikas: Riigikontroll Keskkonnaagentuuri andmetel



## Vaivara OJKK on reostanud pinna- ja põhjavett

133. Kuna Vaivara prügilasse on jäätmeid vähem ladestatud, kui esialgu kavandati, ja pooltühja ladestuskärge ei saa täies ulatuses katta, imuvad sademed läbi ladestusala ja tekib ohtlikke aineid sisaldav nõrgvesi (vt foto). Algselt ei olnud nõrgvee puhastamiseks eraldi seadet ette nähtud. Kuni 2003. aastani oli võimalik juhtida nõrgvesi naabruses asuva ettevõtte puhastisse, kuid hiljem tuli ettevõttel endal asuda reovett puhastama. Ministeeriumi väitel on nõrgvett hoitud keskuse territooriumil veeringluses ja vajaduse korral ära veetud (üle antud ASile Narva Vesi). Nõrgvee äraveoga oli siiski pidevalt probleeme ning samuti ei vastanud selline puhastamisviis parimale võimalikule tehnikale (PVT-le).



Vaivara OJKK ladestusala 2014. a sügisel: prügilasse ladestatud ohtlikud jäätmed on juba aastaid ilmastiku meelevaldas.

Foto: Riigikontroll



Vaivara OJKK uus, kuid kõlbmatuks osutunud puhastusseade

Foto: Riigikontroll

134. 2007. aastal algasid ettevalmistustööd Vaivara nõrgveepuhasti rajamiseks. Kuna Keskkonnaagentuur ei suutnud Keskkonnainvesteeringute Keskusele esitada tähtjaks kõiki nõutud dokumente, siis saadi raha ja ehitati puhasti alles 2010. aastal. Puhasti ehitamine läks maksma 184 000 eurot. Puhasti katsetamiseni jõuti aga alles 2013. aastal. Reoveepuhasti katsetuste käigus selgus, et sellega ei saa puhastada raskestikäideldavat, ohtlikke aineid sisaldavat reovett. Eksperdid soovitasid selle asemele rajada uue puhastusseadme. 2014. aastal on toimunud uue puhastusseadme hanke ettevalmistamine. Uue puhastusseadme rajamine läheb maksma 2,4 miljonit eurot.<sup>36</sup>

135. Puhastusseadme puudumise tõttu on prügilala nõrgvesi reostanud käitluskeskust ümbritseva ringkraavi. Ringkraavi vesi kuulub kvaliteediklassi „halb“.<sup>37</sup> 2013. aastal tehtud Keskkonnauuringute

<sup>36</sup> Meetmest „Põlevkivitööstuse nõuetele mittevastavate prügilate sulgemine ja korrastamine – investeeringute kava aastateks 2008–2013“.

<sup>37</sup> Eesti Keskkonnaseire 2013. Lk 52.

## Teadmiseks, et

veekogumi ökoloogilist seisundit hinnatakse viies kvaliteediklassis: väga hea, hea, keskine, halb, väga halb. Kõik veekogumid peavad aastaks 2021 olema seisundis „hea“.

Keskkonnaministri 28.7.2009. a määrus nr 44

Keskuse uuringu<sup>38</sup> järgi oli kraavivees mitme raskmetalli sisaldus üle lubatud normi (vt tabel 3). Ringkraavi põhjaseteid ei ole uuritud, kuid tõenäoliselt on ka need reostunud. Põhjaveest on samuti leitud reostust.<sup>39</sup>

**Tabel 3. Vaivara OJKK pinna- ja põhjaveest võetud analüüside tulemused 2014. aastal**

	Pinnavees			Põhjavees		
	Leitud µg/l	Piirarv µg/l	Ületus kordades	Leitud µg/l	Piirarv µg/l	Ületus kordades
Tsink	14	10	1,4	–	–	–
Arseen	157	10	15,7	–	–	–
Naftasaadused	35	10	3,5	–	–	–
Baarium	138	50	2,7			
Molübdeen	–	–	–	1190	70	17,0
Nikkel	–	–	–	319	200	1,6

Allikas: Riigikontroll Keskkonnauuringute Keskuse andmetel

136. 2013. aasta kontrollis Keskkonnaagentuur drenaažisüsteemi ning avastas selle käigus siibriga reguleeritavaid torulõike, mis projekti järgi polnud ette nähtud ja mis võimaldasid nõrgvett suunata otse ringkraavi. Need torulõigud on nüüdseks suletud.

137. Vaivara OJKKs on tehtud ka muid läbimõtlemata investimisotsuseid. Keskkonnaagentuur uuendas 2008. aastal 105 000 euro eest labori inventari, kuid seadmeid ei kasutata ning need vananevad üsna kiiresti.

138. Riigivaraseaduse kohaselt on Keskkonnaministerium ja volitatud asutus Keskkonnaagentuur kohustatud hoolitsema riigivara säilimise ja väärtuse võimaliku kasvu eest. Praegu toodab Vaivara keskus riigile vaid kulusid: tasuta tuleb prügila valve ja nõrgvee ära vedamise kulud, ülesanne on puhastada ringkraav ja katta ladestuskärg, et vältida reostuse levimist. Kui esimese täidetud kärje katmiseks on raha olemas (prügila sulgemise reservis on arvestatud ühe kärje katmiseks ca 120 000 eurot), siis aastate jooksul tekitatud keskkonnareostuse likvideerimine peab toimuma riigi kulul. Puhastusseadme ehituseks on eraldatud summa (2,4 miljonit eurot), mis võrdub keskuse 10 aasta rendituluga, samas renditulu pole viimastel aastatel saadud.

139. Keskkonnaministerium ei ole täpsemalt sätestanud Keskkonnaagentuuri volitusi ohtlike jäätmete käitlemise süsteemi haldamisel. Keskkonnaagentuuri hinnangul on olukord kogumiskeskustega olnud keeruline: keskused vajasisid rekonstrueerimist, kuid selleks puudus raha. Keskkonnaagentuuri põhimäärus ei käsitle üldse kogumiskeskuste haldamist.

140. Riigikontroll leiab, et seesugune ebamäärane olukord kohustuste ja vastutuse osas ei ole võimalda Keskkonnaagentuuril efektiivselt

<sup>38</sup> Keskkonnaministeriumi tellitud „Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse ohtlike ainete uuring“. Töö teostaja Keskkonnauuringute Keskus, 2014.

<sup>39</sup> Põhjavee reostust on tuvastatud ka varasemate uuringutega (Eesti Geoloogiakeskus), sh Vaivara rajamisel, mis tähendab, et reostuse põhjus võib olla väljaspool Vaivara prügilat.

**Koostöös rentnikega ei ole riik suutnud keskusi korras hoida**

kavandada oma tööd, seada eesmärgid ja maandada riske, mis kogumiskeskustega pidevalt kaasas käivad. Kogumiskeskuste majandamis- ja keskkonnaprobleemid on aastaid olnud samad, kuid nende lahendamiseks ei tegeletud ja ebaõnnestumiste eest keegi ei vastutanud.

141. Keskkonnaministeerium on järjepidevalt olnud seda meelt, et riigi OJKKde omandivormi ei muudeta. Seda on ministeerium kinnitanud varasemalt Riigikontrollile<sup>40</sup> ja ka kogumiskeskuste arengukava eelnõus<sup>41</sup> märgiti, et Eestis on ohtlike jäätmete käitlemise arendamine sellises seisus, et ei ole veel mõistlik rääkida kogumiskeskuste võõrandamisest. Uues jäätmekavas 2014–2020 on kogumiskeskuste kohta sätestatud üksnes järjepidevuse tagamise ülesanne: ohtlike jäätmete käitlemine peab toimuma nõuetekohaselt ja keskkonnarisk tuleb ära hoida. Ometi on 2014. aasta lõpu seisuga kaks kogumiskeskust ära müüdud.

142. **Riigikontrolli hinnangul** on Tartu OJKK ainuke riigi rajatud kogumiskeskus, kus on aastate jooksul suudetud tagada jäätmete eesmärgipärane käitlemine. Vaivara ega Tallinna OJKK ei majandanud riik aga heaperemehelikult ega tulemuslikult. Keskkonnaagentuuri ja tema eelkäijate võimalused efektiivselt kavandada keskuste tööd ja maandada riske, mis kogumiskeskustega pidevalt kaasas käisid, olid kesised.

143. Riigipoolse halva majandamise tõttu ei tööta Vaivara OJKK alates 2012. aasta sügisest. Põhjuseks on ebaõnnestunud rendihanked, millele nüüdseks on lisandunud ka keskkonnareostus. Kuigi Keskkonnaministeerium teadis puhastussüsteemi puudustest aastaid, pole sobivat puhastusseadet praeguse ni rajatud ega keskkonnareostuse likvideerimisega alustatud.

144. Keskkonnaministeerium ei ole põhjalikult kaalunud, millises vormis suudab Vaivara käitluskeskus paremini oma ülesannet täita (nt kas riigi äriühinguna või endiselt rendile antuna erasektorile). Samuti on läbi mõtlemata, kuidas on keskuse tegevus seotud riigi strateegiliste huvidega ja kas ning kui palju peab keskus seejuures üldse tulu teenima. Riigi jäätmekavas 2014–2020 pole praegu ainukesel riigi omandis oleva keskuse – Vaivara – arengusuundi kajastatud ja pole ka selgust, kuidas selle probleeme lahendada. Läbimõeldud kava puudumine võib tähendada, et Vaivara ei tegutse jätkusuutlikult ja Keskkonnaagentuur ei suuda keskuse arengu suunamisel piisavalt kaasa rääkida.

#### 145. **Riigikontrolli soovitus keskkonnaministrile:**

- Sätestada riigi jäätmekavas selgelt Vaivara OJKK eesmärgid ja selle vajalikkus, sh milliseid strateegiliselt tähtsaid teenuseid ootab riik praegu ainukeselt ohtlike jäätmete prügilalt. Analüüsida seejuures, milline keskuse omandivorm aitab kõige paremini kaasa keskuse eesmärkide täitmisele.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame osaliselt. Keskkonnaministeerium analüüsib võimalust ja vajadust jäätmekavas muudatusi teha. Vaivara

<sup>40</sup> Ohtlike jäätmete käitlemine vaheladudes ja prügilates. Riigikontrolli, 2006; Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuse rajamine. Riigikontroll, 2007.

<sup>41</sup> Riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskuste arengukava 2011–2013 eelnõu.

OJKK eesmärkide ja vajaduste osas ning milline omandivorm on keskuse haldamiseks kõige mõistlikum, on Keskkonnaministeeriumil plaanis tellida analüüs.

- Sätestada Vaivara OJKK käitamise eest vastutava asutuse (ilmselt jääb ka tulevikus selleks Keskkonnaagentuur) põhimääruses kohustused seoses keskuse haldamise ja arendamisega.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame.

- Et vältida reostuse laienemist, viia Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuses koostöös Keskkonnaagentuuriga kiiremas korras ellu järgmised tegevused:
  - puhastada keskust ümbritsev ringkraav reostusest;
  - nõuetekohaselt katta ladestusala esimene karg ja konserveerida teised ladestuskärjed;
  - hankida prügila nõrgvee puhastamiseks vajalikud seadmed.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame. Esmalt paigaldatakse nõuetekohased nõrgvee puhastusseadmed ning seejärel alustatakse keskust ümbritseva ringkraavi reostuse likvideerimisega.

Vaivara prügila täitunud kärje katmiseks on tellitud projekt ja hetkel koostatakse hanke dokumente, et välja kuulutada hange prügila ühe kärje sulgemiseks.

Juba arvestatud. Keskkonnaagentuur on sõlminu lepingu Schöttli Keskkonnatehnika AS-ga, kes paigaldab aasta lõpuks nõrgvee puhastusseadmed.

## Radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja ladustamine

146. Riigi kohustus on tagada kõigi Eesti inimeste kiirgusohutus. Selleks peab Keskkonnaministeerium Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni kaudu korraldama kiirgustegevuse selliselt, et radioaktiivseid jäätmeid tekiks võimalikult vähe ning siiani tekkinud radioaktiivseid jäätmeid käideldakse ohutult nii, et tulevased inimpõlved ei peaks kandma nende käitlemise kulusid. Kiirgusohutuse koordineeritud korraldamiseks ja kiirgusohutuse tagamiseks koostatakse kiirgusohutuse riiklik arengukava.

### Radioaktiivsete jäätmete lõpliku käitlemise suhtes puudub selgus

147. Tekkelt jaotuvad radioaktiivsed jäätmed **tehislikeks radioaktiivseteks jäätmeteks** (tekkinud valdavalt aastatel 1960–1994 tuumkütuste kasutamisel Paldiski tuumaobjektil) ja **looduslikeks radioaktiivseteks jäätmeteks ehk NORM-jäätmeteks** (tekivad nt haruldaste metallide tootmisel või joogivee puhastamisel). Eestis oli 2013. aasta lõpu seisuga ligikaudu 1950 m<sup>3</sup> tehislike radioaktiivseid jäätmeid. Tehislikud radioaktiivsed jäätmed on ladustatud Paldiski radioaktiivsete jäätmete vahehoidlas. Tehislike radioaktiivseid jäätmeid tekib aastas juurde hinnanguliselt 0,33 m<sup>3</sup>. Looduslike ehk NORM-jäätmeid on 2013. aasta

**Tehislikud radioaktiivsed jäätmed** on pärit tehisallikatest, nt tuumkütuste kasutamisest, mõõte- ja röntgenseadmed.

**Looduslikud radioaktiivsed jäätmed ehk NORM-jäätmed** (*NORM-Naturally Occurring Radioactive Material*) – on looduslike radioaktiivseid aineid kaaliumi-40, tooriumi-232, uraani-235 või uraani-238 ning nende lagunemisriita kuuluvaid radionukliidide sisaldava toorme töötlemisel tekkivad radioaktiivsed jäätmed, mille eriaktiivsus on suurem kui kiirgusseadusega lubatud.

lõpu seisuga 255 tonni<sup>42</sup> ning neid võib kiirgustegevusloa kohaselt juurde tekkida keskmiselt 72 tonni aastas.

148. Nii tehislise kui ka looduslike radioaktiivsete jäätmete käitlemise lõplik otsus (st kas rajada lõppladustuspaik) on riigil veel tegemata. Keskkonnaministeerium on seisukohal, et neid jäätmeid ei saa koos ühes paigas ladustada, sest need erinevad füüsikalise-keemiliste, bioloogiliste ja radioaktiivsete omaduste poolest.

### Paldiski radioaktiivsete jäätmete hoidla eeluuringutega alustamiseks kulus 17 aastat

#### Teadmiseks, et

Eesti on saanud Nõukogude ajast päranduseks endise Paldiski tuumaallveelaevnike õppekeskuse ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla. Mõlema objekti radioaktiivsed jäätmed on vaheladustatud Paldiskis.

Enamik Paldiskis olevaid radioaktiivseid jäätmeid vajab täpsemat iseloomustamist (isotoopide määramist ja aktiivsuse hindamist). Sellega alustatakse 2018. aastal.

149. Paldiskis on küll 1997. aastast olemas nõuetele vastav radioaktiivsete jäätmete vaheladustuspaik, kuid sinna ei mahu Paldiski seni veel demonteerimata tuumaallveelaeva sarkofaagi jäätmed. Nende tarvis on vaja rajada eraldi ladustuspaik või kaaluda võimalusi need jäätmed Eestist välja viia. Paldiski radioaktiivsete ehk tehislise jäätmete lõppladustuspaiga rajamise eeltöödega plaanis riik keskkonnategevuskava järgi algust teha juba aastatel 1997–1999. Sama on plaanitud kõigis vahepeal kehtinud keskkonnanstrateegiates. 2008. aastal valminud kiirgusohutuse riikliku arengukava kohaselt tuli lõppladustuspaiga rajamise eeluuringutega alustada 2011. aastal ja ladustuspaik rajada aastatel 2040–2050. Suvel 2014 korraldati hange ja sõlmiti eeluuringute tegemise leping.

150. Keskkonnaministeerium lõppladustuspaiga uuringutega hilisemas alustamises probleemi ei näe, viidates „Paldiski reaktorisarkofaagide käitlemise alternatiivide hindamise“ tööle. Selle kohaselt tuleb Paldiski radioaktiivsed jäätmed ohustada 50 aasta möödudes alates reaktorite töö peatamisest (1989). Ministeeriumi hinnangul saab loodetavasti pärast eeluuringu valmimist 2016. aastal otsustada, kas ja milline tehislise radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaik Eestisse rajada. Ainuüksi ladustuspaiga keskkonnamõju hindamise läbiviimiseks kulub ministeeriumi sõnul teiste riikide kogemusest lähtudes ligi 10 aastat (kui alustada protsessiga 2017. aastal, siis 2027. aastaks).

151. Praeguse ni puudub Eestis looduslike ehk NORM-jäätmete käitlemiseks nii koht kui ka tehnoloogia, kuigi need oleks pidanud kiirgusohutuse arengukava 2008–2017 järgi olemas olema 2013. aastal. 2010. aastaks plaaniti arengukavas viia läbi NORM-jäätmete käitluskeskuse ning hoidla keskkonnamõju hindamine. 2014. aasta lõpu seisuga pole aga keskuse rajamise otsust ega keskkonnamõju hindamist tehtud. Keskkonnaministeerium on arengukava rakendusplaani täitmise aruandes 2014. aastal tõdenud, et NORM-jäätmete käitlemise teema on endiselt lahendamata.<sup>43</sup>

152. Seni on kinnitamata ka radioaktiivsete jäätmete käitlemise kava, mille koostamine oli ette nähtud kiirgusohutuse arengukava järgi ja mis peaks kajastama nii olemasolevate jäätmete käitlemist kui ka uute jäätmete teket ja käitlemist, sh lõppkäitlemist. 2014. aasta oktoobri seisuga Riigikontrollile esitatud kava eelnõus puudusid korrektsed andmed NORM-jäätmete koguste kohta ning nende käitluslahendused.

<sup>42</sup> Paldiskis asuvad pakendatud tehislised radioaktiivsed jäätmed osaliselt tsementeeritult/betoneeritult, mistõttu ei ole võimalik tehislise (m<sup>3</sup>) ja looduslike (t) radioaktiivsete jäätmete koguseid korrektselt võrrelda. Ligikaudu 90% radioaktiivsetest jäätmetest on tehislised.

<sup>43</sup> Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2008–2017 rakendusplaani 2012–2013 aruanne. Keskkonnaministeerium, 2014.

Keskkonnaministeeriumi sõnul loodetakse kava kinnitada ja Euroopa Komisjonile edastada 2015. aasta jooksul.

**153.** Haruldaste metallide tootmisel tekkivad NORM-jäätmed tuleb kiirgustegevusloa kohaselt Eestist ära viia hiljemalt 30.7.2018. Lisaks võib NORM-jäätmeid tekkida tulevikus vähesel määral – kuni 0,4 tonni aastas – raadiumirikka joogivee käitlemise tagajärjel (nt veetorud, muda, filtrid).<sup>44</sup> Ometi on Keskkonnaministeerium loobunud kiirgusohutuse arengukavas plaanitud ehk NORM-jäätmete käitluskoha ja käitlusviiside väljaarendamisest. Ministeerium on seisukohal, et NORM-jäätmete jaoks eraldi riiklikku strateegiat tarvis ei ole, pigem tuleb küsimus lahendada jäätmetekitajail endil.<sup>45</sup>

**154. Riigikontrolli hinnangul** ei tohiks viivitada tehnilike radioaktiivsete jäätmete vahe- või lõppladestuslahenduste tegemise otsusega, sest nende otsuste ellu viimine on väga pikaajaline protsess. Keskkonnaministeeriumil tuleb välja töötada ka selge poliitika, kuidas Eestis lähitulevikus käideldakse looduslike radioaktiivseid jäätmeid ning see peaks kajastuma radioaktiivsete jäätmete tegevuskavas. Kui nende jäätmete teket soovitakse pigem vältida, tuleb sellest teavitada ka asjaosalisi (nt vee-ettevõtteid, kus võib joogivee puhastamisel tekkida radioaktiivset filtermaterjali või veetorusid). Kui mitte, siis tuleks luua nõuetele vastav käitlusvõimalus Eestis.

### **Kiirgustegevuse ohjamisel on tehtud mitmeid mööndusi**

**155.** Radioaktiivsete ainete ja jäätmete kasutamiseks ning käitlemiseks on kiirgusseaduse kohaselt vaja kiirgustegevusluba. Keskkonnaamet seab kiirgustegevusloaga nõuded, mille täitmisega tuleb tagada, et radioaktiivseid aineid ja jäätmeid käideldakse inimestele ning keskkonnale ohutult. Keskkonnaamet võib radioaktiivse aine, seda sisaldava seadme ja radioaktiivsete jäätmete ohutustamiseks nõuda rahalist tagatist, mis kataks ohutustamise kulud juhul, kui ettevõtteid ei suuda oma kohustusi täita. Keskkonnaamet saab tunnistada loa kehtetuks, kui loa omanik ei täida kiirgusloaga seatud nõudeid. Keskkonnainspeksioon võib alata menetluse ja rakendada sanktsioone loa nõuete rikkumisel.

**156.** Auditi käigus selgus, et Keskkonnaamet on kiirgustegevuse ohjamisel teinud mööndusi: nimetanud NORM-jäätmed ümber NORM-jääkideks, ilma selleks selget õiguslikku alust omamata ning on loobunud rahalise tagatise nõudest seda põhjendamata.

### **NORM-jäätmed on nimetatud jääkideks selge õigusliku aluseta**

**157.** Keskkonnaameti tegevuse analüüsimisel kiirgustegevusloa andmisel tuvastas Riigikontroll, et 2013. aastal nimetas Keskkonnaamet oma otsusega ühe ettevõtte NORM-jäätmed ümber jääkideks (kõrvalsaaduseks) jäätmesaaduse alusel, kuigi radioaktiivsete jäätmetega seonduvat reguleerib kiirgusseadus. Keskkonnaamet lähtus ettevõtte esitatud kiirgustegevusloa taotlusest (2012. aastal), milles olid NORM-jäätmed ümber nimetatud jääkideks põhjendusel, et tegemist võib olla potentsiaalse toormega ematavõtte jaoks. Riigikontrolli hinnangul puudub kiirgusseaduses vajalik õiguslik alus NORM-jäätmete jääkideks

<sup>44</sup> Radioaktiivsete jäätmete käitlemise tegevuskava eelnõu. Keskkonnaministeerium, 2014.

<sup>45</sup> Keskkonnaministeeriumi kliima- ja kiirgusosakonna peaspetsialisti 15.9.2014. a e-kiri.

## Teadmiseks, et

enne 9.11.2011. aastat kohustas kiirgusseadus kõik radioaktiivsed jäätmed, mida ei saa ohutustada seadusega lubatud moel, üle andma radioaktiivsete jäätmete käitluskohta 5 aasta jooksul pärast nende tekkimist.

Pärast 9.11.2011. aastat lisati kiirgusseadusse erand<sup>46</sup>, mille kohaselt NORM-jäätmete käitlus määratakse kindlaks kiirgustegevusloaga.

## Ohutustamise kavaks on kahe osapoole vaheline kavatsuste protokoll

## Teadmiseks, et

haruldaste metallide töötlemise ettevõtte töötas 6.2.2013–9.7.2013 ilma kiirgustegevusloata.

Keskonnainspeksioonile põhjendas ettevõtte loata tegutsemist uue kiirgustegevusloa menetluse venimisega. Menetluse käigus küsis Keskonnaamet täiendavat infot, mis ettevõtte sõnul võttis neist mittesõltuvatel asjaoludel lisaaega.

nimetamiseks ning ka jäätmeseaduse mõistes ei vasta NORM-jäädid oma olemuselt kõrvalsaaduse mõistele, kuna nende kasutus ei ole kindel.

**158.** Aastakümnete vältel on neid samu jääke käsitlenud radioaktiivsete jäätmetena, mida kuni 2004. aastani ladestati Sillamäe radioaktiivsete jäätmete prügilas. Kuna pärast prügila sulgemist nende jäätmete lõppkäitlemisvõimalus Eestis puudub, on neid üle 10 aasta kogutud ettevõtte vahelattu.

**159.** Riigikontroll leiab, et kiirgusseaduses sätestatud NORM-jäätmete mõiste kasutamine ei takista nende edasist kasutamist ning vaatamata definitsioonile alluvad need radioaktiivsete jäätmete regulatsioonile. NORM-jäätmete kasutuselevõtu (eelkõige piiriülese veo) hõlbustamiseks on mõistlik looduslike radionukliidide sisaldavate ainete (NORM) mõiste täpsustamine kiirgusseaduses. Ka Euroopa Komisjon on asjakohases töödokumendis viidanud, et radioaktiivsete jäätmete (k.a NORM) erinev defineerimine liikmesriikides raskendab piiriülest vedu ning regulatiivset kontrolli nende üle.<sup>47</sup>

**160.** Kuigi kiirgusseaduses puuduvad konkreetsed nõuded ohutustamise kava sisule, on Keskonnaamet seisukohal, et see peab sisaldama ülevaadet tegevustest, mis viiakse ellu pärast kiirgusallika kasutamise lõpetamist. Samuti tuleb kavasse lisada plaan, millise aja jooksul alates kasutamise lõpetamisest antakse kiirgusallikas üle kiirgustegevusluba või muud asjaomast luba omavale isikule või tootjale.<sup>48</sup> Kasutatud radioaktiivsete jäätmete käitlemise eest vastutab ja käitlemisega seotud kulud katab nende tekitaja<sup>49</sup>. Ka peab ta tagama, et kiirgusallikas saaks lõplikult ohutustatud vastavalt ohutustamise kavale.

**161.** Keskonnaamet andis 2014. aasta jaanuaris välja kiirgustegevusloa, mille kohaselt tuleb ettevõttes tekkinud NORM-jäädid üle anda emaaetevõttele ohutustamiseks hiljemalt 30.7.2018. Seejuures on Keskonnaamet aktsepteerinud radioaktiivsete jäätmete ohutustamise kavana ettevõtte ja tema välismaal asuva emaaetevõtte kavatsuste protokoll (letter of intent). Keskonnaameti hinnangul on see piisav tõestus radioaktiivse jäägi ohutustamise kohta. Protokolliga on lubatud hakata uurima NORM-jäägi kasutusvõimalusi, st sellest uraani ja tooriumi eraldamise võimalikkust ja nende edasist kasutamist energiatootmises. Dokumendi kohaselt pidi emaaetevõtte alustama arendusprojektiga hiljemalt 1. jaanuaril 2014. Riigikontrolli külastuse ajal ettevõttesse 2014. aasta septembris puudus tüürettevõttel teave emaaetevõtte arendustegevuste kohta.

**162.** Siinkohal juhib Riigikontroll tähelepanu, et aega on jäänud vaid 3 aastat, mille jooksul tuleb teha nii kavatsuste protokollis ettenähtud uuringud, taotleda kiirgustegevusluba jääkide väljaveoks, saada nõusolek

<sup>46</sup> Kiirgusseadus, § 59 lg 1<sup>1</sup>.

<sup>47</sup> Report from the commission to the council, the European Parliament and the European economic and social committee on the implementation by the Member States of Council Directive 2006/117 EURATOM on the supervision and control of shipments of radioactive waste and spent fuels. Commission staff working document (COM(2013) 240 final), lk 10.

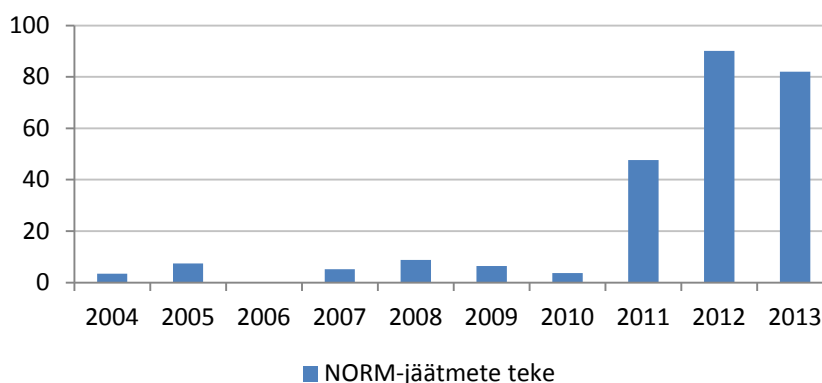
<sup>48</sup> <http://www.keskkonnaamet.ee/teenused/kiirgus-2/kiirgustegevusluba/omaja-kohustused/>, p 6.

<sup>49</sup> EU 2011/70/EURATOM art 4 p 3 e.

vastuvõtva riigi pädevalt asutuselt, sõlmida leping radioaktiivsete jääkide vastuvõtjaga (seejuures peab leping sisaldama jääkide lõppkasutajat, lõppkasutusvaldkonda ja kauba nimetust), samuti peavad selleks ajaks olema jäägid välja veetud. Kavatsuste protokoll ei kohusta neid jääke eelmärgitud kuupäevaks välja viima ja emaettevõtet jääke vastu võtma.

163. Keskkonnaamet on aktsepteerinud kiirgustegevusloas lubatud radioaktiivsete jäätmete aastase tekkekoguse ületamist. Esitatud aruannete järgi tekkis aastatel 2012 ja 2013 radioaktiivseid jäätmeid vastavalt 90 ja 82 tonni ehk ligi 2 korda rohkem, kui tol hetkel loa lubatud oli 48 t/a (vt joonis 9). Keskkonnaamet vastas Riigikontrollile, et kuna kiirgustegevusloa antakse 5 aastaks ja eelneval 3 aastal olid tekkinud jäätmete kogused väikesed, siis summaarselt ei ole aastast kogust viie aasta keskmisena ületatud. Ka Keskkonnainspeksioon tuvastas loa piirkoguste ületamise, kuid pidas Keskkonnaameti põhjendust piisavaks ning piirdus suulise märkusega ettevõttele ega algatanud menetlust. Tol ajal kehtinud loas ei olnud aastamäära keskmistamise võimalust loa kehtivuse ajale. 2014. aasta alguses välja antud uues kiirgustegevusloas on lubatud ettevõttel jäätmeid tekitada summaarselt viie aasta peale.

Joonis 9. NORM-jäätmete teke aastatel 2004–2013, tonnides



Allikas: Riigikontroll Keskkonnaameti andmetel

### Rahalist tagatist NORM-jäätmete lõplikuks käitlemiseks pole küsitud

164. Kiirgusseadus võimaldab alates 9.11.2011 nõuda radioaktiivse aine, seda sisaldava seadme ja radioaktiivsete jäätmete ohutustamiseks rahalist tagatist finantsasutuse garantiina. Tagatise nõudmise võimalus sätestati seadusega, et vältida olukorda, kus kiirgustegevusloa omanik ei suuda täita oma kohustusi radioaktiivse aine, seda sisaldava seadme või radioaktiivsete jäätmete lõplikul ohutustamisel ning seda peab tegema riik.<sup>50</sup> Arvestades, et NORM-jäätmete lõppkäitlusvõimalused Eestis puuduvad ning kindlaid lahendusi nende käitlemiseks pole samuti veel olemas, pidanuks Keskkonnaamet kaaluma võimalust küsida ettevõttelt rahalist tagatist enne kiirgustegevuse loa järjekordset väljastamist (jaanuar 2014). Tagatise nõudmata jätmisel tulnuks ametil seda loa väljaandmise korralduses põhjendada.

165. Keskkonnaamet põhjendas Riigikontrollile rahalise tagatise mittenõudmist sellega, et peab ema- ja tütaretevõtte kavatsuste protokollid praegu piisavaks garantiiks. Sama seisukoht on ka Keskkonnaministeeriumil. Lisaks on Keskkonnaameti arvates võimatu

<sup>50</sup> Kiirgusseaduse muutmise seaduse seletuskiri (SE 80 I) (2011).



määrata kindlaks garantiinõude suurust, kuna rahaline tagatis peaks sel juhul katma NORM-jäätmete lõppladustuspaiga rajamise, arvestades kõiki sinna juurde kuuluvaid administratiivseid ja tehniliste tegevuste kulusid.

**166.** Riigikontroll märgib, et mõistlikus ulatuses saanuks tagatise summa kindlaks määrata näiteks NORM-jäätmete veokulu alusel sihtkoha riiki. Tagatise nõude seadmine välistab olukorra, kus riigil tuleb ettevõtte suutmatuse korral leida raha radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks. Tuleb rõhutada, et lõplik vastutus radioaktiivsete jäätmete käitlemise eest lasub riigil.<sup>51</sup>

**167. Riigikontrolli hinnangul** ei järginud Keskkonnaamet 2013. aastal kiirguseadust, nimetades kiirgustegevusloas NORM-jäätmed ümber NORM-jääkideks jäätmeseaduse alusel. NORM-jäätmeid tekitati 2012. ja 2013. aastal ligi poole võrra rohkem kiirgustegevusloas seatud piirmäärast. Keskkonnainspeksioon reageeris rikkumisele vaid suulise hoiatuse tegemisega.

**168.** Riigikontrolli hinnangul oleks Keskkonnaamet olukorras, kus Eestis puudub NORM-jäätmete käitlemiseks tehnoloogia ja koht, pidanud kaaluma võimalust küsida NORM-jäätmete lõppkäitlemise või edasise kasutamise tagamiseks rahalist tagatist. Seda enam, et need jäätmed aasta-aastalt kuhjuvad ettevõtte territooriumil. Samuti pole amet põhjendanud kiirgustegevusloas tagatise mittenoendumise tagamaid. Riigikontroll leiab, et Keskkonnaametil on olemas pädevus töötada koos looduslike radioaktiivsete jäätmete tekitajatega välja meetodika tagatise suuruse määramiseks.

**169. Riigikontroll soovitusel keskkonnaministrile:** seoses nii radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamise võimalike suurte investeeringute planeerimise kui ka pikaajalise keskkonnamõju hindamise läbiviimise protseduuriga teha järgmist.

- Teha kohe pärast Paldiski radioaktiivsete jäätmete eeluuringu valmimist 2016. aastal otsus, kas rajada jäätmete vahe- või lõppladustuspaik Eestisse või kaaluda koostööd teiste riikidega, kellel on olemas võimalused nende jäätmete lõppladustamiseks.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame osaliselt. Riiklikult tuleb kahtlemata võtta otsus, milline ladustuspaik Eestisse rajada. Eeluuringute tulemusel selgub, kas kogutud anded on selleks piisavad või tuleb enne otsuse tegemist läbi viia ka keskkonnamõjude hindamine.

- Kinnitada 2015. aasta jooksul radioaktiivsete jäätmete tegevuskava ning näha selles ette NORM-jäätmete käitlemise lahendused, konkreetsed vastutajad ja raha. Vajaduse korral teha õigusaktides vajalikud muudatused.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame. Radioaktiivsete jäätmete käitlemise tegevuskava kinnitatakse 2015. aasta suvel.

- Muuta kiirguseadust moel, mis võimaldab NORM-jäätmed nimetada õiguspäraselt jääkideks või materjalideks, kui see on

<sup>51</sup> EU 2011/70/EURATOM art 4 p 1.

sisuliselt põhjendatud. Samuti seada konkreetsed nõuded kiirgusallika ohutustamise kavale.

**Keskkonnaministri vastus:** arvestame. Praeguseks on ette valmistatud kiirgusseaduse NORM-jääke puudutavad muudatused, mis soovitakse jõustada 2015. aasta sügiseks. Ohutustamise kava nõuete täpsustamine on plaanis edaspidi direktiivi 2013/59/Euratom ülevõtmisel Eesti õigusesse.

**170. Riigikontrolli soovitus Keskkonnaameti peadirektorile:** kaaluda NORM-jäätmete tekitajalt radioaktiivsete jäätmete käitlemise rahalise tagatise nõudmist, et vältida riigile tekkida võivaid kulusid. Töötada selleks välja vastav meetodika.

**Keskkonnaameti peadirektori vastus:** kiirgusseaduse § 30 lg 13 kohaselt on kiirgustegevusloa omaja kohustuseks kiirgusallika ohutustamine vastavalt loataotluses esitatud ohutustamise kavale. Keskkonnaministri 29.04.2004 määruse nr 41 § 14 kohaselt on kiirgusallika ohutustamise kavaks teave kiirgusallika kasutamise lõpetamise protseduuride kohta.

Kiirgusallika ohutustamise viise on väga palju ning need sõltuvad kiirgusallika iseloomust (kinnine, lahtine, vedel, gaasiline jne), kogusest, aktiivsusest, poolestusajast ning veel paljudest muudest asjaoludest. Ehk siis, kui kinniste kiirgusallikate ning ioniseerivat kiirgust emiteerivate elektriliste seadmete puhul on ohutustamise viisid kindlalt määratletavad s.o üleandmine radioaktiivsete jäätmete käitlejale, tagastamine tootjale ning üleandmine teisele vastavat kiirgustegevusluba omavale isikule, siis kõigi muude kiirgusallikate puhul (sh ka NORM) see nii ei ole. Eeltoodust tulenevalt on täna ka olemas meetodika kinniste kiirgusallikate ohutustamiseks tagatiste küsimiseks ning kõikide muude kiirgusallikate puhul tuleb tagatise määramisel lähtuda kiirgusallika ohutustamise kavas toodud teabest kiirgusallika kasutamise lõpetamise protseduuride kohta.

NORM-materjali puhul tuleb arvestada ka sellega, et kiirgustegevusluba on väljastatud tänase seisuga vaid ühele kiirgustegevuse teostajale kellel on siis ja vastavalt KS § 30 lg 13 tulenev kohustus esitada ohutustamise kava ning kellelt on võimalik sellest tulenevalt nõuda ka KS § 18<sup>1</sup> tulenevat rahalist tagatist. Ilmselt ei ole mõistlik töötada välja meetodikat ühe kiirgustegevusloa omaja tarbeks.

Muu NORM-jäätmevoogude info, mis on tänase seisuga esitatud nt veekäitlejate poolt tekitatavate võimalike NORM-jäätmete kohta, on hinnanguline ning vajab veel väljaselgitamist ning tõendamist. Kui selgub, et selliseid jäätmeid tekib ning nende teket ei ole võimalik tehnoloogia ümberkujundamisega vältida, siis tuleb sellistel veekäitlejatel taotleda kiirgustegevusluba ning esitada ka vastav kiirgusallika ohutustamise kava. Kui selliseid veekäitlejaid on palju siis tulevikus võib tekkida loomulikult vajadus nii riikliku vastava poliitika kui ka sellele poliitikale tugineva meetodika väljatöötamiseks Keskkonnaameti poolt.

Kaalume kindlasti tulevikus NORM-jäägi tekitajalt tagatise nõudmist arvestades nii riigikontrolli aruande p 166 toodud ettepanekut, loaomaniku kiirgusallika ohutustamise kavas toodud protseduure kiirgusallika ohutustamiseks, kui ka Kiirgusseaduse § 18<sup>1</sup> tulenevaid õiguslikke aluseid vastava nõude esitamisel.

/allkirjastatud digitaalselt/

Tarmo Olgo  
tulemusauditi osakonna peakontrolör

## Riigikontrolli soovitused ja auditeeritute vastused

Riigikontroll andis auditi põhjal Keskkonnaministriumile, Keskkonnaametile ja Keskkonnainspeksioonile mitmeid soovitusi. Minister, Keskkonnaameti peadirektor ja Keskkonnainspeksiooni peadirektor saatsid 27.–28. mail 2015 oma vastuse Riigikontrolli soovitustele.

### Üldised kommentaarid auditaruande kohta

**Keskkonnaminister:** juhime teie tähelepanu sellele, et ohtlike jäätmete teket ega käitlust ei ole võimalik hinnata, lähtudes majanduskasvust või jäätmehierarhiast. Aruannetes kajastatud ohtlike jäätmete teke sisaldab ka ohtlike jäätmete kogumist. Kui teke suureneb, siis see saab tähendada ka seda, et kogumine on paranenud. Kui tekib mõni uus tootmisettevõtte, kelle tegevuse käigus tekivad ohtlikud jäätmed, siis see mõjutab samuti koheselt üldist ohtlike jäätmete teket. Samuti kui mõni ettevõtte lõpetab tegevuse, siis ohtlike jäätmete teke väheneb. Riigi jäätmekava 2014–2020 üheks eesmärgiks on jäätmete tekke vältimise edendamine ning jäätmete ohtlikkuse vähendamine, seetõttu leiame, et jäätmete teket, sh ohtlike jäätmete teket, tuleb vaadata iga konkreetse ettevõtte tegevusest lähtudes.

**Riigikontroll:** Riigikontroll märgib, et ohtlike jäätmete direktiivi 91/689/EMÜ kohaselt kehtivad jäätmehoolduse üldeeskirjad ka ohtlike jäätmete käitlemise kohta. See tähendab, et liikmesriigid peavad rakendama jäätmehierarhia põhimõtteid: edendada jäätmete tekkimise ja nende ohtlikkuse vältimist või vähendamist ning jäätmete taaskasutamist ringlussevõtu, korduskasutuse, taasväärtustamise või muu menetluse abil (direktiivi 91/156/EMÜ artikkel 3).

Riigi 2008–2013 jäätmekava põhieesmärk oli vähendada jäätmete ladestamist, suurendada jäätmete taaskasutamist ning vähendada tekkivate jäätmete ohtlikkust, et negatiivne keskkonnamõju oleks minimaalne. Samuti on rõhutatud, et eesmärkide täitmisel on oluline katkestada keskkonnakoormuse ja majanduskasvu seos. Jäätmekava kontekstis väljendub see seose katkestamises ressursikasutamise, tava- ja ohtlike jäätmete tekke ning majanduskasvu vahel (vt riigi jäätmekava 2008–2013, lk 4).

**Keskkonnaminister:** leiame, et Riigikontrolli aruande punktides 15 ja 44 olev teave on ekslik. Keskkonnaministrium ei ole endale võtnud saastunud alade puhastamise ega korrastamise kohustust. Sellise kohustuse võtmist ei ole kuskil fikseeritud. Üldjuhul tegeleb saastunud alade puhastamisega maaomanik, kes saab puhastustöödeks rahalisi vahendeid taotleda SA-It Keskkonnainvesteeringute Keskus.

**Riigikontroll:** Riigikogu on heaks kiitnud Eesti keskkonnastrateegia 2030, mis sätestab ühe eesmärgina likvideerida kõik teadaolevad jääkreostuskolded (eelkõige nn TOP-75 objektid). Strateegia elluviimiseks koostatud Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013 sisaldas tegevusi jääkreostuskollete likvideerimiseks ja järelseire tegemiseks, mille vastutajaks määrati Keskkonnaministrium. Suuremate jääkreostusobjektide puhul (eriti nt militaarobjektid, tööstusobjektid) on riik loobunud tegeliku saastaja väljaselgitamisest ja kahjude väljanõudmisest ning on võtnud endale ülesande neil objektidel reostus likvideerida, et keskkonna edasist saastumist vältida. Selleks tegevuseks on riik taotlenud ELi raha kasutamist ja on ette näinud ka Eesti keskkonnatasude raha kasutamist.

**Keskkonnaminister:** kiirguse osas oleme Riigikontrolli soovitustega üldiselt nõus. Samas soovime täpsustada, et arvestades praegust rahvusvahelist õigusruumi (konventsioonid ja EL direktiivid, eriti direktiiv 2011/70/Euratom), siis ei ole võimalik täita soovitusi, mille kohaselt tuleks kaaluda radioaktiivsete jäätmete eksporti mõnda naaberriiki, kel on olemas nende jäätmete lõppladustamise võimalus.

Erandina võib tootjale tagastada kasutatud kinniseid kiirgusallikaid, kasutatud tuumkütust või saata sulatamisele metallijäätmeid, kuid kindlasti ei ole võimalik Eestist mujale toimetada Paldiski tuumaobjekti dekomissioneerimise käigus tekkivaid jäätmeid. Ei ole välistatud, et mõne aastakümne jooksul rajatakse ka regionaalne ladustuspaik, kuid praegu ei ole seda tõsiselt kaalutud ja tööd niisuguse ladustuspaiga rajamiseks ei ole alustatud.

**Riigikontroll:** Riigikontroll juhib tähelepanu asjaolule, et rahvusvaheline õigusruum ei välista võimalust lõppladustada radioaktiivsed jäätmed mõnes muus riigis, kui asjaomaste riikide vahel on jõustunud kokkulepe lõppladustamisrajatise kasutamiseks (2011/70/EURATOM art 4 p 4). Samas oleme teadlikud, et üldjuhul peavad kõik riigid ise oma radioaktiivsete jäätmete lõppkäitlusega toime tulema ning selleks erinevaid lahendusi kaaluma.

**Keskkonnaameti peadirektor:** Keskkonnaamet tutvus edastatud aruandega. Keskkonnaamet on seisukohal, et auditis on ohtlike jäätmete käitluse analüüsil omistatud jäätmekavas tavajäätmetele seatud põhimõtteid. Lisaks leiame, et ohtlike jäätmete teket ega käitlust ei ole võimalik hinnata, lähtudes majanduskasvust või jäätmehierarhiast. Ühtlasi on aruandes viidatud, et suurenenud on aasta lõpus käitlemata jäänud ohtlike jäätmete kogused. Selgitame, et jäätmekäitlusprotsess võtab paljudel juhtudel aega ja see ei lõppe aasta lõpu seisuga. Käitlust saab pidada lõppenuks alles siis, kui protsess läbi on. Poolelioleva protsessi puhul tuleb aga näidata vastavaid jäätmekoguseid laoseisuna.

**Riigikontroll:** Euroopa Liidu jäätmehierarhia põhimõtted kehtivad ka ohtlikele jäätmetele. Vt Riigikontrolli esimest kommentaari keskkonnaministrile. Riigikontroll mõistab olukorda, kus kõiki aasta jooksul tekkinud ohtlike jäätmeid ei suudeta käidelda aasta lõpul ning need käideldakse järgmisel aastal (n-õ kantakse üle järgmisesse aastasse). Seda on mainitud ka aruande p-s 32.

**Keskkonnaameti peadirektor:** Keskkonnaamet leiab, et aruandes on kohati puudustele viidates tehtud suuri üldistusi. Nii viidatakse kohati puudustele ühe valimisse kuulunud ettevõtte näitel. Kehtivad ohtlike jäätmete käitlulitsentside on 159, millest valimisse kuulus 10 ettevõtet.

**Riigikontroll:** auditi valimisse kuulus 15 ettevõtet. Valimisse võeti ettevõtted, kes käitlesid perioodil 2007–2012 üle 80% Eesti ohtlikest jäätmetest (v.a põlevkivi jäätmed). Seega koostati valim käideldud jäätmekoguste järgi, mitte väljastatud litsentside arvu järgi.

**Keskkonnainspeksiooni peadirektor:** lisaks toodud soovitustele esitamise alljärgnevalt kommentaarid kontrolliaruande eelnõu punktidele 40, 62 ja 68.

Punkt 40: Keskkonnainspeksioon on kontrollinud seoses vanaõli võimaliku ebaseadusliku käitlusega ettevõtteid, kelle tegevuse

käigus vanaõli tekib ning kelle puhul on kahtlus, kas vanaõli käideldakse nõuetele vastavalt. Kontrollidega jätkatakse ning vanaõli ebaseadusliku käitluse tuvastamine ja ennetamine on jätkuvalt prioriteetne tegevus. Muuhulgas on kontrollitud ka nende ettevõtete jäätmekäitlust, kes said 2013. aastal märgukirja.

Punkt 62 ja 68: juhime tähelepanu ebatäpsusele kontrolli aja osas. Keskkonnainspeksioon alustab jäätmealase tegevuse kontrollidega aruandeaastale järgneval aastal peale jäätmearuannete esitamise tähtaja möödumist ning peale jäätmearuande olemasolu infosüsteemis, tavaliselt alates I või II kvartalist aasta lõpuni.

**Riigikontroll:** juhime tähelepanu (p 40 vastuseks), et auditiaruande p-s 99 on inspeksiooni järelevalve tegevust kajastatud.

Aruande p-des 62 ja 68 ei viita Riigikontroll sellele, et Keskkonnainspeksioonil ei ole võimalus jäätmealase tegevuse kontrolli varem teha. Keskkonnainspeksiooni järelevalvetegevus toimub valdavalt (v.a kaebustele reageerimine) inspeksiooni omadustest ning tihti ei leidugi neile sobivat taaskasutusmoodust. Seetõttu ei leia, et oleks võimalik seada jäätmekavas ohtlike jäätmete käitlusele selgeid mõõdetavaid eesmärgi või sihttasemeid.

Riigikontrolli soovitus	Auditeeritute vastused
<p><b>Riigi jäätmekava elluviimine ja jäätmearuandluse õigsus</b></p> <p>74. Soovitused keskkonnaministrile :</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ sätestada riigi jäätmekavas 2014–2020 ohtlike jäätmete käitlemise selged ja mõõdetavad eesmärgid ning sihttasemed, et taaskasutamist suurendada ja ladestamist vähendada.</li> <li>■ Arendada ohtlike jäätmetega seotud infosüsteeme (JATS, KLIS, OJS) selliselt, et neis olevalid andmeid saaks omavahel automaatselt võrrelda, võimaldades sellega jäätmearuannete tõhusamat kontrollimist. Selleks, et jäätmearuandluse infosüsteemist selguks, kui ettevõtte on likvideeritud, luua JATSile liides äriregistriga.</li> <li>■ Likvideerida kiiremas korras ohtlikud vedeljäätmed (4700 m<sup>3</sup>), mis riigi jäätmekava järgi oli plaanis 2010. aastaks kõrvaldada, kuid mis on seniajani likvideerimata. Kuni seda pole tehtud, püsib põhja- ja pinnaveereostuse oht. Samuti likvideerida 2015. aasta inventariseerimise käigus tuvastatav jääkreostus hiljemalt aastaks 2020.</li> </ul> <p>(p-d 27–73)</p>	<p><b>Keskkonnaministri vastus:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Ei arvesta. Ohtlike jäätmete ringlussevõtu ja taaskasutamise võimalused on piiratud ning sageli on ainsaks võimalikuks lahenduseks just jäätmete kõrvaldamine (näiteks asbest). Ohtlike jäätmete taaskasutamise võimalused sõltuvad eelkõige jäätmete omadustest ning tihti ei leidugi neile sobivat taaskasutusmoodust. Seetõttu ei leia, et oleks võimalik seada jäätmekavas ohtlike jäätmete käitlusele selgeid mõõdetavaid eesmärgi või sihttasemeid.</li> <li>■ Keskkonnaministri vastus: arvestame. Keskkonnaministeriumi valitsemisalas on käimas uue infosüsteemi arendamise projekt, millega luuakse terviklik keskkonnalubade ja aruannete infosüsteem, mis võimaldab lubade menetlemist, väljaandmist, haldamist, avalikustamist ja järelevalve teostamist ning aruannete esitamist, haldamist, avalikustamist ja järelevalve tegemist. Praeguseks on lõpetatud esimese etapi ärianalüüs, korraldatud hange ja sõlmitud arendajaga leping ning alustatud infosüsteemi arendustöödega.</li> <li>■ Keskkonnaministri vastus: vahendite raames likvideeritakse 14 TOP-75 jääkreostusobjekti. Tööd on lõpetatud 2015. aasta alguse seisuga 12 objektil. Ülejäänud objektidel lõpetatakse tööd 2015. aasta lõpuks. Tööde tulemusena on likvideeritud üle 5000 m<sup>3</sup> vedeljäätmeid. Täiendavalt on 2015. aasta alguses laiendatud keskkonnaministri käskkirjaga nr 239 programmi „Jääkreostusobjektide inventariseerimine“ eesmärgiga likvideerida kuuel TOP-75 nimekirjas oleval jääkreostusobjektil (Paldiski keskkatlamaja, Riisipere ABT, Lasila ABT, Pahnimäe ABT, Ahtme 88 ABT ja Kärkna ABT) olevad purunemisohtlikud rajatised, mis võivad täiendavalt keskkonda reostada. Lisaks likvideeritakse programmi raames kaks riigimaal asuvat jääkreostusobjekti (Laekvere ABT, Härma ABT). Puhastustööde raames likvideeritakse objektidelt kokku ca 1700 m<sup>3</sup> vedeljäätmeid ning 5500 m<sup>3</sup> reostunud pinnast. Tööd teostatakse 2015. aasta lõpuks.</li> </ul> <p>Seni lahendamata objektide puhastustöödega jätkame Euroopa Liidu 2014–2020 vahenditest. Saastunud alade puhastamiseks on planeeritud kasutada Ühtekuuluvusfondi vahendeid suurusjärgus 30 miljonit eurot. Suur osa vahenditest on kavandatud Purtse jõe ja selle valgalaga seotud jääkreostuse ning Kroodi oja jääkreostuse likvideerimiseks. Rahaliste vahendite olemasolul kavandame ka avatud taotlusvoore.</p> <p>Lisaks jätkub toetuse taotlemise võimalus SA KIK keskkonnaprogrammi vahenditest (jääkreostuse alamprogramm).</p> <p>Keskkonnaministri programmi „Jääkreostusobjektide inventariseerimine“ tulemuste põhjal on võimalik kaardistada täiendavaid investeeringu-vajadusi. Programmi tulemused selguvad 2015. aasta lõpus. Seega enne investeeringuvajaduste selgumist ei ole võimalik anda lubadust, et kõik jääkreostusobjektid likvideeritakse 2020. aasta lõpuks. Inventariseerimise tulemusena selgub jääkreostusobjektide ohtlikkus ning investeeringu-vajadused, peale mida on võimalik seada edasisi täpseid eesmärgi jääkreostuse valdkonnaga tegelemiseks.</p>

Riigikontrolli soovitus	Auditeeritute vastused
<p><b>Jäätmearuandluse õigsus</b></p> <p>75. Soovitus Keskkonnaameti peadirektorile: selleks, et riigi jäätmearuande kvaliteet paraneks, tuleb tõhustada kontrolli jäätmearuannetes esitatud andmete õigsuse üle. Nõuda, et ettevõtted esitaksid jäätmearuanded elektroonselt ning põhjendaksid aruannetes vigade parandamist. Avastatud ebakõladest ohtlike jäätmete tekke, liikumise ja käitlemise andmetes informeerida kohe Keskkonnainspeksiiooni.</p> <p>(p-d 46–73)</p>	<p><b>Keskkonnaameti peadirektori vastus:</b> arvestame osaliselt. Esmalt lasub õigete andmete esitamise kohustus aruandjatel, kes esitavad tihti vigaseid aruandeid. See põhjustab lisakoormust ametnikele, kellel on keskmiselt vajalik kontrollida ning suuremate aruannete puhul ka sisestada ligi 150 aruannet ja seda tavapärase töökoormuse kõrvalt. Olemasoleva ressursiga ning infosüsteemiga on võimalik teostada esmast kontrolli (puuduvad partnerid, liikumiste kontroll, ühikute vead, vastavus loaga), mille eesmärgiks on viia andmed sellisele tasemele, et nendest oleks võimalik koostada Keskkonnaagentuuril riigi koondaruanne. Põhjalikumalt on võimalik kontrollida prioriteetseid ettevõtteid ning jäätmeliike. Näiteks 2015. aastal on prioriteetseteks teemadeks jäätmete vaheladustamine ning vanaõli lõppkäitlemine. Leiame, et jäätmearuandluse kontrollimise efektiivsust ja kvaliteeti parandab oluliselt siiski infosüsteemi arendamine.</p> <p>Samas tuleb märkida, et täna kehtiva keskkonnaministri 15.01.2010 määruse nr 1 kohaselt on ettevõtetele antud õigus esitada aruanne kas paberil, digitaalselt allkirjastatuna elektrooniliselt või autoriseeritud kasutajana jäätmearuandluse infosüsteemi JATS. Keskkonnaamet toetab ettepanekut muuta määrust nr 1 viisil, mis nõuaks aruannete esitamist vaid elektroonsel kujul ning eelistatult otse infosüsteemi JATS, kuna ka Exceli vormis esitatud aruannete sisestamisele infosüsteemi JATS kulub lubamatult palju inimressurssi.</p> <p>Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiiooni vahel toimub koostöö ka aruandluse teemal. Täpsustamisel on teavitussüsteem, mis sisaldab muuhulgas ka tegevuskava probleemsete andmeandjate korral.</p>
<p><b>Jäätmearuandluse õigsus</b></p> <p>76. Soovitus Keskkonnainspeksiiooni peadirektorile: tõhustada kontrolli ohtlike jäätmete käitlejate üle, et tagada jäätmearuannetes esitatud taaskasutamise, vaheladustamise ja kõrvaldamise andmete õigsus ning tegeliku käitlemise keskkonnanõuetele vastavus. Teha kiireloomulisi kontrole Keskkonnaametilt saadud info põhjal isikute üle, kes ei esita aruandeid või ei paranda vigaseid jäätmearuandeid.</p> <p>(p-d 46–73)</p>	<p><b>Keskkonnainspeksiiooni peadirektori vastus:</b> KKI arvestab esitatud soovitusel ja teeb jätkuvalt endast oleneva tagamaks, et aruannetes esitataks õigeid andmeid ja tegelik ohtlike jäätmete käitus toimuks vastavuses kehtivate keskkonnanõuetega.</p> <p>Seni olene õigete andmete tagamiseks analüüsinud jäätmearuannetes esitatud ohtlike jäätmete tekke, taaskasutamise ja kõrvaldamise andmeid ning probleemide või ebaõigete andmete tuvastamisel juhtinud ettevõtete tähelepanu puudustele. Sellisel toimimine on üldjuhul ennast õigustanud ja aidanud kaasa sarnaste vigade kordumist edaspidi vältida. Siiski kaalume, kuidas olemasoleva ressursi raames kontrolli tõhustada ja saavutada paremaid tulemusi.</p> <p>Märgime, et vigade tagantjärele parandamine jäätmearuannetes on probleemne, kuna jäätmearuandlus on parandatav vaid l poolaasta jooksul. II poolaasta kontrollide käigus avastatud vigu ei ole aruandluses tagantjärele võimalik parandada. Lisame, et 2015. a on KKI kõrgendatud tähelepanu all aruannete mitteesitajad ning alustatud on mitmeid asjakohaseid menetlusi. Eesmärgiks on tagada jäätmekäitlusandmete olemasolu. Seejuures on käesoleval aastal astunud samme vastava kontrollipraktika ühtlustamiseks.</p> <p>Ettevõtte jäätmearuande vigade kontroll on tihti mahu poolst samaväärne tavapärase ettevõtte kontrolliga, kuna eeldab tutvumist kogu ettevõtte tegevusega. Nõustades kiireloomuliste kontrollide läbiviimise vajadusega, näeme siinkohal suurima probleemina vajadust lisaressursi järele (elkõige rohkem jäätmevaldkonnaga tegelevaid inspektoreid). Samuti märgime, et paljudel juhtudel ei esitata jäätmearuandeid põhjusel, et aruandeaastal puudus ettevõtetel jäätmekäitlusala tegevus, kuid ettevõtte ei ole sealjuures lõpetanud tegevust, vaid tegutseb muul alal. Sellisel juhul nõuab kontroll samaväärset ressursi, kuid jäätmealast statistikat see tegelikkuses ei mõjuta.</p> <p>Koostöös Keskkonnaametiga arutame, kuidas parandada ja muuta efektiivsemaks asutuste vahelist koostööd ja infovahetust, selleks et tõhustada ja parandada vastavaid protseduure.</p>
<p><b>Ohtlike jäätmete käitlejate ohjamine</b></p> <p>113. Soovitus Keskkonnaameti peadirektorile: selleks, et tagada ohtlike jäätmete nõuetekohane käitlemine, tuleb enne keskkonnanõuetekohane andmist või selle muutmise korral teha järgmist.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Veenduda, kas ettevõtte tegevus vastab kõigile loa taotluses näidatud keskkonnanõuetele, sh</li> </ul>	<p><b>Keskkonnaameti peadirektori vastus:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ Arvestame. Keskkonnaamet nõustub, et mõne Riigikontrolli valimis olnud ettevõtte keskkonnanõuetekohane oli puudu viited konkreetsetele PVT viitedokumendi punktidele. Samas leiame, et PVT viide ei taga keskkonnakaitse eesmärkide saavutamist. Keskkonnakaitse eesmärgid saavutatakse loas sätestatud nõuete täitmisel. Keskkonnaamet viib puuduvad punktid lubadesse sisse esimesel võimalusel. Lisaks anname teada, et Keskkonnaametis on plaanis</li> </ul>

Riigikontrolli soovitus	Auditeeritute vastused
<p>parimale võimalikule tehnikale, ja kajastada lubades parima võimaliku tehnikaga seonduv tööstusheite seaduses nõutud täpsusega.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Veenduda ohtlike jäätmete taaskasutamist lubades, kas taaskasutus vastab kõigile keskkonnanõuetele. Seejuures teha ohtlike jäätmete kõrvalsaaduseks nimetamisel või jäätmete n-õ lakanuks tunnistamise otsused üksnes Keskkonnaministeeriumiga koostöös, kuna jäätmete ümberklassifitseerimine on otseselt seotud saastetasude laekumisega.</li> <li>▪ Määrata seirepunktide (või ka -alade) täpsed koordinaadid ja seire tegemise sagedus. Pinnaseproovide puhul tagada, et proove võetakse kindlalt sügavuselt keskmistatud proovidena. Määrata ohtlike ainete seiramise kohustus ettevõtetele, kelle tegevuse tagajärjel võib sattuda ohtlike aineid keskkonda.</li> <li>▪ Kaaluda ja põhjendada senisest põhjalikumalt, kas olulise keskkonnamõjuga tegevuste puhul on vaja algatada keskkonnamõju hindamine või anda eelhinnang või mitte.</li> <li>▪ Arvestada Keskkonnainspektiooni kontrollide tulemusel tehtud ettepanekutega ja täiendada vajaduse korral keskkonnaluba.</li> </ul> <p>(p-d 77–112)</p>	<p>laiendada ohtlike jäätmete käitlulitsentsi komisjoni pädevust (vt vastust soovitusele 2). Muuhulgas on laiendatava komisjoni ülesandeks võtta seisukohti ja teha ettepanekuid jäätmekäitluses kasutatava parima võimaliku tehnika osas.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Juba arvestatud. Keskkonnaamet teeb igapäevaselt Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonnaga jäätmete, sh ohtlike jäätmete ringlussevõtu, lakkamise ja kõrvalsaaduseks liigitamise osas tihedat koostööd. Lisaks on plaanis laiendada ohtlike jäätmete litsentsikomisjoni pädevust, kuhu kuuluvad Keskkonnaministeeriumi, Keskkonnaagentuuri, Keskkonnaameti ning Sotsiaalministeeriumi ametnikud, ulatuses, mis katab kõik jäätmealased keerulisemad juhtumid, sealhulgas jäätmete tooteks liigitamise teema, et ühtlustada halduspraktikat ning tõsta taotluste lahendamise kvaliteeti, kaasates selleks vajadusel ka eksperte väljastpoolt Keskkonnaministeeriumi haldusala.</li> <li>▪ Arvestame. Keskkonnaamet nõustub, et mõne Riigikontrolli valimis olnud ettevõtte osas ei ole seire määramine lubades olnud piisavalt täpne. Keskkonnaamet on astunud samme seire määramise ja korraldamise tõhustamiseks. Seirepunktid täpsustatakse keskkonnalubades esimesel võimalusel. Keskkonnaameti initsiatiivil on ettevõtted juba esitanud täiendavaid analüüse ja uuringuid veendumaks keskkonnakaitse kõrges tasemes.</li> <li>▪ Aruandes on tehtud üldistus ühe valimis olnud ettevõtte alusel. Keskkonnaamet lähtub keskkonnamõju hindamise ja eelhinnangu andmisel kehtivast õigusruumist ja ettenähtud parameetritest.</li> <li>▪ Riigikontrolli poolt toodud näide on aastast 2012. Selliste juhtumite toimumise võimalikkus on viidud miinimumini, kuna keskkonnakompleksloa keskkonnavalasid kontrollid viiakse alates 2013. aastast, mil jõustus tööstusheite seadus, läbi Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektiooni koostöös. Selleks on välja töötatud ja juurutatud keskkonnavalase kontrolli põhimõtted.</li> </ul>
<p><b>Ohtlike jäätmete käitlejate ohjamine</b></p> <p>114. Soovitus Keskkonnainspektiooni peadirektorile: tõhustada järelevalvet suuremate jäätmekäitlejate üle ja algatada menetlus, kui ohtlike jäätmete käitus- ja ladestuspaigad ei vasta õigusaktidele. Samuti tõhustada järelevalvet ohtlike jäätmete taaskasutamise seaduslikkuse üle.</p> <p>(p-d 77–112)</p>	<p><b>Keskkonnainspektiooni peadirektori vastus:</b> oleme tänaseks loonud KKI-s ohtlike jäätmete käitlejate kontrollimise sisejuhised ning vaadanud üle töökorralduse. Tegeleme sellega jätkuvalt. Eesmärk on olla tõhusamad komplekslubade kontrollil jäätmealaste nõuete täidetuse hindamisel.</p> <p>Tõhususe tõstmise aspektist peame probleemiks asjaolu, et KKI ei saa teostada kontrolli riskipõhiselt käitlejate puhul, kellel on luba alates 100 t ohtlike jäätmete käitlemiseks. Kõikide vastavat kogust käitlema õigustatud ettevõtete puhul peab KKI kehtivast jätmeseadusest tulenevalt tagama kontrolli läbiviimise vähemalt kord aastas. Tegelik praktika näitab, et mitte kõiki ohtlike jäätmete käitlejaid ei tuleks allutada sedavõrd tihti toimuvale kontrollile. Paljudel juhtudel jääb tegevuse tegelik ulatus alla taotletud käitluskoguste ning mõju keskkonnale on seetõttu ka eelduslikult arvatust väiksem. Paindlikum töö planeerimine, mis lähtuks riskianalüüsist, võimaldaks olla säästlikum ning olla seejuures sama mõjus.</p> <p>Kui kontrollisagedust kehtestav regulatsioon jätmeseaduses oleks paindlikum ja võimaldaks ohtlike jäätmete käitlejate kontrolli teostada enamal määral riskipõhiselt, tähendaks see ühtlasi võimalust sama ressursikasutuse raames keskenduda rohkem suurematele jäätmekäitlejatele tegemata mõõndusi üldises ohutuses.</p>
<p><b>Sillamäe prügila sulgemine</b></p> <p>115. Soovitus keskkonnaministrile:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Selgitada välja, kas Keskkonnaameti otsus Sillamäe prügila sulgemise kohta ja sellega kaasnevad järetegevused on vastavuses õigusaktidega.</li> <li>▪ Võtta suurema tähelepanu alla Keskkonnaameti tegevus ohtlike jäätmete tekitamiseks ja käitlemiseks loa andmisel ning selle muutmisel, seejuures pöörata eriti tähelepanu ohtlike jäätmete kõrvalsaaduseks nimetamisele. See aitab ära hoida olukordi, kus jäätmete nõuetekohase käitlemise ja keskkonnatasu</li> </ul>	<p><b>Keskkonnaministri vastus:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Arvestame. Keskkonnaministeerium analüüsib olukorda.</li> <li>▪ Arvestame. Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium teevad jäätmete sh ohtlike jäätmete valdkonnas tihedat koostööd.</li> </ul>

Riigikontrolli soovitud	Auditeeritute vastused
<p>maksmise vältimiseks nimetab ettevõtte ohtlikud jäätmed kõrvalsaaduseks.</p> <p>(p-d 89–94)</p>	
<p><b>Riigi ohtlike jäätmete kogumiskeskused</b></p> <p>145. Soovitud keskkonnaministrile:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Sätestada riigi jäätmekavas selgelt Vaivara OJKK eesmärgid ja selle vajalikkus, sh milliseid strateegiliselt tähtsaid teenuseid ootab riik praegu ainukeselt ohtlike jäätmete prügilt. Analüüsida seejuures, milline keskuse omandivorm aitab kõige paremini kaasa keskuse eesmärkide täitmisele.</li> <li>▪ Sätestada Vaivara OJKK käitamise eest vastutava asutuse (ilmselt jääb ka tulevikus selleks Keskkonnaagentuur) põhimääruses kohustused seoses keskuse haldamise ja arendamisega.</li> </ul> <p>Et vältida reostuse laienemist, viia Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuses koostöös Keskkonnaagentuuriga kiiremas korras ellu järgmised tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ puhastada keskust ümbritsev ringkraav reostusest;</li> <li>▪ nõuetekohaselt katta ladestusala esimene kärg ja konserveerida teised ladestuskärjed;</li> <li>▪ hankida prügila nõrgvee puhastamiseks vajalikud seadmed.</li> </ul> <p>(p-d 116–144)</p>	<p><b>Keskkonnaministri vastus:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Arvestame osaliselt. Keskkonnaministeerium analüüsib võimalust ja vajadust jäätmekavas muudatusi teha. Vaivara OJKK eesmärkide ja vajaduste osas ning milline omandivorm on keskuse haldamiseks kõige mõistlikum, on Keskkonnaministeeriumil plaanis tellida analüüs.</li> <li>▪ Arvestame.</li> <li>▪ Arvestame. Esmalt paigaldatakse nõuetekohased nõrgvee puhastusseadmed ning seejärel alustatakse keskust ümbritseva ringkraavi reostuse likvideerimisega.</li> <li>▪ Vaivara prügila täitunud kärje katmiseks on tellitud projekt ja hetkel koostatakse hanke dokumente, et välja kuulutada hange prügila ühe kärje sulgemiseks.</li> <li>▪ Juba arvestatud. Keskkonnaagentuur on sõlminu lepingu Schöttli Keskkonnatehnika AS-ga, kes paigaldab aasta lõpuks nõrgvee puhastusseadmed.</li> </ul>
<p><b>Radioaktiivsete jäätmete käitlemine</b></p> <p>169. Soovitud keskkonnaministrile: seoses nii radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamise võimalike suurte investeeringute planeerimise kui ka pikaajalise keskkonnamõju hindamise läbiviimise protseduuriga teha järgmist.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Teha kohe pärast Paldiski radioaktiivsete jäätmete eeluuringu valmimist 2016. aastal otsus, kas rajada jäätmete vahe- või lõppladustuspaik Eestisse või kaaluda koostööd teiste riikidega, kellel on olemas võimalused nende jäätmete lõppladustamiseks.</li> <li>▪ Kinnitada 2015. aasta jooksul radioaktiivsete jäätmete tegevuskava ning näha selles ette NORM-jäätmete käitlemise lahendused, konkreetset vastutajat ja raha. Vajaduse korral teha õigusaktides vajalikud muudatused.</li> <li>▪ Muuta kiirgusseadust moel, mis võimaldab NORM-jäätmed nimetada õiguspäraselt jääkideks või materjalideks, kui see on sisuliselt põhjendatud. Samuti seada konkreetset nõuded kiirgusallika ohustamise kavale.</li> </ul> <p>(p-d 146–168)</p>	<p><b>Keskkonnaministri vastus:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Arvestame osaliselt. Riiklikult tuleb kahtlemata võtta otsus, milline ladustuspaik Eestisse rajada. Eeluuringute tulemusel selgub, kas kogutud anded on selleks piisavad või tuleb enne otsuse tegemist läbi viia ka keskkonnamõjude hindamine.</li> <li>▪ Arvestame. Radioaktiivsete jäätmete käitlemise tegevuskava kinnitatakse 2015. aasta suvel.</li> <li>▪ Arvestame. Praeguseks on ette valmistatud kiirgusseaduse NORM-jääke puudutavad muudatused, mis soovitakse jõustada 2015. aasta sügiseks. Ohustamise kava nõuete täpsustamine on plaanis edaspidi direktiivi 2013/59/Euratom ülevõtmisel Eesti õigusesse.</li> </ul>
<p><b>Radioaktiivsete jäätmete käitlemine</b></p> <p>170. Soovitus Keskkonnaameti peadirektorile: kaaluda NORM-jäätmete tekitajalt radioaktiivsete jäätmete käitlemise rahalise tagatise nõudmist, et välistada riigile tekkida võivad kulused. Töötada selleks välja vastav meetodika. (p-d 155–168)</p>	<p><b>Keskkonnaameti peadirektori vastus:</b> kiirgusseaduse § 30 lg 13 kohaselt on kiirgustegevusloa omaja kohustuseks kiirgusallika ohustamine vastavalt loataotluses esitatud ohustamise kavale. Keskkonnaministri 29.04.2004 määruse nr 41 § 14 kohaselt on kiirgusallika ohustamise kavaks teave kiirgusallika kasutamise lõpetamise protseduuride kohta.</p> <p>Kiirgusallika ohustamise viise on väga palju ning need sõltuvad kiirgusallika iseloomust (kinnine, lahtine, vedel, gaasiline jne), kogusest, aktiivsusest, poolestusajast ning veel paljudest muudest asjaoludest. Ehk siis, kui kinniste kiirgusallikate ning ioniseerivat kiirgust emiteerivate elektriliste seadmete puhul on ohustamise viisid kindlalt määratletavad</p>



Riigikontrolli soovitus	Auditeeritute vastused
	<p>s.o üleandmine radioaktiivsete jäätmete käitlejale, tagastamine tootjale ning üleandmine teisele vastavat kiirgustegevusluba omavale isikule, siis kõigi muude kiirgusallikate puhul (sh ka NORM) see nii ei ole. Eeltoodust tulenevalt on täna ka olemas meetoodika kinniste kiirgusallikate ohutustamiseks tagatiste küsimiseks ning kõikide muude kiirgusallikate puhul tuleb tagatise määramisel lähtuda kiirgusallika ohutustamise kavas toodud teabest kiirgusallika kasutamise lõpetamise protseduuride kohta.</p> <p>NORM-materjali puhul tuleb arvestada ka sellega, et kiirgustegevusluba on väljastatud tänase seisuga vaid ühele kiirgustegevuse teostajale kellel on siis ja vastavalt KS § 30 lg 13 tulenev kohustus esitada ohutustamise kava ning kellelt on võimalik sellest tulenevalt nõuda ka KS § 18<sup>1</sup> tulenevat rahalist tagatist. Ilmselt ei ole mõistlik töötada välja meetoodikat ühe kiirgustegevusloa omaja tarbeks.</p> <p>Muu NORM-jäätmevoogude info, mis on tänase seisuga esitatud nt veekäitlejate poolt tekitatavate võimalike NORM-jäätmete kohta, on hinnanguline ning vajab veel väljaselgitamist ning tõendamist. Kui selgub, et selliseid jäätmeid tekib ning nende teket ei ole võimalik tehnoloogia ümberkujundamisega vältida, siis tuleb sellistel veekäitlejatel taotleda kiirgustegevusluba ning esitada ka vastav kiirgusallika ohutustamise kava. Kui selliseid veekäitlejaid on palju siis tulevikus võib tekkida loomulikult vajadus nii riikliku vastava poliitika kui ka sellele poliitikale tugineva meetoodika väljatöötamiseks Keskkonnaameti poolt.</p> <p>Kaalume kindlasti tulevikus NORM-jäägi tekitajalt tagatise nõudmist arvestades nii riigikontrolli aruande p 166 toodud ettepanekut, loaomaniku kiirgusallika ohutustamise kavas toodud protseduure kiirgusallika ohutustamiseks, kui ka Kiirgusseaduse § 18<sup>1</sup> tulenevaid õiguslikke aluseid vastava nõude esitamisel.</p>

## Auditi iseloomustus

### Auditi eesmärk

Auditi eesmärk oli hinnata, kas riik on taganud ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete nõuetekohase käitlemise – nende taaskasutamise või lõpliku kõrvaldamise ja vastava arvestuse ning vältinud seeläbi ohtu keskkonnale ja inimeste tervisele.

### Hinnangu andmise kriteeriumid

Üldhinnangu andmisel võeti aluseks järgmised kriteeriumid:

1. Riigil on usaldusväärne ja kontrollitud info selle kohta, kui palju Eestis ohtlike jäätmeid tekib, ja see info kajastub ka jäätmearuandluses. Riigi jäätmekavaga aastateks 2008–2013 seatud eesmärgid saavutatakse.
2. Litsentside ja lubadega on tagatud ohtlike jäätmete keskkonnanõuetele vastav käitlemine. Riigil on olemas ülevaade suurimate ohtlike jäätmete käitlejate tegevuse keskkonnamõjust.
3. Riik on talle kuuluvate ohtlike jäätmete kogumiskeskuste tegevuse korraldanud heaperemehelikult ja keskkonnanõuetele vastavalt.
4. Riigil on ülevaade radioaktiivsete jäätmete tekkest ja riik tagab, et radioaktiivsete jäätmed käideldakse, vähendades nendest tulenevat ohtu keskkonnale ja inimestele.
5. Riik kontrollib ohtlike jäätmete teket ja nende käitlusnõuete täitmist ning arvestab lubade andmisel ja muutmisel kontrollitulemustega.

### Auditi ulatus ja käsitusviis

Auditis käsitleti peamiselt perioodi 2008–2013.

Auditis ei käsitletud põlevkivijäätmete käitlemist (v.a Sillamäe tuhaväljakul toimuv) ning põlevkivitööstusega seotud jääkreostusobjekte, kuna nende kohta on valminud eraldi audit. Samuti ei käsitletud auditis tootja vastutuse printsiipi, s.o probleemtoodete registrisse kantud tootjate ja turustajate kohustusi tootest tekkivate jäätmete käitlemisel, ohtlike jäätmete tagasivõtmisel müügikohas ja muud sellega seotut. Auditis ei käsitletud ka kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumist.

### Auditis keskenduti peamiselt kahele põhiküsimusele:

1. Kas riigil on ülevaade ohtlike jäätmete tekkest ja liikumisest ning esitatavate andmete õigsusest?
2. Kas riik on taganud kõigi ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete nõuetekohase käitlemise, et minimeerida negatiivset mõju keskkonnale ja inimestele?

### Põhiküsimustele vastamiseks sooritati järgmised tegevused:

Dokumentide vaatlus ja analüüs

- Analüüsiti õigusakte – jäätmeseadust, kiirguseseadust ning nende alamakte –, et hinnata ohtlike jäätmete valdajatele, käitlejatele ja riigile pandud kohustusi ning nende jaotust. Kiirguseseaduse ja jäätmeseaduse tõlgendamise kohta küsiti õiguslikku arvamust Riigikontrolli õigusnõunikult.
- Analüüsiti JATSi andmeid jäätmete tekke ja käitlemise kohta aastatel 2007–2013.

- Analüüsi litsentside ja lubadega, keskkonnamõju hindamistega seotud taotlusi, otsuseid ja kirjavahetust.
- Analüüsi audit valimi ulatuses ettevõtete tehtud loajärgse seiret, Vaivara OJKK keskuse ümbruse riiklikku seiret ning jääkreostusobjektide likvideerimisjärgset seiret, et selgitada välja, kas kogumiskeskusi ja jääkreostusobjekte ümbritseva keskkonna (põhjavesi, pinnavesi) seisund on muutunud aastatel 2008–2012.
- Analüüsi investeeringuid, et selgitada välja, kas riigi kogumiskeskuste rajamise projektid on ellu viidud säästlikult ning aidanud parandada keskkonnaseisundit.
- Analüüsi auditi valimi ulatuses ohtlike jäätmete käitlejate ning radioaktiivsete jäätmete käitleja tegevusega seotud dokumente: keskkonnaloa, keskkonnamõju hindamise aruanded, rahalise tagatise seotud dokumendid, ekspordi ja impordi dokumendid.
- Tutvuti Keskkonnaministeeriumi tellitud ja muude ohtlike ning radioaktiivsete jäätmete uuringutega, Keskkonnaministeeriumi siseauditi aruannetega jm.

### Infopäringud

- Keskkonnaamet – jäätmekäitluse litsentsid, load ja nende taotlused.
- Keskkonnaagentuur – JATSi aruanded jäätmete tekke, taaskasutuse ja kõrvaldamise kohta, jääkreostuse likvideerimise hanked, seireandmed, ohtlike jäätmete kogumiskeskuste haldamine.
- Keskkonnainspeksioon – ohtlike ja radioaktiivsete jäätmete kontrolliaktid, rakendatud sanktsioonid.
- Põllumajandusamet – järelevalve põllumajanduses klinkritolmu kasutamise üle.
- Keskkonnainvesteeringute Keskus – ohtlike jäätmete valdkonna ja jääkreostuse likvideerimise rahastamine.

### Vaatlus

- Tutvuti kohapeal radioaktiivsete jäätmete käitlemise korraldusega ASis ALARA, Molycorp Silmet ASis.
- Tutvuti kohapeal Vaivara OJKK, Tallinna OJKK, ASi Kunda Nordic Tsement ja ASi Ökosil ohtlike jäätmete käitlemisega.

### Intervjuud ja küsitlused

- Keskkonnaministeeriumi vee- ning jäätmeosakonnas, Keskkonnaameti jäätme- ja kiirgusosakonnas, Keskkonnainspeksioonis, Keskkonnaagentuuris, Põllumajandusametis ja ettevõtetes.

### Valim

- Auditi valmisse kuulusid 15 ettevõtet, kel tekkis ja kes jäätmearuannete järgi käitlesid kõige enam ohtlikke jäätmeid (v.a põlevkivi jäätmed), sh riigile kuuluvate ohtlike jäätmete kogumiskeskusi opereerivad ettevõtted.

Valimiga hõlmatud ettevõtted: AS Ökosil, AS Kunda Nordic Tsement, Green Marine AS, AS EcoPro, AS Epler & Lorenz, Ecometal AS, AS Eesti Raudtee, BAO Ohtlikud Jäätmed OÜ, AS A.L.A.R.A, Molycorp Silmet AS, BLRT Grupp AS koos jäätmeid käitlevate tütarettevõtetega, sh Ökoloog OÜ, BLRT IK OÜ (endine BLRT EKO OÜ), BLRT Refonda Baltic OÜ ja Elme Messer Gaas AS.

**Auditi käigus intervjueritud isikud**

<b>Nimi</b>	<b>Asutus</b>
Peeter Eek	Keskkonnaministeerium, jäätmeosakond, juhataja
Evelyn Mürsepp	Keskkonnaministeerium, kliima- ja kiirgusosakond, nõunik
Mari-Liis Ummik	Keskkonnaministeerium, jäätmeosakond, peaspetsialist
Kaili Kuusk	Keskkonnaministeerium, jäätmeosakond, nõunik
Urmas Hallika	Keskkonnaministeerium, siseauditi osakond, juhataja
Rita Jürmann	Keskkonnaministeerium, veeosakond, peaspetsialist
Peep Siim	Keskkonnaministeerium, veeosakond, nõunik
Küllli Tammur	Keskkonnaministeerium, välisfinantseerimise osakond, juhataja
Aire Rihe	Keskkonnaministeerium, keskkonnakorralduse osakond, nõunik
Ilmar Puskar	Keskkonnaamet, kiirgusosakond, juhataja
Karin Muru	Keskkonnaamet, kiirguskaitse büroo, juhataja
Enn Realo	Keskkonnaamet, kiirgusosakond, nõunik
Katrin Kaare	Keskkonnaamet, keskkonnaosakond, jäätmete peaspetsialist
Vivian Uiibo	Keskkonnaamet, keskkonnaosakond, nõunik
Peep Jürmann	Keskkonnaamet, keskkonnaosakond, peaspetsialist
Jalmar Mandel	Keskkonnaagentuur, direktor
Madis Helm	Keskkonnaagentuur, asedirektor
Tiit Tamm	Keskkonnaagentuur, haldusosakond, juhataja
Marit Leevik	Keskkonnaagentuur, jäätmeosakond, juhtivspetsialist
Andres Rattur	Keskkonnaagentuur, jäätmeosakond, peaspetsialist
Matti Viisimaa	Keskkonnaagentuur, jäätmeosakond, peaspetsialist
Jan-Roland Raukas	Põllumajandusamet, taimekaitse ja väetiste osakond, juhataja
Rene Rajasalu	Keskkonnainspeksioon, keskkonnakaitseosakond, peainspektor
Marily Jaska	Keskkonnainspeksioon, Tartumaa büroo, juhtivinspektor
Saima Jürman	Keskkonnainspeksioon, Ida-Virumaa büroo, juhtivinspektor
Merle Lust	Kvalifitseeritud kiirgusekspert
Joel Valge	AS A.L.A.R.A, juhataja
Ivo Tatrik	AS A.L.A.R.A, nõunik
Mart Varvas	AS A.L.A.R.A, spetsialist
Egle Parts	AS A.L.A.R.A, spetsialist
Anti Siinmaa	AS Ökosil, juhataja
Tiit Vähi	Silmet Grupp AS ja AS Sillamäe Sadam, nõukogu esimees
Jane Paju	Molycorp Silmet AS, teadus- ja arendusdirektor
Signe Kask	Molycorp Silmet AS, finantsdirektor
Aleksander Gurjanov	Molycorp Silmet AS, tootmisdirektor
Riho Iskül	AS Kunda Nordic Tsement, arendusdirektor

Arvo Vainlo	AS Kunda Nordic Tsement, haldusdirektor
Kalle Kikas	AS Kunda Nordic Tsement, keskkonnajuht
Steve Vili	AS EcoPro, tegevdirektor
Madis Kõrvits	AS EcoPro, asedirektor
Agu Rimmelg	RagnSells AS, juhatuse liige
Olav Ojala	RagnSells AS, teenusejuht
Imre Vaino	BAO Ohtlikud Jäätmed OÜ, tegevdirektor
Bruno Tammaru	AS Eesti Keskkonnateenused, müügidirektor
Janis Lorenz	AS Epler & Lorenz, juhataja
Moonika Lipping	AS Epler & Lorenz, keskkonnajuht
Margit Rütelmann	Eesti Jäätmekäitlejate Liit, tegevjuht
Carl-Jüri Piht	Green Marine AS, juhatuse liige
Tarmo Mäll	Green Marine AS, projektijuht
Lembit Linnupõld	OÜ E-Konsult, juhatuse liige
Aide Kaar	OÜ E-Konsult, keskkonnaekspert

### Auditi lõpetamise aeg

Auditi toiminguid tehti 2014. aasta märtsist kuni 2015. aasta märtsini.

### Auditi meeskond

Audit meeskonda kuulusid auditjuht Viire Viss ja vanemaudiitorid Krista Jansen ning Maidu Lääne.

### Kontaktandmed

Auditi kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsiooniteenistusest  
tel +372 640 0704 või +372 640 0777, e-post [riigikontroll@riigikontroll.ee](mailto:riigikontroll@riigikontroll.ee)

Auditaruande elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel [www.riigikontroll.ee](http://www.riigikontroll.ee).

Auditaruande kokkuvõte on saadaval ka inglise keeles.

Auditaruande number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on 2-1.7/15/70079/16.

Riigikontrolli postiaadress on:

Narva mnt 11a  
15013 TALLINN  
Tel +372 640 0700  
Faks +372 661 6012  
[riigikontroll@riigikontroll.ee](mailto:riigikontroll@riigikontroll.ee)

## Riigikontrolli varasemaid auditeid ohtlike jäätmete valdkonnas

27.5.2015 – Riigi tegevus põlevkivi kaevandamis- ja töötlemisjäätmete käitlemise korraldamisel

5.1.2007 – Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuse rajamine

12.7.2006 – Ohtlike jäätmete käitlemine vaheladudes ja prügilates

25.11.1998 – Ohtlike jäätmete käitlemise korraldamine

Kõik aruanded on kättesaadavad Riigikontrolli koduleheküljelt [www.riigikontroll.ee](http://www.riigikontroll.ee)